ἐλεύθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 66
(ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 80 —— ΑΡΙΘΜΟΣ 11

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ: Οἱ τάφοι
ΔΗΜ. ΦΩΤΙΑΔΗ: Τείχη. Πανύψηλα τείχη
Γ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ: Ἡ ἠθική κρίση στό Πανεπιστήμιο
ΜΕΛΠΩΣ ΑΞΙΩΤΗ: Ἡ μεταμόρφωση τῆς χρυσαλίδας
ΑΓΓ. ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: Ξεκινώντας
Π. ΖΗΣΗ - ΒΑΡΔΗ: Οἱ Κλοῦβες
ΚΟΣΜΑ ΠΟΛΙΤΗ: Τό Ρέμα
ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ: Οἱ Μισολογγίτισσες
ΑΛΕΚΟΥ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ἀννούλα
JEAN RICHARD - BLOCH: Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Στάλινγκραντ
Λ. ΚΟΥΚΟΥΛΑ: Ὠδὴ στὸν Ἀντρέα Κάλβο
Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΓΕΡΗ: «Ὁ ἀληθινὸς Παλαμᾶς»
ΔΗΜ. ΠΑΝΔΗ: Ἐσωτερική ζωή τοῦ σχολείου
Λ. ΚΟΥΚΟΥΛΑ, Γ. ΒΑΛΕΤΑ, Γ. Ν. ΜΑΚΡΗ: Κριτική
Τ. ΓΚΡΙΤΖΗ - ΜΙΛΛΙΕΞ: Ἀδελφωμένοι
ΝΙΚΟΥ Δ. ΠΑΠΠΑ: Δυὸ ἀλητάκια

ΟΙ ΤΑΦΟΙ

Τοῦ Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Ὁ Λαός μας ἀπὸ τὰ παμπάλαια χρόνια ἔχει ἕνα βαθὺ σεβασμὸ γιὰ τὸ θάνατο. Βασανισμένος αἰῶνες ἀπὸ φτώχεια καὶ ἀπὸ σκλαβιὰ ἔχει μιὰ ἐξοικείωση μαζί του. Τὸν προσωποποιεῖ καὶ τὸν τραγουδάει. Τὸ πάλαιμα μὲ τὸ θάνατο πιάνει ἕνα κύκλο ὁλάκερο στὴν ποίηση τοῦ λαοῦ μας.

Τώρα ποὺ πατήσανε πάλι τὸν τόπο μας οἱ Ὀδννοι καὶ γέμισαν τὶς μέρες μας πτώματα, πάλι τὴν ἴδια ἱερὴ ἀξιοπρέπεια κράτησε ὁ λαὸς αὐτὸς μπρὸς στὸ θάνατο. Κι ὅταν ὁ ντόπιος ἢ ὁ ξένος φασίστας ἄφηναν κάποιο νεκρὸ πεταμένο στὸ χωράφι ἢ στὸ νεκροτομεῖο, βρισκότανε πάντα τὸ χέρι μιᾶς γυναικούλας νὰ πλύνει τὸ ματωμένο πρόσωπο, νὰ κλείσει τὰ μάτια, νὰ σταυρώσει τὰ χέρια.

Μὲ τὴν ἀπελευθέρωση οἱ πρόχειροι τάφοι φροντιστήκανε περισσότερο. Ἀνάψανε καντηλάκια. Μπήκαν ξυλένιοι σταυροί. Τὰ ὑποτιθέμενα σύνορά τους καθοριστήκανε μὲ ἄσπρα βότσαλα ἢ πετραδάκια καὶ τὰ κορίτσια ταχτικὰ ἀφήνανε κίτρινα καὶ κόκκινα λουλουδάκια στὸν τόπο ποὺ ξεκουραζότανε τὸ ἕνα ἢ τὰ πολλὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ. Ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἔχει σήμερα τέτοιους τάφους.

Ἀλλὰ ἡ Ἑλλάδα εἶναι σὲ γεωγραφικὴ θέση τέτοια ποὺ κινάει τὸ ἐνδιαφέρο τῶν ἐχτρῶν καὶ τῶν φίλων. Καὶ γι' αὐτὸ ἔγιναν ἔτσι τὰ πράγματα ποὺ τὴν περιποίηση τούτων τῶν τάφων τὴν ἀναλάβανε τώρα αὐτοὶ ποὺ βοηθήσανε στὸ ἄνοιγμά τους.

Τὸν τάφο δὲν τὸν φοβᾶται τὸ παλληκάρι. Τὸν φοβᾶται αὐτὸς ποὺ ἡ ζωή του δὲ δικαιώθηκε καὶ δὲ θὰ δικαιωθεῖ. Τοὺς ταράζει λοιπὸν σύγκορμους σήμερα τὸ καντήλι, ὁ ξυλένιος σταυρός, τὸ βότσαλο, καὶ τὸ κίτρινο λουλουδάκι. Σπᾶν τοὺς σταυροὺς λοιπόν, πετᾶν τὰ καντήλια, σκορπίζουν τὸ λίγο χῶμα τῆς γῆς ποὺ σκεπάζει τοὺς πεθαμένους. Οἱ εἰδήσεις λένε πὼς κάνουν κι ἄλλα φριχτὰ καὶ ἀπερίγραφτα πράγματα.

Δὲν ἔχουν ἄδικο. Αὐτοί, πρέπει νὰ κάνουν αὐτό! Γιατὶ ὁ τάφος ἔχει φωνή. Γιατὶ τὸν ἄνθρωπο μπορεῖς καὶ τὸν σωπαίνεις ἀλλὰ τὸν τάφο ποτέ! Ὅμως καὶ κεῖνοι ποὺ ἀντίκρυσαν τὶς σφαῖρες τους ζωντανοί, γιατὶ θὰ τοὺς φοβηθοῦν πεθαμένοι;

ΤΕΙΧΗ. ΠΑΝΥΨΗΛΑ ΤΕΙΧΗ!

Τοῦ Δημήτρη ΦΩΤΙΑΔΗ

Γιὰ τὸ ἄρθρο μου μὲ τὸν τίτλο «Νεολογιωτατισμὸς» εἶχα πάρει ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες γράμματα, ποὺ μοῦ ἐκφράζανε τὴ γνώμη, πὼς τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὴν τόσο κρίσιμη γιὰ τὸ ἔθνος μας, δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ χάνω τὸν καιρό μου μὲ τέτοια πάρεργα ζητήματα, μὲ τοὺς ρωμαντικοὺς κι' ἀνεδαφικοὺς τύπους, ὅπως τοὺς χαρακτήριζαν, μιᾶς τάξης διανοουμένων. Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ μὲ εἶχανε κλονίσει. Πίστεψα πὼς ἄφησα, ὅπως λέμε, τὸ γάμο καὶ πῆγα γιὰ πρινάρια. Τώρα ὅμως, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ Γ. Πολίτη, ποὺ δημοσίεψε τὸ περιοδικό μας στὸ περασμένο φύλλο μὲ τὸν τίτλο «Μάσκες ξιππασιᾶς», βλέπω πὼς τὸ θέμα μου ἐκεῖνο δὲν ἤτανε χαμένος καιρός.

Ἀπὸ τὸ ἄρθρο αὐτὸ γίνεται φανερό, πὼς ὁ νεολογιωτατισμὸς ὄχι μονάχα ζεῖ καὶ βασιλεύει, μ' ἀποτελεῖ σοβαρὸ κίνδυνο γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ τόπου μας, ὅπως εἶναι ἕτοιμος νὰ ἐξυπηρετήσει — συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, ἀδιάφορο — τὴν ἀντίδραση. Γιὰ νὰ θολώσει τὰ νερὰ χρησιμοποιεῖ ὅλα τὰ παλιὰ καὶ χιλιοτριμένα συνθήματα. Γιὰ νὰ δημοκοπήσει, θὰ ξαναφορέσει διανοητικὰ τσαρούχια καὶ πνευματικὴ φουστανέλλα, ὅπως ἔκανε κάποτε κι' ὁ Ὄθωνας γιὰ νὰ πείσει τὸ λαὸ ποὺ τυραννοῦσε, πὼς κανεὶς ἄλλος δὲ στάθηκε μεγαλύτερος φίλος του ἀπ' αὐτόν!

Ποιὰ τὰ αἴτια τῆς ξαφνικῆς αὐτῆς πνευματικῆς σωβινιστικῆς διάθεσης; Γιατί πρέπει τάχα νὰ περιφρονήσουμε, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, ὅλα τὰ «φράγκικα» πράμματα; Δὲ χρειάζεται μεγάλη διορατικότητα γιὰ ν' ἀνακαλύψει κανεὶς τὰ κίνητρα. Ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Εὐρώπης φυσᾶνε τώρα «περίεργοι» ἄνεμοι. Τὰ παλιὰ πολιτικὰ καὶ πνευματικὰ φέουδα γκρεμίζουνται. Ἕνας νέος κόσμος ἀναπηδᾶ μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια ποὺ σώριασε ὁ φασισμός. Τὴ λέξη λευτεριὰ δὲν τὴν προφέρουν πιὰ ὑποκριτικὰ χείλη τυράννων, μ' ἀναβλύζει κυρίαρχη μέσα ἀπὸ τὰ πολυβασανισμένα στήθια τῶν λαῶν. Γιγαντώνεται, μὲ τὴν κάθε μέρα ποὺ περνᾶ, τὸ αἴτημα γιὰ τὴν κατάχτηση μιᾶς πιὸ δίκιας ζωῆς. Πῶς, λοιπόν, θὰ σωθοῦμε ἀπὸ τὴν πλήμμυρα αὐτή, ποὺ ἀπειλεῖ νὰ παρασύρει καὶ τὰ δικά μας φέουδα; Πῶς; Μὰ μιμούμενοι τὴ μέθοδο ποὺ ἀκολουθοῦνε οἱ τύραννοι τόσων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὀρθώνοντας τείχη! Πανύψηλα τείχη! Φανατίζοντας κι' ἀπομονώνοντας τὸν τόπο μας ἀπ' ὅλον τὸν ἄλλον κόσμο. Εἰρωνευόμενοι καὶ προπηλακίζοντας, ὅσους τολμοῦν νὰ ὑποδείξουν τὴν ἀνάγκη, γιὰ νὰ σωθοῦμε, νὰ συμβαδίσουμε στὸ πλευρὸ τῶν ἄλλων λαῶν καὶ νὰ ἐγκολπωθοῦμε τὸ νέο πνεῦμα τῆς Εὐρώπης καὶ καταγγέλλοντάς τους σὰν ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ, ποὺ ἕνα καὶ μόνο ἐπιδιώκουν: νὰ ρου-

(Συνέχεια στὴ σελίδα 2)

Α. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗ: Τὸ ξεκίνημα.

Χρονικὰ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΟΙ

Πάνω στὸ ἔδαφος τῆς ἡττημένης Γερμανίας συνεδριάζουν, ἀπὸ τὴν περασμένη Τρίτη, οἱ Τρεῖς Μεγάλοι. Οἱ λαοὶ τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν ἔχουνε καρφωμένα τὰ μάτια τους πρὸς τὰ ἐκεῖ μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς θὰ μποῦν οἱ βάσεις ἑνὸς καλύτερου εἰρηνικοῦ κόσμου, ποὺ γιὰ τὴν πραγματωσή του δὲν δίστασαν, στὰ χρόνια τῆς δοκιμασίας, μπροστὰ σὲ καμμιὰ θυσία.

Ἰδιαίτερα ὁ ἑλληνικός, ποὺ στάθηκε σύμβολο λευτεριᾶς μέσα στὴ συμμαχικὴ παράταξη μὲ τὴ νίκη του στὴν Ἀλβανία καὶ τὴν ἀδάμαστη ἔπειτα ἀντίστασή του, περιμένει μ' ἀπόλυτη αἰσιοδοξία πὼς τὴ φορὰ αὐτὴ οἱ Τρεῖς Μεγάλοι θ' ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἀναπάντεχη τραγικὴ μοῖρα ποὺ τὸν ἔπληξε, ἔπειτα ἀπὸ τὴ νίκη ἐνάντια στὸ φασισμό. Τοῦ δόθηκε, μονάχα σ' αὐτὸν ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, ν' ἀνέβει γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ τὸ Γολγοθᾶ. Ζητᾶ ἀπὸ τοὺς φίλους του, ἕνα καὶ μόνο: Νὰ τοῦ παραχωρήσουν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Πιστεύει πὼς τὸ αἴτημά του αὐτὸ θὰ δικαιωθεῖ τώρα. Διαφορετικὰ ἡ ἠθικὴ νίκη τοῦ συμμαχικοῦ ἀγώνα θὰ ἔχει ἀνεξίτηλα ἀμαυρωθεῖ.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΔΙΚΙΩΝ

Ἀνάστατη εἶναι ἡ δημοσιοϋπαλληλικὴ οἰκογένεια μὲ τὴν ἀκύρωση τῶν προαγαγῶν. Δεχόμαστε πὼς γίνηκαν προαγωγὲς ὁρισμένων ἀτόμων ἔξω ἀπὸ κάθε ἠθική. Αὐτὲς ν' ἀκυρωθοῦν. Ὅμως οἱ προωθήσεις ποὺ γίνηκαν στοὺς Δημόσιους ὑπάλληλους ἦταν μιὰ ἐπανόρθωση τῆς ἀδικίας ποὺ ἔκανε τὸ κράτος στοὺς λειτουργούς του. Παράδειγμα κλασικὸ εἶναι ὁ Δασκαλικὸς Κλάδος. Ἐπιστήμονες αὐτοὶ ἦταν καταδικασμένοι «ἐφ' ὅρου ζωῆς» σὲ στασιμότητα. Μὲ ὑπερεικοσαετὴ ὑπηρεσία ἔφταναν μόλις τὸ βαθμὸ τοῦ εἰσηγητῆ! Καὶ μ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ πέθαιναν.

Κι ὅμως, λέμε, πὼς ὁ Κλάδος αὐτὸς ἔχει ἀποστολὴ νὰ διαφωτίσει τὸ λαό, ὅτι πρέπει νὰ σταθεῖ στὸ ὕψος του κλπ. Βέβαια τ' ἀπαιτοῦν κι οἱ ἄλλοι λαοὶ αὐτά, ἀλλὰ ἔχουν τὸ Δάσκαλο χορτᾶτο, κοινωνικὰ κι' ἐπαγγελματικὰ ἐξυψωμένο, ὥστε νὰ μένει ἀπερίσπαστος στὸ ὑψηλό του ἔργο.

Ὅ,τι συνέβαινε μὲ τὸ δασκαλικὸ Κλάδο τὸ ἴδιο γινόταν καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους Δημόσιους Ὑπάλληλους. Εἶναι λοιπὸν οἱ προωθήσεις ὄχι χαριστικὲς χειρονομίες παρὰ διορθώσεις ἀδικιῶν καὶ ζήτημα ἠθικῆς τάξης. Αὐτὸ τὸ ξέρει ὁ κ. Βαρβαρέσος καὶ ξέρει ἀκόμα πὼς οἱ Δημόσιοι Ὑπάλληλοι εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστηρίξουν τὸ δικαίωμα νὰ ζήσουν καὶ νὰ μὴν πεθάνουν τῆς πείνας. Ἂς πάψει λοιπὸν νὰ παρουσιάζει τοὺς Δημόσιους Ὑπάλληλους σὰν ταραξίες.

Δὲν ὠφελεῖ κανένα μὲ τέτιες ψευδολογίες καὶ λεονταρισμούς.

ΤΟ ΑΔΕΣΠΟΤΟ ΣΚΥΛΙ

«Ὅταν ὁ κ. Τσῶρτσιλ θὰ πάει στὸ Πότσδαμ θὰ κουβαλήσει μαζί του, ὅπως τὸ ἀδέσποτο σκυλὶ ποὺ ξαναγυρίζει τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ὅπου νομίζεις πὼς ἀπαλλάχτηκες ἀπ' αὐτό, τὸ ἐνοχλητικὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδας. Ὅπως ὁ κόσμος σᾶς παίρνει γι' ἀφεντικό του, γιατὶ αὐτὸ σᾶς ἀκολουθεῖ πιστὰ παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες σας νὰ τ' ἀγνοήσετε, θὰ σταθεῖ τὸ ἴδιο δύσκολο στὸν κ. Τσῶρτσιλ νὰ πείσει τὸν Στάλιν καὶ τὸν Τρούμαν, πὼς αὐτὰ ποὺ γίνουνται στὴν Ἑλλάδα δὲν ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα τὴν Ἀγγλία».

Τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα δὲν εἶναι ἀπὸ εὐθυμογράφημα καμμιᾶς σατιρικῆς ἐφημερίδας. Εἶναι ἀπὸ κύριο ἄρθρο τοῦ «Μαγχεστριανοῦ Φύλακα», τῆς δεύτερης σὲ πολιτικὴ ἐπιρροή, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς «Τάιμς», ἐφημερίδας τῆς Ἀγγλίας.

Ναί, αὐτοῦ ἀλλοίμονο καταντήσαμε: τὸ ἀδέσποτο σκυλί, ποὺ τὴν πατρότητά του γυρεύουν τώρα ὅλοι νὰ τὴν ἀρνηθοῦν.

ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΚΙ' ΑΥΤΟΙ

Ἡ Δανία εἶχε καταργήσει τὴ θανατικὴ ποινή. Τώρα ὅμως τὴν ἐπανέφερε, ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς προδότες ποὺ συνεργάστηκαν μὲ τοὺς Γερμανούς. Ἂν τὴν ἐπανάφεραν τοὐλάχιστο γιὰ ὅσους εἶχαν πάρει μέρος στὸ κίνημα ἀντίστασης...

Βάρβαροι, λοιπόν, κ' οἱ Δανοί. Οἱ μόνοι πολιτισμένοι πάνω στὴν Εὐρώπη κοντεύουμε νὰ καταντήσουμε ἡ Ἰσπανία τοῦ Φράγκο κ' ἐμεῖς. Φρίκη!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Σὲ νόμο ποὺ δημοσιεύτηκε τὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς γιὰ τὴν ἵδρυση Ἀνωτάτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου Μουσικῆς εἴχανε ἐπικολληθεῖ οἱ παρακάτω «φωγραφίες» διορισμῶν:

Τὸ συμβούλιον συγκροτεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς:

«...τοῦ νῦν ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ μονίμῳ Συμβουλίῳ διεθνοῦς συνεργασίας μουσικοσυνθετῶν τῷ ἑορτεύοντι ἐν Βερολίνῳ.... καὶ δεξιοτέχνου ἐκτελεστοῦ, τοῦ νῦν ἀπεσπασμένου παρὰ τῇ Διευθύνσει Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, πρώην ὑποδιευθυντοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῷ Ὠδείῳ Θεσσαλονίκης καὶ τέως καθηγητοῦ τῆς Μοζαρτείου Μουσικῆς Ἀκαδημίας Σαλτσβούργου».

Ὁ νόμος αὐτὸς σήμερα σύμφωνα μὲ συντακτικὴ πράξη καταργεῖται καὶ ἀναστάσεται. Τώρα ποὺ ἐχρεωκόπησε τὸ φωτογραφεῖο τῆς ὑπηρεσίας «κουλτούρας» τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας, ποιός φωτογράφος ἀραγε θὰ μπορέσει νὰ βγάλει τόσο ἀκριβεῖς «φωτογραφίες», γιὰ νὰ μὴ γίνει —πρὸς Θεοῦ! — κανένα λάθος στοὺς διορισμοὺς;

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Τὴν περασμένη ἑβδομάδα, τὸ εἰδικὸ διαστατήριο τῶν ὁσοιλόγων καταδίκασε τὸ Ἀπόρο Τρουλό, συνταγματάρχη τοῦ πυροβολικοῦ καὶ διευθυντὴ τῆς «Καθημερινῆς» ἐπὶ γερμανοϊταλῶν, σὲ ἕνα χρόνο φυλάκιση, σὲ ὁποιδήποτε στὴν τάξη τοῦ στρατιώτη καὶ ἰσόβια στέρηση τῆς ἑλληνικῆς ἰσοτγένειας. Τὸ «ἐλαφρυντικόν» ποὺ παραδέχθηκε τὸ δικαστήριο εἶταν ἡ εὐήθεια τοῦ κατηγορουμένου... Κανονόργιο εὔρημα πάλι καὶ τοῦτο· γιὰ τοὺς συνεργάτες τῶν ἐχτρῶν καὶ σφαγέων τῆς πατρίδας μας. Ὥστε, ἄμα ἔχεις τὸ χάρισμα τῆς βλακείας, δούλευε μὲ τὸν ἐχθρὸ καὶ μὴ φοβοῦ!

Καὶ μιὰ ποὺ πρόκειται γιὰ τὸν Τρουλὸ σημειώνουμε πὼς ὁ «εὐήθης» ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἑνώσεως τῶν Συντακτῶν, ποὺ τὸν διάγραψε μόλις ἀπελευθερωθήκαμε. Τὸ Πειθαρχικὸ ὅμως Συμβούλιο βρῆκε αὐστηρὴ τὴν ἀπόφαση τῆς ὁλομελείας καὶ τὴν περιόρισε σὲ πενταετὴ μόνον. Τὸ περίφημο αὐτὸ Πειθαρχικὸ Συμβούλιο τὸ ἀποτελοῦν οἱ κ.κ. Κ. Οἰκονομίδης, Δ. Δεβάρης, Π. Παλαιολόγος, Σ. Κονιδάρης καὶ Δ. Γενοβέλης. Αὐτὰ γιὰ τὴν Ἱστορία καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

«ΝΤΕΜΟΝΤΕ»

Ἡ συγκέντρωση τῆς προπερασμένης Κυριακῆς στὸ «Κέντρικὸ» μετεδόθη στοὺς αἰθέρες ἀπὸ τὸ Κρατικὸ ραδιόφωνο, ἔτσι γιὰ νὰ φτάνουν τὰ ρεζιλίκια μας καὶ ἀπὸ ἐξωτερικό. Ἡ ὁραία γιορτὴ ὅμως τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ποὺ ἔγινε στὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως καὶ στερεώνει πραγματικὰ δεσμοὺς ἀκατάλυτους μὲ τὴ μεγάλη Σύμμαχο χώρα δὲ βρέθηκε ἔνα ραδιόφωνο μὲ τὸ ἐπιβαλλόμενο ἐνδιαφέρο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, παρὰ τὴν ἐπίσημη παρουσία του, νὰ τὴν μεταδώσει στοὺς αἰθέρες ἂν ὄχι γιὰ τίποτ' ἄλλο, τοὐλάχιστο σὰν ἕνα μήνυμα τῆς χώρας τοῦ Περικλῆ πρὸς τὴ Γαλλία τοῦ 1789.

Ἀλλὰ ξεχάσαμε. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Γλύμπουργκ, ὁ Περικλῆς παρουσιάζεται πολὺ «ντεμοντέ». Καὶ πολὺ μοντέρνος ὁ κ. Γονατᾶς ποὺ τὰ σοφά του κηρύγματα σπαθίζουν τὴ διεθνῆ ἀτμόσφαιρα ἀλλὰ καὶ τὰ στήθεια τῆς κακότυχης χώρας μας...

ΤΕΙΧΗ. ΠΑΝΥΨΗΛΑ ΤΕΙΧΗ !

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 1)

φήξουν τὸ αἷμα του. (Εἶναι, βέβαια, κάπως περίεργο, ποὺ ὁ Πολίτης καταλογίζει τὴ διάθεση αὐτὴ στοὺς συναδέλφους του πού, ὅπως ξέρει, ἡ μοίρα τους στάθηκε πάντα νὰ εἶναι φτωχοὶ καὶ δυστυχισμένοι, καὶ παράλειψε νὰ στιγματίσει μ' αὐτὴ ὅλους ἐκείνους, ποὺ ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχει ἑλληνικὸ κράτος ρουφᾶνε ὁλονῶνες μας τὸ αἷμα καὶ τὸ δικό του μαζί).

Ὁ νεολογιωτατισμὸς λοιπόν, γυρεύει ν' ἀδιαφορήσουμε ἀπόλυτα γιὰ τοὺς ἄλλους, σὰ νὰ κατοικούσαμε κάποιον ἄλλον πλανήτη ἢ νὰ εἴμαστε κάποια φυλὴ χαμένη μέσα στὰ βάθη μιᾶς ἀπόμακρης ζούγκλας τῆς κεντρώας Ἀφρικῆς. Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς μποροῦν νὰ γίνουνται μὲ σοβαροφάνεια τέτοιες ὑποδείξεις, ὅταν κι' αὐτὲς ἀκόμα οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἐγκαταλείψανε πέρα γιὰ πέρα τὸ δόγμα τοῦ Μονρόε καὶ διακηρύττουν, πὼς ἀπὸ ἐδῶ κ' ἔμπρὸς ὁ κόσμος εἶναι ἐνιαῖος καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἐπικίνδυνη οὐτοπία νὰ γυρεύεις νὰ ζήσεις ἀποξενωμένος, ὅσο μεγάλος κι' ὅσο ἰσχυρὸς κι' ἂν εἶσαι.

Τὸ ζήτημα ὅμως αὐτὸ ἔχει, ἐχτὸς ἀπὸ τὴ ρεαλιστική του πλευρά, καὶ μιὰν ἄλλη· τὴν καθαρὰ πνευματική. Προτιμῶ γι' αὐτὴ ν' ἀντλήσω τὰ ἐπιχειρήματά μου ἀπὸ τοὺς προγόνους μας, γιατὶ διαφορετικὰ μπορεῖ πάλι νὰ κατηγορηθοῦμε πὼς «φραγκικες» εἶναι οἱ ἰδέες μας. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἐκεῖνοι ἐκεῖ οἱ πρόγονοί μας κάτι ἤξεραν ἀπὸ γράμματα, τέχνες καὶ πολιτισμό. Οἱ φιλόσοφοί τους, οἱ ποιητές τους, οἱ ἱστορικοί τους ἐναγώνια γύρευαν νὰ γνωρίσουν ἄλλους τόπους κι' ἄλλους λαούς. Καὶ τί! ἐγκαταλείπανε τὴν Ἀθήνα, ποὺ ἤτανε τότε ὁ φωτεινὸς φάρος τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ πᾶνε σ' ἄλλα πιὸ καθυστερημένα ἔθνη. Κι' ὅμως, γυρίζοντας ἀπὸ αὐτὰ χρησιμοποιούσανε τὴ νέα πεῖρα τῆς ζωῆς ποὺ ἀπόχτησαν, γιατὶ ἤξεραν τὴν ἁπλῆ ἀλήθεια, πὼς ἀπὸ τὸν καθένα κι' ἀπὸ τὸ καθετί κάτι ἔχεις νὰ μάθεις. Κανεὶς, βέβαια, δὲν τοὺς κατηγόρησε γιὰ ξιπασιὰ γιὰ τοῦτο τὸ φέρσιμό τους. Τώρα οἱ νεολογιώτατοί μας, γιατὶ πρέπει νὰ ὑψωθοῦν τὰ τείχη, ἀρνιοῦνται τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ποὺ δὲν τὴ διαμφισβητοῦσαν οὔτε πρὶν δυόμισυ χιλιάδες χρόνια. Καὶ μόνο τόσα; Μήπως δὲν εἶναι ὁ Ὅμηρος ποὺ ἔγραψε τὴν Ὀδύσσεια, τὸ ἔπος αὐτὸ τῆς ἀνθρώπινης δίψας γιὰ τὴ γνωριμιὰ τοῦ κόσμου; Μήπως δὲν εἶναι τοῦ ἴδιου ὁ περίφημος στίχος: «Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω»; Ναί, ὅλα αὐτὰ εἶναι παλιὰ καὶ γνωστά, μὰ τώρα πρέπει νὰ τ' ἀνατρέψουμε, γιατὶ ἔτσι μόνο θὰ ἐξασφαλιστοῦμε, πὼς οἱ ἀναγεννητικοὶ ἄνεμοι ποὺ φυσοῦν ἀπὸ παντοῦ, δὲ θὰ βροῦν τὴν παραμικρὴ χαραμάδα στ' ἀπαγορευτικὰ πνευματικὰ τείχη ποὺ θὰ ὑψώσουμε, γιὰ νὰ τρυπώσουν ὡς ἐδῶ καὶ νὰ «ἀναστατώσουν» κ' ἐμᾶς.

Ὁ Γ. Πολίτης θεωρεῖ ξενότροπη τὴ θεωρία, πὼς ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἔχει ὑποχρέωση νὰ παίρνει ἐνεργὸ μέρος σ' ὅλα ὅσα ἀφοροῦν τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους του. Μοῦ φτάνει, θαρρῶ, νὰ τοῦ ὑπενθυμίσω, πὼς ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι —πρῶτοι καὶ καλύτεροι ὁ Σόλωνας κι' ὁ Πλάτωνας— δὲν μποροῦσαν ν' ἀντιληφτοῦν πὼς ἤτανε δυνατὸ νὰ λογαριαστεῖ κανεὶς γιὰ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἔπαιρνε ἐνεργὸ μέρος στὰ κοινὰ κι' ἂν δὲν ἔλεγε, σὲ κάθε περίσταση, τὴ γνώμη του γιὰ ὅσα ἀπασχολοῦσαν τὴν πολιτεία ποὺ γεννήθηκε καὶ ζοῦσε. Μιὰ ἀντίθετη τυχὸν στάση, τὴν καυτηρίαζαν σὰν ταπεινὴ φυγομαχία.

Ἕνα ἄλλο ὅπλο ποὺ θὰ μεταχειριστεῖ ὁ νεολογιωτατισμός, γιὰ νὰ βοηθήσει τὴν ἀντίδραση, θὰ εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς νέας, τεχνητῆς τὴ φορὰ αὐτή, κρίσης τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος. Θὰ παρουσιαστεῖ σὰν... ὁ μοναδικὸς ὑπέρμαχος τοῦ δημοτικισμοῦ! Θὰ θελήσει νὰ μᾶς παρασύρει σ' ἕνα νέο γλωσσολογικὸ ἀγῶνα, ποὺ σ' αὐτόν, μὲ γραμματικὲς καὶ συνταχτικὰ στὰ χέρια, θὰ διεξάγουμε «φοβερὲς» μάχες, ξεχνώντας ἔτσι ὅλα τ' ἄλλα ζητήματα, ἀκόμα κι' ἂν θὰ παραμείνουμε ἐμεῖς, ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους λαούς, οἱ μοναδικοὶ σκλάβοι πάνω στὴν Εὐρώπη. Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, οἱ σύγχρονοι γραμματοδιδάσκαλοι ζητοῦν νὰ ξαναζωντανέψουν, ταμπουρωμένοι τώρα πίσω ἀπὸ ἕνα ἀνεδαφικὸ κι' ἀντιλαϊκὸ δημοτικισμό, τὴ γραφικὴ ἐποχὴ τοῦ Κόντου καὶ τοῦ Μιστριώτη. Γιατὶ τὸ πνεῦμα τοῦ καθαρευουσιανισμοῦ τρύπωσε σ' ἐκεῖνες ἀκριβῶς τὶς τάξεις, ποὺ φαίνουνται σὰν οἱ πιὸ ἀλύγιστοι ὑποστηρικτὲς τοῦ τυπικοῦ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Ἀγνοοῦν, ἢ θέλουν ν' ἀγνοοῦν, πὼς ὁ δημοτικισμὸς εἶναι, μὲ τὸ ἀναστατικὸ πνευματικό του περιεχόμενο, πρῶτα καὶ κύρια ἕνα πλατειὰ ἀναγεννητικὸ κίνημα.

Κατέχουνται ἀπὸ τὴν ἀσταπάτη πὼς τὸ ράσο κάνει τὸν καλόγερο. Γι' αὐτὸ θαρροῦν πὼς φτάνει νὰ διακηρύξουν, πὼς πρέπει νὰ περιορίσουμε τὸ λεξιλόγιό μας στὰ πιὸ φτωχὰ ἐκφραστικὰ μέσα μιᾶς ὁποιασδήποτε περιφέρειας τοῦ τόπου μας καὶ γένηκαν, μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, οἱ... πιὸ ἀληθινοὶ φίλοι τοῦ λαοῦ! Σὰν ὁ δημοτικισμὸς νὰ εἶχε γιὰ ἄμεση προοπτική του, τὸ στένεμα τῶν ἐκφραστικῶν μας μέσων, ἔτσι ποὺ νὰ καταντήσει ἡ γλώσσα μας μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ φτωχὲς τοῦ κόσμου. Ἀλλοίμονο ἀν ἐπρόκειτο γιὰ κάτι τέτοιο! Τότε δὲ θὰ ὑπῆρχε τίποτα πιὸ ἀντιλαϊκὸ ἀπὸ τὴ δημοτική, ὅπως θὰ γινόταν ὄργανο νὰ κρατηθεῖ αἰώνια ὁ λαὸς σ' ἕνα κατώτερο ἐπίπεδο μόρφωσης. Αὐτὸ ἀκριβῶς, μ' ἄλλα βέβαια μέσα, ἐπεδίωξε ἡ καθαρεύουσα. Ἐνῶ ὁ δημοτικισμός, ἀντίθετα, υἱοθετώντας τὴ γραμματικὴ καὶ τὸ συνταχτικὸ τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας, γυρεύει νὰ ἀνεβάσει ὅλο καὶ σ' ἀνώτερα ἐπίπεδα μόρφωσης τὸ λαό.

Εἶναι ἀπόκαρδιωτικὸ τὴ στιγμὴ αὐτή, ποὺ ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρη ρίχτηκε νὰ λύσει βασικὰ καὶ προαιώνια προβλήματα, σ' ἐμᾶς ἕνας ὁρισμένος κύκλος διανοουμένων, νὰ μὴ θεωρεῖ κανένα ἄλλο πρόβλημα ἄξιο ν' ἀπασχολήσει τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν λυθεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ροΐδη καὶ τοῦ Ψυχάρη. Κ' οἱ δυό τους, ὅπως κι' ὅλοι ποὺ βάλανε τὶς ἐπιστημονικὲς βάσεις τῆς δημοτικῆς, τόνισαν ἐπανειλημμένα, πὼς τὸ κύριο ζήτημα δὲν εἶναι οἱ λέξεις, μὰ ἡ μορφολογικὴ σύνθεση τῆς γλώσσας. Θὰ πάρουμε ὅλες τὶς λέξεις ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ λαός, σύγχρονα ὅμως θὰ χρησιμοποιήσουμε, ἀδίσταχτα, ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῆς γλωσσικῆς κληρονομιᾶς μας ὅσες λέξεις, ἀφοῦ πρὶν τὶς βάλουμε στὸ δημοτικὸ καλούπι, μᾶς εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ νὰ ἐκφράσουμε, μὲ ἀπόλυτη ἄνεση, ὅλες τὶς πνευματικὲς κ' ἐπιστημονικὲς ἀνάγκες μας. Ἂν συνέβαινε κάτι διαφορετικό, τότε ἡ δημοτικὴ μας γλώσσα, ἀπὸ στοιχεῖο προόδου ποὺ εἶναι τώρα, θὰ καταντοῦσε μέσον ὀπισθοδρόμησης κι' ἀμάθειας.

Ὁ Γ. Πολίτης ἔθιξε, στὸ ἄρθρο του, μερικὰ πράμματα ποὺ μ' ἀφοροῦν προσωπικά. Σ' αὐτὰ δὲν πρόκειται μὲ κανένα τρόπο ν' ἀπαντήσω. Νομίζω πὼς δὲν ὑπάρχει τίποτα πιὸ ἀντιπνευματικό, ἀπὸ τὸ κατέβασμα μιᾶς συζήτησης, ποὺ ἔχει γενικὸ ἐνδιαφέρον, σὲ τέτοια ἐπίπεδα. Τὸ ἤθος, γιὰ ὁποιον θέλει νὰ μορφώσει τοὺς ἄλλους —γιατὶ ἔτσι μονάχα καταλαβαίνω τὴν ἀποστολὴ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου— δὲν εἶναι μιὰ περιττὴ πολυτέλεια, μὰ κάτι τὸ ἀπόλυτα ἀπαραίτητο. Ἐξαίρεση θὰ κάνω γι' αὐτὴν ἐδῶ μόνο τὴν ἐρώτησή του, γιατὶ πιστεύω πὼς ἔχει γενικὸ ἐνδιαφέρον.

Γράφει γιὰ μένα: «Γι' αὐτὸ δηλώνει πὼς θέτει στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ τὴν πένα του, ὅσο φτωχὴ κι' ἂν εἶναι». Κι' ὁ Πολίτης μ' ἐρωτᾶ: «Τώρα, λοιπόν, γιὰ ποῦ τὴν φορά;;» Τὴν ἐρώτηση αὐτὴ τὴν περίμενα. Τὸ μόνο ποὺ μοῦ κάνει ἐντύπωση εἶναι ποὺ μοῦ τέθηκε εἰρωνικά. Τὴν παίρνω ὅμως σὰ νὰ μοῦ τέθηκε ἀπόλυτα σοβαρὰ κι' ἀπαντῶ: Ναί, γιὰ π ρ ώ τ η φ ο ρ ά. Καὶ νοιώθω, γι' αὐτό, μιὰν ἄπειρη λύτρωση. Καὶ νοιώθω, ἀκόμα, μεγάλη χαρά, ὅπως βλέπω ἕνα σωρὸ ἀγαπητοὺς συνάδελφους νὰ ἔχουν ξεφύγει ἀπὸ τὰ στενὰ ἐνδιαφέροντα, ποὺ πρὶν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ τοὺς ἀπασχολοῦσαν, καὶ νὰ ἔχουν βάλει κι' αὐτοί, ὅπως κι' ἐγώ, γιὰ π ρ ώ τ η φ ο ρ ά τὴν πένα τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ.

Ὁ πνευματικὸς δοσιλογισμὸς

Η ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τοῦ Γιώργη ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ

5.—

ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Εἶνε κι' αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς περίφημους «γαμπροὺς» τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἡ ἐπιστημονική του κατάρτιση μηδαμινή. Πάμπλουτος, γυιὸς ἐφοπλιστή, σπούδασε ὅπως λένε στὸ ἐξωτερικό. Ἀλλὰ οἱ ἐργασίες ποὺ δημοσίευσε ἀποδείχτηκαν σκάρτες καὶ μεταφρασμένες ἀπὸ Γαλλικὰ συγγράμματα (βλ. ἀποκαλύψεις καὶ κριτικὴ Θ. Τσάτσου στὴν «Ἐργασία»).

Ὁ παρᾶς δὲν τὸν ἐνδιέφερε γιατὶ τὸν εἶχε. Μὰ πολὺ τὸν ἐθάμπωνε ἡ αἴγλη τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας. Ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα γιὰ ὑφηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἀλλὰ τὴν ἀπέσυρε ἐγκαίρως γιατὶ ἡ Σχολὴ ἐπρόκειτο νὰ τὴν ἀπορρίψει. Ὑπέβαλε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἐκεῖ ἀπερρίφθη.

Ὡς «γαμπρὸς» ὅμως (τοῦ Κορυζῆ) εἶχε ἄλλες δυνατότητες. Ἐπεδίωξε καὶ πέτυχε νὰ καταργηθεῖ ἡ διαδικασία περὶ ἐκλογῆς καθηγητῶν στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν μὲ τὸ νόμο 2007 (1939) καὶ συνάμα δημιούργησε καὶ τὴν ἕδρα τῆς «Γενικῆς Θεωρίας τοῦ Κράτους κ.λπ.». Στὴν ἕδρα αὐτὴ (ἤταν ἡ ἕδρα τῆς 4ης Αὐγούστου) διορίστηκε ἀμέσως, χωρὶς καμμιὰ κρίση. Στὸν ἐναρκτήριό του ὅπου παρευρισκότανε κι' ὁ Μεταξᾶς ἐξύμνησε φυσικὰ τὸ ἔργο τῆς 4ης Αὐγούστου.

Ὄντας καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης ὑπέβαλε καὶ πάλι ὑποψηφιότητα στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν ἐκλογὴ πῆρε 2 ψήφους γιὰ ταχτικὸς καὶ 3 γιὰ ἔκτακτος, συνεπῶς δὲ μποροῦσε νὰ διορισθεῖ. Ἀλλὰ ὁ τρόπος βρέθηκε ἀμέσως. Καὶ νάτος. Στὸν Ἀναγκ. Νόμο 2195 (1940) μπαίνει τὸ ἄρθρο 18:

«Αἱ κατὰ τὰς συνεδρίας τῶν Σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν τακτικῶν ἑδρῶν αὐτῶν τὰς γενομένας συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθ. 111 ἕως καὶ 114 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 1895 (1930) «περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης» δοθεῖσαι ψῆφοι διὰ τῶν ὁποίων προτείνονται τινὲς τῶν ὑποψηφίων ὡς ἔκτακτοι καθηγηταὶ δύνανται νὰ συνυπολογισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας Ὑπουργοῦ μετὰ τῶν ψήφων τῶν δοθεισῶν διὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῶν ὑποψηφίων τῶν ὑπὸ πλήρωσιν κενῶν τακτικῶν ἑδρῶν, ἐφ' ὅσον δὲν προβλέπονται ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων ἀντίστοιχοι ἔκτακτοι αὐτοτελεῖς ἕδραι».

Ἔτσι μὲ τὸ Νόμο αὐτὸ οἱ ψῆφοι ποὺ πῆρε γιὰ ἔκτακτος συνυπολογίζονται μὲ κείνους ποὺ πῆρε γιὰ ταχτικὸς καὶ ὁ «γαμπρὸς» διορίζεται καθηγητὴς στὴ Θεσσαλονίκη.

Ὅταν ἤρθε ἡ Κατοχὴ δὲ μποροῦσε πιὰ νὰ εἶνε καθηγητὴς τῆς ἕδρας τῆς 4ης Αὐγούστου. Δημιουργεῖ τὸ νέο κανονισμὸ τῆς ΑΣΟΕΕ χωρὶς τὴ γνώμη της (νόμος 954/1942), καταργεῖ τὴν ἕδρα τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ δημιουργεῖ ἕδρα Διοικητικοῦ Δικαίου, στὴν ὁποία καὶ διορίζεται μὲ Διάταγμα. Οἱ στενότατες σχέσεις του μὲ τὶς Κυβερνήσεις Κατοχῆς τὸν ἔκαναν Πρύτανι. Μὰ ἡ Γεν. Συνέλευση τῶν καθηγητῶν τὸν ἀποδοκίμασε κι' αὐτὸς ἀντὶ νὰ παραιτηθεῖ κάνει ἄλλο νόμο ποὺ ἀφαιρεῖ ὅλα τὰ δικαιώματα Διοικήσεως ἀπὸ τὴ Συνέλευση τῶν Καθηγητῶν γιὰ νὰ περάσουν στὴ Σύγκλητο ὅπου ἔχουν ἀπομείνει αὐτός, ὁ Ν. Φωτιᾶς κι' ὁ Ἀ. Νέζος. Αὐτὸ εἶνε τὸ τριμελὲς «Διευθυντήριο».

Μὲ λύσσα καταδιώκει τοὺς φοιτητὲς τῆς Σχολῆς ποὺ παλεύουν ἐνάντια στοὺς καταχτητές. Τοὺς κλείνει τὴ βιβλιοθήκη τους, δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ παίρνουν τὸ φτωχὸ συσσίτιό τους στὴ Σχολὴ καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ τὸ τρῶνε ὄρθιοι στὸ ὕπαιθρο. "Ὅταν εἰδοποιήθηκε κι' αὐτὸς σὰν Πρύτανις πὼς οἱ φοιτητὲς ποὺ συνεργάζονται μὲ τὰ S. S. πιάνουν τοὺς ἀντιφασίστες φοιτητὲς καὶ τοὺς ὁδηγοῦν σ' ἕνα Ἱεροεξεταστήριο μέσα στὴ Σχολὴ ὅπου τοὺς βασανίζουν γιὰ νὰ τοὺς παραδώσουν ὕστερα στοὺς Γερμανοὺς, ὁ περίφημος αὐτὸς Πρύτανις δὲ δείχνει τὸ παραμικρὸ ἐνδιαφέρον...

Εἶνε ἄλλες οἱ ἐργασίες τοῦ λαμπροῦ "Ἑλληνα. Χρησιμοποιεῖ ὅλα τὰ μέσα στοὺς Γερμανοὺς γιὰ νὰ διοριστεῖ Διευθύνων Σύμβουλος στοὺς ΣΠΑΠ μὲ γενναῖο μισθό. Καί, ἐλέῳ Γερμανῶν, διορίζεται...

Δ. ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ

Χρόνια κυβερνητικὸς ἐπίτροπος στὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Ὡραῖος τύπος τῆς ρωμέϊκης «ἐπιστήμης». Παλαιοημερολογίτης. Καὶ — γιατὶ ὄχι; — καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο.

Τὸ 1924 ἀρθρογραφεῖ στὴν «Ἑλληνικὴ» κατὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου. Μὰ ἡ σειρὰ τῶν ἄρθρων του μὲ τὸν πομπώδη τίτλο «Quo vadis Ecclesia Graeca?» σταματάει ἀπότομα πρὸς μεγάλη θλίψη τοῦ διασκεδάζοντος Ἑλληνικοῦ κοινοῦ γιατὶ ἡ Μητρόπολη τοῦ ἀνανέωσε τὴ σύμβασή του μὲ τὴ Μονὴ Πετράκη. Ὁ μισθὸς θὰ συνεχιζόταν καὶ τὰ ἄρθρα ἔπρεπε νὰ σταματήσουν...

Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο διορίστηκε μέσα στὴν Κατοχή. Γερμανόφιλος ὡς τὸ κόκκαλο. Μὲ τὸ μέσο τοῦ Λογοθετόπουλου δημιούργησε ἕδρα Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ διορίστηκε μὲ διάταγμα σ' αὐτὴν χωρὶς πρόταση οὔτε Σχολῆς οὔτε κὰν ἐπιτροπῆς.

Μὰ ἡ Θεσσαλονίκη δὲν τὸν ἰκανοποιεῖ. Θέλει τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Καὶ μὲ τὸ Κανονιστικὸ Διάταγμα ποὺ δημοσιεύεται στὴν Ἐφημ. Κυβερν. (τεῦχ. Α' ἀριθ. 208) ἐνσκήπτει στὴ Νομικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Οἱ καθηγητὲς τῆς Σχολῆς ἐξεγείρονται καὶ ρωτοῦν ἂν δὲν ἔχει περάσει τὸ ὅριο τῆς ἡλικίας ἀφοῦ ὁ κ. Πετρακάκος πλησιάζει τὸν ἕναν αἰώνα! Ἀλλὰ τὰ καταφέρνει ν' ἀποδείξει πὼς εἶνε... νεώτατος!

Στὰ 1944 δημοσιεύει ἕνα βιβλίο του — γράφει καὶ βιβλία — μὲ τὸν τίτλο «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος». Ἡ σημασία του εἶνε μηδαμινή, ἀναμασσάει κυρίως τὸ Δρόϊζε ποὺ τὸν ἔχει λεηλατήσει. Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἔχει προτάξει τὴ φωτογραφία τοῦ Κουΐσλιγκ πρωθυπουργοῦ Ἰω. Ράλλη μὲ ἰδιόχειρο σημείωμά του ἀπὸ τὸ Σόλωνα:

«Ἀλλὰ Ζεὺς πάντων ἐφορᾶ τέλος, ἐ- (ξαπίνης
ὅ' ὥστ' ἄνεμος νεφέλας διεσκέδασεν (ἠρινός...»
ΙΩ. ΡΑΛΛΗΣ

Ὁ κ. Πετρακάκος δὲν τὸ θεωρεῖ αὐτὸ ἀρκετὸ καὶ προσθετει πίσω ἀπὸ τὴ φωτογραφία τοῦ Ράλλη τὰ παρακάτω:

«Ὁ Πρωθυ

Τὸ ἑλληνικὸ διήγημα

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΛΙΔΑΣ

Τῆς Μέλπως ΑΞΙΩΤΗ

Στὶς 24 τοῦ Μάρτη ἐκεῖνο τὸ χρόνο, τὸ πρωΐ, οἱ γειτόνισες μαζευτήκανε γύρω τρυγύρω ἀπὸ τὴν κλίνη της καὶ τῆς παρασταθήκανε. Ἤρθε κι' ἡ γρηᾶ ἡ κοντοβίστα ἀπὸ τὸν πέρα μαχαλά, κι' αὐτὴ πῆγε καὶ σφήνωσε πίσω ἀπ' τὸ γέρσιμο τοῦ μεσοπόρτι καὶ μισοπρόβερνε λουπὰ - λουπὰ τὸ τρεμουλιάριχο ρουθοῦνι της καὶ τήραγε ἴσια, καὶ φερμάριζε κατὰ γρέγο - λεβάντε κατὰ τὴ λεχώ. Εἶτανε ἡ νεκροθάφτισα. Ἢ τὸ μικρὸ ἢ τὴ μεγάλην μπορεῖ νάπερνε ὁ χάρος σὲ τέτοιες ὧρες κακοθάνατες. Κι' εἶχε καρτέρι ἀπ' τὴν αὐγή. Ἡ λεχώνα δαγκώθηκε, κατάπιε κάμποσο τὴ γλῶσσα της, ἔβγαλε μιὰ φωνὴ καὶ σείστη ὁ οὐρανὸς κι' ἡ γῆς, κι' ἐγέννησε. Ἅμα ἐμίλησε, ἀρώτηξε: Τί παιδὶ εἶτανε; Τῆς εἴπανε: Εἶτανε ἀσερνικό. Γύρισε δίπλα κι' ἐκοιμήθηκε.

Τὸ παιδὶ μπῆκε στὸ βυζὶ καὶ ρούφαγε καὶ ρούφαγε, καὶ μιὰ νύχτα μεσάνυχτα τὸ πιάσανε σπασμοὶ κι' ἀφρός, κι' ἤρθε στοῦ τάφου τὸν γκρεμνὸ στὴν ἄβυσσο, ἕτοιμο ν' ἀποθάνει. Ἀλλὰ εἶταν ἀθάφτιστο καὶ περπατῆσαν μὲς στὴ νύχτα καὶ πᾶν καὶ φέρνουν τὸν παπᾶ ἀπ' ἀλάργα. Ἔρχεται ὁ παπᾶς τρεχᾶτος καὶ μπαίνει μὲ τὸ πετραχεῖλι καὶ μὲ τὸ μικρὸ καλανάρχο κι' ἀπ' τὸ κατόφλι ὅπου πατεῖ βάνει μιὰ φωνὴ καὶ φωνάζει: «Σκύψετε χριστιανοί — σηκώνω τώρα τὰ "Αγια». Ἡ μάνα κι' ὁ πατέρας σκύψανε, ὁ παπᾶς ἔλεε τὰ χρειαζοῦμενα, ὁ καλανάρχος ὁ μικρὸς τρίκλαγε καὶ παράστεκε, τὸ θερμὸ στὴ φωτιὰ ἐχοχλάκιζε, τὸ παιδὶ μοναχὸ ἐσπαρτάριζε κι' ἔβλεπε ἀποπάνω του ἀγγελούδια ἐπουράνια χορεύοντας νὰ πλησιάζουνε νὰ τὸ πάρουν μαζί τους, κι' ἀκαταπαύστως ψέλνοντας μέχρι τὴν ὥρα ὁ παπᾶς, σταμάτησε τότε κι' ἀρώτησε: «Γιὰ θάνατο ἤρθαμε χριστιανοί, ἢ βαφτίσια;». «Πρῶτα νὰ τὸ βαφτίσουμε παπά» λένε οἱ γονοί, καὶ φέρνουνε τὴ γούρα. Τὸ παιδὶ μπῆκε στὸ θερμὸ κι' ἐκολύμπησε, κι' ἐχρίστηκε μὲ τὰ πρεπούμενα, καὶ κεῖνη τὴ στιγμὴ αἰφνίδια ὁ χάροντας ἐμετανόησε κι' ἐξαναχάρισε καὶ πάλι στὴ ζωὴ τὸ παιδί, καὶ στοὺς τρεμάμενους ἀπ' τὴν πίκρα γονιούς του.

Σὰν ἔφυγε πιὰ ὁ παπᾶς κι' ἡ ἀβγὴ ἀπ' τὴ νύχτα ἐχώριζε, καὶ κάμανε νὰ πέσουνε ν' ἀναπαυοῦνε κι' οἱ γονοί, καὶ τότε πιὰ καὶ τὸ παιδὶ εἶχε μετατοπίσει ὁλότελα ἀπ' τὰ βασίλεια τῶν νεκρῶν στὸν κόσμο τῶν ζώντων ἀνθρώπων, τότε τὴ μάνα ἤρθε κι' ἔζωσε μιὰ σκέψη καὶ μιὰ ταραχή. Σὰ φίδι γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ νάρθε νὰ κουλουριάστηκε νὰ πάει γιὰ νὰ σὲ πνίξει. Σκουντᾶ τὸν ἄντρα της στὸν ὕπνο του — γιατὶ οἱ ἄντρες παραδίνουνται εὔκολα: «Σήκω τοῦ λέει, ἀπάνω! Θαρῶ πὼς μὲς στὴ σάστιση τ' ὄνομα τοῦ παιδιοῦ δὲν τόπαμε». «Δὲν τόπαμε; λέει ἐκεῖνος — ἡ νύχτα δὲν εἶνε φευγάτη ἀκόμα, τὸ λέμε τώρα, κι' ὁ Θεὸς μεγάλος εἶνε καὶ θὰ τὸ σχωρέσει. Ἄει ποὺ εἶσαι ἐσὺ ἡ μάνα νὰ πᾶ νὰ τοῦ τὸ πεῖς ἐσύ».

Ὁ Σιδερῆς μεγάλωξε καὶ τότε πῆγε στὸ σκολειό. Μιὰ γιὰ νὰ πάει καὶ μιὰ γιὰ νάρθει, δυῶν ὡρῶ δρόμος τούπρεπε νὰ πάει ἀπ' τὸ κονάκι του νάθρει τὸ κοντινὸ σκολειό. Θὰ πέρναγε ρουμάνι, θὰ δρασκελοῦσε ἀδιάσελο κι' ἕνα στοιχειωμένο γιοφῦρι, θὰ συναντιόνταν μὲ τὰ κέρατα μὲς στὰ κοπάδια ἀπ' τὰ τραγιὰ καὶ νάνε σούρουπος ὁ νυρισμὸς νὰ τὸ κάνουν τὰ μάτια σου νὰ θαρεῖς ὅτι ἔθλεπες δάσος βεελζεβούλους, νὰ κράζει ὁ κοῦκος ἀπ' τὴ μιὰ κι' ἡ κάργα ἀπὸ τὴν ἄλληνε, κι' ὁ ἴσκιος τ' ἀψηλοῦ βουνοῦ νὰ χαμηλώνει ἀπάνωθε νὰ πορπατεῖ ἀντάμα σου καὶ νὰ σὲ προσπερνᾶ, ἀλλὰ ἔλεε ὁ Σιδερῆς: "Ολα κεῖνα χαλάλι! Φτάνει ποὺ ἐπάγαινε στὸ δάσκαλο! Καὶ μὲ δίχως ποδάργια, καὶ πάλι ἤθελε σούρνουνταν, νὰ φτάσει καὶ νὰ μάθαινε! Νὰ στήλωνε τὰ μάτια του ν' ἀκούει ν' ἀκούει, νὰ τὰ κλιεῖ καλὰ - καλὰ στὴν κεφαλή, μπᾶς τυχὸν καὶ τοῦ τάκλεβαν ὅλα κεῖνα τὰ γράμματα! Τὸ βιός του καὶ τὸ θησαυρό. Ποῦ στὰ χωριὰ γενιὲς καὶ πάσκιζαν νάρθε μιὰ μέρα μιὰ γενιά, νὰ μπόρειε ἐκεῖνη τολάχιστον νάμαθε...

Ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ διάστημα λέει στὴ μάνα του ὁ Σιδερῆς: «Δὲ ματαπάου πιὰ στὸ σκολειό». Δαρθήκανε καὶ σκοτωθήκανε ὅλοι στὸ σπίτι ἐκεῖνο γιὰ νὰ τὸν ματαπείσουνε, ἀλλὰ ὅμως ὁ Σιδερῆς δὲν ἐπάγαινε πιά. Κι' αἰτία δὲν τοὺς ἔλεγε. Μόνου-τὼς τονε βλέπανε κι' ἐκαθόντανε κι' ἔκλαιγε. Μόνου μιὰ μέρα ποὺ ὁ πατέρας του ἐφοβέριζε λέγοντας: «θὰ κινήσω ἄφριο πουρνὸ νὰ τὸ πάω ρωτήζω τὸ δάσκαλο», ἔμπηξε τότε ὁ Σιδερῆς κάτι μεγάλα κλάματα, καὶ τὸν ἀγκάλιασε, σὰ νάτανε ἐκεῖνος θαρεῖς τὸ παιδὶ κι' ἤθελε νὰ τὸ σώσει, καὶ σκύβει καὶ τοῦ λέει στ' ἀφτί: «"Οχι ὄχι πατερούλη μου, μὴν πᾶς κι' ἐσὺ στὸ δάσκαλο, γιατὶ ἐκεῖνος δὲ μιλεῖ τὴν ἐδικιά μας γλῶσσα, καὶ θὰ πλαντάξεις κι' ἐσὺ καὶ θὰ κλαῖς». Κι' ἀγκαλιαστήκανε κι' οἱ δυό, κι' ἐκλαίγανε δίχως νὰ ξέρουνε, καὶ τόσο τρόμαξε ὁ πατέρας του — γιατὶ τέτοια χαϊδέματα μέσα σὲ τέτοια μικρὰ σπιτικὰ δὲν τάκαναν παρὰ μηγένοιτο ὄντας ἤσουν γιὰ θάνατο — κι' ἔτσι κανεὶς δὲν ξαναμίλησε ἔχτοτες πιὰ γιὰ τὸ σκολειό, κι' ἔτσι ἀπόμεινε ἔχτοτες κι' ὁ Σιδερῆς ἀγράμματος.

Ἀλλὰ τὶς νύχτες ὅμως ποὺ τὸ σκοτάδι εἶνε πηχτό, καὶ κουκουλώνεσαι ἀπὸ κορφῆς, κι' οἱ σκέψες τότε εἶνε βαθειές, καθὼς κι' ὁ πόνος πιὸ βαθὺς σὰν τύχει κάπου νάχεις πόνο, μιὰ τέτοια νύχτα κι' οἱ γονοί, κάνοντας τὸ σταυρό τους, σὰ νὰ περνοῦσαν τρίστρατο δίχως νάχαν προτίμηση τὸ στενὸ ποὺ θ' ἀκλούθαγαν, πήρανε τὴ μεγάλη ἀπόφαση. Καὶ ξημερώνοντας ἡ ἀβγὴ πιάσανε τὸ παιδὶ καὶ τοὔπανε.

«Σιδερῆ μάτια μου, νὰ γίνουσουν τεχνίτης. Τάχεις ποὺ τάχεις γερὰ τὰ χεράκια σου, καὶ θὰ σὲ δόκομε στὸ γέρο τώρα νὰ σοῦ μάθει τὴν τέχνη του».

Πενῆντα χρόνια ὁ γέρο πάπους του, ὁ μαστρο - Στέλιος, εἴτανε μαραγκός. Εἴκοσι χρόνια τώρα εἴτανε στραβὸς καὶ στραβώθηκε ἀπάνω σ' ἕναν καθρέφτη. Τέσσερα χρόνια τόνε δούλευε μέσα στ' ἀργαστῆρι του, καὶ τοῦ τρέχαν οἱ μίξες καὶ τὰ σάλια του πολλὲς φορὲς ἀπάνω του ἀπ' τὴν πεῖνα, κι' ἄλλη φορὰ ἀπ' τὸ κρῦο, κι' ἄλλη φορὰ ἀπ' τὴ μεγάλη ἀγάπη του γιὰ κεῖνονε. Καὶ ἔκειδα κουλουριασμένο τὸν ἔβρισκε τότε ἡ ἀβγή, καὶ ἔκειδα ἐξημέρωνε, καὶ ἔκειδα τοῦ κουβαλοῦσανε πότε καὶ πότε λιγο πραμα νὰ φαει, καὶ δίπλα ἐκεῖ πιὸ πέρα λίγο ἔκανε τὴν ἀνάγκη του, καὶ δοστου πιὰ καὶ νὰ ντὸν γλύφει καὶ μὲ τὰ δάχτυλα καὶ μὲ τὰ μάτια του, νὰ ντὸν σκαλίζει ἐδῶ κι' ἐκεῖ νὰ παραλοῦν ἀπ' τὴ συγκίνηση καὶ τα δυό του ποδάρια του, νὰ γέρνει νὰ λαγοκοιμαται, νὰ πηδᾶ νὰ ζαφνιάζεται, κι' ὁλόρθος νὰ τιναζεται καὶ νὰ ντὸν ξαναπιάνει, κι' ἔτσι νὰ πᾶν τὰ πρῶτα χρόνια, νάρθει κι' ὁ τρίτος χρόνος, νὰ πατήσει κι' ὁ τέταρτος, νὰ φτάσει πιὰ νὰ στραβωθεῖ μιὰ μερα ὁ μαστρο - Στέλιος ἄπανω στὰ σκαλίσματά μέσα στὴν τέταρτη κεῖνη χρονιά.

Εἴκοσι χρόνια ἔχτοτες ποὺ δούλεψε δίχως τὰ μάτια του. «Ἀλλὰ ἔφοσο ἐχω τὰ χέρια μου, τοὺς ἔλεγε, μὴν πᾶτε ἀλλοῦ». Κι' ἔφιανε τὰ προικιὰ τοῦ γαμου γύρω ἕνα κοῦκλο ἀπ' τὸ χωριό, στραβὸς τεχνίτης τώρα αὐτος, μὲ δίχως τὰ φεγγιτια του, ἀλλὰ μοναχα μὲ τὴ γνώση.

Μὰ τωρα πούρθε ἡ ὥρα του, ποὺ τὴν καρτέρησε ποτε νἀρχόντανε, ἐφώναξε τὸ μικρὸν ἐγγονά του τὸ Σιδερὴ καὶ λέει: «Ἤρθεις τώρα παιδάκι μου νὰ μ' ἀλαφρώσεις στὴ δουλιά». Καὶ τὸν ἔβαλε δίπλα του νὰ καθίσει καὶ τοὐβαλε μέσα στὴ φούχτα τὰ ἐργαλεια του καὶ τὸν ἐχαδευε καὶ τούλεγε: «Εἶσαι παιδακι ἐσὺ καὶ δὲν ξέρεις τὸν κόσμο, κι' ἔτσι μπορεις νὰ τ' ἀγαπησεις ἐτοῦτα τὰ πράματα τ' ἄψυχα». Κι' ὅσο ποὺ δούλευε τότε ὁ μικρός, ὁ γέρος βασταγε τὶς φούχτες του μέσα στὶς ἐδικιές του καὶ τὶς ἐζέσταινε, νὰ τοῦ μαθαίνει τὴ δουλιά, κι' ὅταν ἐρχόντανε τὸ βράδι ἔλεγε: «Σιδερή, μοῦ φαινεται πὼς ἤρθε ἡ νύχτα ἀπόψε πάλι. "Αναψε τὸ φῶς. Ἐγὼ βλέπω καὶ δίχως, Σιδερή, ἀλλὰ γιὰ σένα τὸ λέου παιδάκι μου».

Κι' ἔτσι ἐδιδάχτη ὁ Σιδερὴς ἀπ' τὸν ἀθματό του πρόγονο, τὴν τέχνη ἀλλὰ καὶ τὴ ζωή, ὅπως κι' αὐτὸς διδάχτηκε ἀπὸ τὸν ἐδικόνε του.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια. Πολλὰ χρόνια ἐπέρασαν βαδίζοντας προσεχτικὰ ἀπ'νω στὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανό, ὥσπου σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, οἱ ζωὲς γύρω ἀποταμίευαν καὶ ἀπόγνωση καὶ ἀταραξία, κι' ἐκεῖνο τ' ἄλλο σοφὸ πράμα, ποὺ μιὰ νύχτα οἱ ἄνθρωποι μὲς στὴν ἀπελπισία τῆς γνώσης τους κάποτε τὸ ὀνόμασαν μὲ μιὰ λέξη: «τὸ παρελθόν».

Κι' ὅπως ἐπέρναγαν τώρα τὰ χρόνια, κι' ὅλοι οἱ γονοὶ τοῦ Σιδερὴ μεταμορφώθηκαν σὲ ὁλόασπρες μαργαριτοῦλες ἀπριλιάτικες στὸ κεφαλόσκαλο ὁ καθένας τοῦ δικοῦ του τοῦ μνήμα, κι' οἱ μέλισσες ποὺ τόσο ξένιαστα πετοῦν καὶ πᾶν καὶ γλύφουνε κάθε πρωὶ τὰ χειλάκια τους τὰ μεταμορφωμένα τώρα πιὰ σ' ὁλάσπρα λουλουδάκια, — ἔτσι κι' ὁ Σιδερὴς τότε ἐξαφανίστηκε, μέσα στὰ χρόνια καὶ στὶς πολιτεῖες, καὶ δὲν τὸν ξαναβρίσκομε τί τάχα ν' ἀπογένηκε.

Μόνο ὅταν πέρναγε ἀπὸ μπρός μας κάποτε, ἕνας λαός, κι' ἀγκομαχώντας ἔσουρνε τὰ νικημένα πλήθια του, ἀλλὰ ὅλους γίγαντες γενναιώτατους! — τότε ἂν διακρίναμε, μαζί τους θὰ τὸν βλέπαμε. Ἀλλὰ... δὲν ἐπροσέξαμε.

Χτὲς τὸ πρωὶ βρεθήκαμε σ' ἕνα νοσοκομεῖο. Ἀπάνω σ' ἕνα στρίποδο, ριγμένο σ' ἕνα πέρασμα, κεῖτεται ἕνα σκουλίκι. Κάποτε θάταν ἄνθρωπος. Τώρα εἶνε ἕνας μπόγος. Καμμιὰ 40ριὰ ὀκάδες ἀπὸ κρέας καὶ κόκκαλα. Πᾶμε κοντά. Εἶνε φοβισμένο. Σὰν τρυγόνι τὸν Αὔγουστο, σὲ κυνηγιοῦ περάσματα.

— Τί εἶσουν πρίν, τοῦ λέμε, πρὶν νὰ... ξαπλώσεις ἐδωπᾶ; Ἀλλὰ φοβᾶται ἀκόμα. Ποιὸς ξέρει ποῦ διδάχτηκε νὰ τρέμει τόσο, ἔμπρος στὸν ἄνθρωπο. Καὶ εἶνε δυσκολώτατο νὰ βγάλεις φόβο ἀπ' τὴν ψυχή, ὅταν μὲ βία στὴν ἀνοιξαν, γιὰ νὰ στὸν χώσουν μέσα...

Ὕστερα ἀπὸ καμποσο μᾶς λέει: «Βάλε ἐδῶ τὸ χέρι σου». Καὶ ψάχνομε ἐμεῖς στὴν τσέπη του. Γιατὶ δὲν ἔχει ἐκεῖνος χέρια. Ἀλλὰ ἡ τσέπη εἶνε ἀδειανή. «Ψᾶξε καλά» μᾶς λέει. Ξύνομε τὴ ραφὴ καλά, καὶ βρίσκομε ἕνα σβῶλο, ὡς ἕνα ρεβυθάκι μπόϊ. «Τώρα ξετύλα» λέει. Γιατὶ δὲν ἔχει ἐκεῖνος χέρια. Καὶ ξετυλάγαμε καὶ ξετυλάγαμε, κι' εἶνε ἕνα τοσοδούλικο λυωμένο τσιγαρόχαρτο. Τώρα μᾶς λέει: «διάβασε». Τότε ἐμεῖς διαβάζομε. Κι' εἶχε γραμμένα ἡ πένα, κι' ἔλεγε τὸ χαρτί:

«Σύνταγμα τάδε τοῦ ΕΛΑΣ. Συνταγματάρχης τάδε. Ἔχασα ἀπ' τὴν τσέπη τὸ παράσημο, τὴ νύχτα τῆς τάδε ἐπίθεσης ἐνάντια στοὺς Γερμανούς. Ἐκεῖ ἔχασα καὶ τὰ χέρια μου. Εἶταν μαζὶ μου οἱ τάδε. Ἔκαμα ἀναφορά. Στὸ πόδι βάρεσα ὕστερα, ἅμα χτυπήσανε οἱ Ἄγγλοι τὴν τάδε συνοικία μας. Εἶπε ὁ γιατρὸς πὼς θὰ σωθεῖ».

Τὸ χαρτὶ ἐκεῖ τέλειωσε. Μᾶς λέει: «Στρίψε το καλά. Φοβοῦμαι μὴ μοῦ τόβρουνε». Κι' ἴσως εἶνε ὁ φόβος του ὁ πιὸ μεγάλος ποὺ ποτὲ ἔδοκίμασε. Γιατὶ τὸ χαρτὶ τοῦτο τόκαμε ἀνταλλαγή: μὲ δυὸ του χέρια, καὶ μισὸ ποδάρι! Τόσο τοῦ κοστίζει ἀκριβῶς.

Τὴν τελευταία ὥρα ποὺ φεύγαμε, τὸν ἀρωτήσαμε: «Πῶς λέγεσαι;». Λέει: «Λέγομαι Σιδερῆς. Ὁ πάπους μου εἶταν ἀόματος, ἀλλὰ εἶχε τὰ χέρια του. Ἐγὼ μὲ δίχως χέρια τώρα, πῶς θὰ δουλεύω πιὰ νὰ ζῶ».

— Διαβάτη ποὺ θὰ πέρναγες ἀπὸ σιμὰ ἀπ' τὸ χτίριο, πεσε προσκύνησέ το. Κάποιος μεγαλος εἶνε ἐκεῖ. Κάποτε εἶταν ἄνθρωπος. Καὶ μάνα τὸν ἀγάπησε. Κι' εἶχε κάμει κι' ὀνείρατα, γιὰ μιὰ καλλίτερη ζωή. Τώρα εἶνε ἕνας μπόγος. Κι' ἀλλοῦ εἶνε τὰ κομμάτια του, κι' ἐκεῖνος ἀλλοῦ βρίσκεται. Κι' ὅσο γιὰ κεῖνα τὰ ὄνειρα, ἐκεῖνος μὲν τὰ ἐτοίμασε, κι' ἄλλοι θὰ ντὰ χαροῦν.

Μιὰ μικρὴ λίμνη αἵματα — κι' ἕνα λακάκι ὅπου ἐθάψανε τ' ἄχρηστα ἐκεῖνα μέλη του: — αὐτὸ τώρα ὅλο κι' ὅλο θυμᾶται ἀπὸ τὸ σῶμα του ἕνας μεγάλος ἥρωας.

Καὶ μόνο πὼς τ' ἀπόμεινε καὶ κάνει ἀκόμα τίκι - τάκ, σὰν ξυπνητήρι ἐπιτραπέζιο, εἶνε στὰ στήθεια μιὰ καρδιά. Που στοὺς ἀνθρώπους δόθηκε. Κι' οἱ ἄνθρωποι τὴν πέταξαν ἀπάνω σ' ἕνα στρίποδο, στημένο σ' ἕνα πέρασμα, χαμένο σ' ἕνα χτίριο.

Αὐτὴ εἶταν ἡ μεταμόρφωση μιᾶς μικρῆς χρυσαλίδας. Δηλαδὴ ἡ ἱστορία της.

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ

Ἀπὸ τὸ σημερινὸ κεντρικὸ ἐθνικοπνευματικὸ πρόβλημα πρὸς κάποιες ἄμεσα ἐπιβαλλόμενες προβλέψεις

Σειρὰ ἄρθρων τοῦ Ἄγγελου ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Ἄρθρο τρίτο

Ἡ ἱστορία μιᾶς πατρίδας — κι' ὅταν μάλιστα ἡ πατρίδα αὐτὴ εἶναι ἡ Ἑλλάδα δὲν μαθαίνεται ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους της σὰ μάθημα, «ἀπ' ἔξω», ἀπὸ τὴ συντήρηση ὁρισμένων χρονολογικῶν της μνημειακῶν στιγμῶν, ἀλλ' ἀπὸ μέσα, ἀπὸ τὴν ἱερὴν ἀνάμνηση ποὺ τρέχει μὲς τὶς φλέβες τους διαρκῶς, ἀπ' τὸ οἰκουμενικό της πνεῦμα, ποὺ νικᾶ ἀκριβῶς τὸ Χρόνο καὶ τὸ Διαλυτικό. Ἡ Ἱστορία μιᾶς περιόδου — κι' ὅταν, τὸ ἐπαναλαβαίνω, ἡ πατρίδα αὐτὴ εἶναι ἡ Ἑλλάδα — ἀσφαλῶς γιὰ τὰ πνευματικά της ἄτομα, δὲν εἶναι παρελθόν, δὲν εἶναι δηλαδὴ ἕνα κατασκεύασμα ἐγκεφαλικό, ἀλλὰ παρὸν διαρκές, καὶ πάντοτε αὐξανόμενο παρόν. Γιὰ τὰ πνευματικὰ ἄτομα ἀκριβῶς καθὼς καὶ γιὰ τὸ λαό της. Μὲ τὴ μόνη διαφορά, πὼς γιὰ τὸ λαό, οἱ προσπάθειες τῶν διαφόρων γενεῶν, οἱ ἡρωϊκές του ἐξορμήσεις, οἱ ἄθλοι τῶν ἡρωϊκῶν του ἡγετῶν, οἱ ἀντιστάσεις του, τὰ πάθη του, τὰ μαρτύριά του, σιωπηλὰ κατασταλάζουνε σιγὰ - σιγὰ στὸ πιὸ βαθύ του ὑποσυνείδητο, ὥστε τὶς πιὸ δύσκολες στιγμὲς τῶν πιὸ τραγιῶν δοκιμασιῶν του, τὸ ὑποσυνείδητο αὐτὸ νὰ τοῦ προσφέρει τὴν πανίσχυρη ὤθηση ποὺ χρειάζεται στὴν ἐθνική του ἀνύψωση· ἐνῶ γιὰ τοὺς ἀληθινὰ πνευματικοὺς ἀνθρώπους, ὅλη αὐτὴ ἡ προηγούμενη ἱστορικὴ ἐμπειρία τείνει στὴ διατήρηση μιᾶς σταθερῆς ἱστορικῆς Συνείδησης ποὺ νὰ φωτίζει ὡς φάρος τὴ συνολικὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ. Οὐσιαστικὰ ὅμως πάντα, ἀληθινὰ πνευματικὰ ἄτομα καὶ λαὸς δίνουν τὰ χέρια. Εἶναι ἀχώριστα μαζί.

Στὸ μεταξὺ ἀνάμεσα στὰ δυό, ὑπάρχει ἡ φοβερὴ τάξη τῶν «διανοούμενων». Εἶναι ἡ τάξη ποὺ δὲν βρίσκει καταφύγιο παρὰ μόνο στὰ βιβλία, στὶς θεωρίες, στὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια κάποιων ἔνδοξων σπιτιῶν ποὺ δὲν ἐγκρεμίστηκαν ἐντελῶς ἀκόμα, στὴ διατύπωση εὐγῶν, σχεδίων, ἐλπίδων. Τὸ πνεῦμα τῆς συνοχῆς τοὺς λείπει, ἡ ὀργανικὴ παράδοση πολὺ περσότερον ἀκόμα. Τοὺς μένει μοναχὰ ἡ ἀξίωση τῶν ἐγκεφαλικά «νεόπλουτων» ἀνθρώπων, κι' ὡς συνέπεια ἀναγκαία, ὁ ἀρριβισμός, ἡ πονηριὰ καὶ ὁ στόμφος, ὁποὺ γίνονται νι' αὐτοὺς ἡ τέχνη τους κ' ἡ δεύτερή τους φύση. Γιὰ τὴν τάξη τούτη δὲν ὑπάρχει, οὔτε μπορεῖ ποτὲ νὰ ὑπάρξει Ἱστορία. Δὲν ἀποτελεῖ παρὰ μονάχα στόχο γιὰ καταπολέμηση, ἀπὸ μέρος τῶν ἀληθινὰ πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἱστορία γιὰ τὸ πνευματικὸ ἄτομο λοιπὸν καὶ γιὰ τὸ λαό, δὲν εἶναι ἀπ' ἔξω, ἀλλὰ στὰ μύχια τῆς ἴδιας ὕπαρξής τους κι' αὐτὸ τὸ αἴσθημα δικαιώνει πλέρια τὴν ἀλληλεγγύη τους, τὴν ἀναγνώριση τῆς κοινῆς μοίρας γιὰ τὴν ὁποίαν ὅλοι μαζὶ κινοῦνται πρὸς τὴν πλέρια κι' οὐσιαστικὴ πραγμάτωση τῆς ζωῆς τους. Στὴν πραγματικότητα, γιὰ τὰ πνευματικὰ ἄτομα καὶ γιὰ τὸ λαὸ δὲν ὑπάρχει παρὰ μιὰ ἀληθινὴ Ἱστορία, ἡ Κοινωνική. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κίνηση τῆς Ἱστορίας — καὶ τῆς τοπικῆς καὶ τῆς παγκόσμιας — δὲν συγκεντρώνεται ὡς Συνείδηση σ' ἕνα ἄτομο πνευματικὸ παρὰ γιὰ ν' ἀκτινοβολήσει ἀπάνω σ' ὅλη τὴν κοινότητα τοῦ λαοῦ, τοῦ ἔθνους ἢ καὶ γενικότατα τῆς ἀνθρωπότητας μὲ τὴν ὁποίαν αὐτὸ τὸ Ἄτομο εἶναι συνδεμένο. Τὸ πνευματικὸ Ἄτομο «συνυπάρχει», «συμβιοῖ», καὶ συνυπάρχοντας ἀνασκαλύπτει τὴ βαθύτερην ἀνθρώπινην οὐσία του, αὐτὴ τοῦτη τὴ Ρυθμισκότητα τοῦ Εἶναι του, ποὺ συνιστᾶ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ καὶ ποὺ ὁπεῖλει νὰ νοεῖται ὡς μιὰ ἐπιστροφὴ στὴ φύση στὴν ὁποίαν ὁ Ἄνθρωπος οὐσιαστικὰ ὡς αἰσθαντικότητα ἀνήκει. Κ' ἡ αἰσθαντικότητα αὐτὴ εἶναι διάπλατα καὶ ἀπέραντα Κοινωνική. Κοινωνική, τόσο ἀπ' τὴ βασική, βιολογική της ἄποψη, τὴ βιωτική, ὅσο κι' ἀπὸ τὴν ἀποκορύφωσή της, τὴν καθολικὰ παιδευτικὴ καὶ παραπάνω ἀπ' ὁποια σύνορα, ὁλοκάθαρα πνευματική.

. . . . . .

Τὴν αἰσθαντικότητα λοιπὸν αὐτὴ ποτὲ καὶ πουθενὰ δὲν θὰ τὴν ἰδοῦμε συνεπέστερη, ὅσο στὴν ἀνώτερην Ἑλληνικὴ Ἱστορικὴ συνείδηση καὶ στὸ βαθύτατο ὑποσυνείδητο τοῦ λαοῦ μας, ἀπὸ τὴν ἀπώτατη ἀοχαιότητα ὡς τὴν ὥρα αὐτή. Μιὰ διασταλτικὴ γραμμή, ἀπ' τὶς μακρυνότερες καταβολὲς τοῦ ἱστορικά γνωστοῦ μας κόσμου. Θὰ ξεχώριζε ἀπ' τὸν ὄρθρο τῆς παγκόσμιας Ἱστορίας, ἀπὸ τῶνα μέρος τὴν ἀκτινοβόλα ἀνθρωπολογικὴν Ἀρχὴ τῆς Δωρικῆς κοινωνικοπνευματικῆς Καθολικότητας, καθὼς τὴν εἶχε ἀπὸ πανάρχαια γρόνια ἐνσαρκώσει καὶ θεσπίσει ὁ πρωτοπόρος καὶ Μυημένος Δελφισμός, ἀπὸ τὴν ἄλλη σκοτεινὴν Ἀρχὴ τοῦ συγκρυπτόμενου εἴτε μὴ Νεμροδισμοῦ, (μὲ τὸ σημερινὸ ὄνομά του Φασισμοῦ), ποὺ ἀποτελώντας καὶ τὸ ληστρικὸ συγχρόνως κίνητρο ὅσο καὶ τὸ ληστρικὸ σκοπὸ τῆς Ἱστορίας ἄλλων λαῶν, εἴτανε πάντα ἡ τρομερότερη ἀπειλὴ ὄχι μονάχα ἐναντίον τῆς τοπικῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἀλλὰ προπάντων ἐναντίον τῆς γενικότερης Ἐλευθερίας τοῦ Πνεύματος καὶ ἐναντίον κάθε δυνατῆς ἀνόδου του σὲ ἐφφυσμένα ἐπίπεδα δημιουργικῶν καὶ πανανθρώπινα λυτρωτικῶν σκοπῶν.

«Ὅλα τὰ κράτη τῆς ἀρχαιότητας, λέει ὁ Θαδδαῖος Ζελίνσκι, ἐδασίστηκαν εἴτε σὲ μιὰ στρατιωτικὴ εἴτε σὲ μιὰ στενὰ οἰκονομικὴν Ἰδέα. Μόνο στὴν Ἑλλάδα ἀνάτειλεν ἡ σκέψη πὼς τὸ Κράτος πρέπει νἆναι μέσο γιὰ τὴν ἠθικὴ τελείωση κι' ἀγωγὴ τοῦ Ἀνθρώπου, ὅτι ἡ πολιτικὴ ὀφεῖλει νἆναι σ' ὅλη της τὴν ἔκταση ἕνα συμπλήρωμα τῆς Ἠθικῆς». Μὲ ἄλλα λόγια, μόνο στὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἱστορία στὴ βασική της σύλληψη ἐπῆρε μιὰ καθολικὴ κι' αἰώνια βάση: τὴν Κοινωνικὴ Παιδεία στὴ γενικότατη κι' αὐτόνομή της ἐκδοχή, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ κυριότατο θεμέλιο καὶ κατ' ἀνταπόκριση τὴν κορυφὴ τοῦ ζωντανοῦ Κοινωνικοῦ Τριγώνου, ποὺ τὶς ἄλλες δυὸ πλευρές του τὶς ἀποτελοῦν ἡ Οἰκονομία κ' ἡ Δικαιοσύνη κάθε λαοῦ.

Αὐτὴ εἶναι, ἀναμφισβήτητα, ἡ Κεντρικὴ Ἑλληνική, κοινωνικοπνευματική, ἀπ' τοὺς ἀρχαιότατους καιρούς, γραμμή. Δὲν ἐνοῶ μὲ τοῦτο ὡστόσο διόλου πὼς ἡ καθαρὴ καὶ διαιώνιας σημασίας ἀνθρωπολογικὴ αὐτὴ γραμμή, εἴν' ἐκείνη ποὺ ἐπικράτησε ὅπωσδήποτε στὴν ὅλη Ἑλληνικὴ Ἱστορία. Κάθε ἄλλο. Μεγαλόπνευστες καὶ ἡρωϊκὲς προσπάθειές της γιὰ τὴ δημιουργία ὄχι μόνο μιᾶς στενὰ Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ μιᾶς οἰκουμενικῆς κοινωνικοπνευματικῆς τῶν λαῶν Διαιτησίας, ἀποπνίγηκαν (μιλοῦμε ἐδῶ γιὰ τὴν ἀρχαιότητα), ἀπ' τοὺς ἀλεπάλληλους Ἑλληνικοὺς Ἰμπεριαλισμούς, Ἀθηναϊκό, Σπαρτιατικό, Θηβαϊκό, Μεγαλοελλαδιτικό, Μακεδονικὸ κλπ. Ἡ Ἀνθρωπολογική, ἡ πλατύτατα κοινωνιολογικὴ αὐτὴ γραμμὴ ὑπάρχει πάντα ὡστόσο κάθετη, ἀπάνω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, (ἴδε Δελφικὴ νομοθεσία, εὐρυχωρότατους θεσμοὺς πνευματικῆς προσέγγισης ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ τυπικοὺς ἀνάλογους θεσμούς, ἀπολύτρωση τῶν δούλων, ἰσότητα πολιτικῶν δικαιωμάτων γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς κλπ.), καὶ εἴν' αὐτὴ ποὺ δημιουργεῖ τὸ πιὸ βαθὺ κοινωνικὸν ὑπόβαθρο, τὰ κοινά της ἔθιμα, τὴν Τέχνη, τὴν οὐσιαστικὴν Ἐκπαίδευσή της. Ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ καὶ τὴν Ἱστορικὴ προμετωπίδα της. Ἡ ο

ΟΙ ΚΛΟΥΒΕΣ*

Τοῦ Π. ΖΗΣΗ-ΒΑΡΔΗ

Οἱ κλοῦβες τῆς Πελοπόννησος εἶχαν ἕνα μῆνα πρὶν ἀπὸ μᾶς νὰ λειτουργήσουν. Ὑπῆρχαν δυὸ γραμμές: μιὰ Κόρινθο - Πάτρα καὶ μιὰ Κόρινθο - Τρίπολη. Στὴν κάθε γραμμὴ ὑπῆρχε κι ἀπὸ μιὰ κλούβα καὶ στὴν κάθε κλούβα ἀπὸ 25 ὅμηροι. Οἱ ὅμηροι αὐτοὶ περιμαζεύτηκαν ἀπὸ τὰ στρατόπεδα τῆς Πελαπόννησος. Ἀποτελοῦνταν ἀπ' ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἡλικιῶν κι ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων. Παιδιὰ ἀπὸ 15 χρονῶ καὶ γέροι ὡς 70 καὶ 80. Δικηγόροι κ. ὑπάλληλοι ἀνώτεροι κι ἀγρότες καὶ τσοπάνηδες κι ἐργάτες γῆς...

...Τὸ κίνημα εἶχε φουντώσει. Ἀπὸ βουνοκορφὴ σὲ βουνοκορφὴ πετοῦσαν οἱ ἀετοὶ τοῦ λαϊκοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας στρατοῦ, κι ἔστηναν τὴ σημαία τῆς Λευτεριᾶς. Τὰ γερμανικὰ σκυλιὰ μὲ τὰ ἑλληνικὰ ζαγάρια δὲ μποροῦσαν ν' ἀντισταθοῦν στὴν ὀργὴ τοῦ λαοῦ. Κάθε μετακίνησή τους τοὺς στοίχιζε ἀρκετὸ πολεμικὸ ὑλικὸ κι ἀνθρώπους. Τότε οἱ ἐπιστήμονες βασανιστὲς σοφίστηκαν τὸ μέσο τῆς κλούβας. Ἀπ' ὅλα τὰ στρατόπεδα ὁμήρων τῆς Πελοποννήσος συγκέντρωσαν ντόπιους πατριῶτες καὶ τοὺς μετάφεραν στὰ κλουβιὰ τῶν τραίνων, νὰ τοὺς ἔχουν σὰν προφυλαχτῆρες στὶς μετακινήσεις τους.

Στὴν κάθε κλούβα, ποὺ τοποθέτησαν πρὶν ἀπὸ τὴ μηχανὴ τοῦ τραίνου, ὅπως κι ὅλες τὶς κλοῦβες στὶς ἄλλες γραμμές, βάλαν ἀπὸ 25 ἀνθρώπους. Κάτω ἀπὸ τὴν πλάτ-φόρμα ὑπῆρχαν καὶ σ' αὐτοὺς κουτιὰ μὲ δυναμίτες. Ὅλα τὰ κουτιὰ αὐτὰ συνδέονταν, στὴ μέση ἀπὸ τὸ σιδερένιο σκελετὸ τοῦ βαγονιοῦ, μὲ δυὸ σύρματα, ποὺ ἑνώνονταν στὸν κεντρικὸ διακόφτη μιᾶς μπαταρίας, ποὺ ἦταν τοποθετημένη στὸ πρῶτο βαγόνι μετὰ τὴ μηχανή. Ἐκεῖ σ' αὐτὸ τὸ βαγόνι ἔμενε ἡ φρουρὰ συνοδείας τῆς κλούβας. Ἐὰν τολμοῦσε κανένας νὰ δοκιμάσει νὰ δραπετέψει στὸ δρόμο, ὅταν τὸ τραῖνο πήγαινε σιγὰ ἢ στάθμευε καὶ γίνονταν ἀντιληφτὸς ἀπὸ τὴ φρουρά, ἀμέσως ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ἢ ὁποιος ἔμενε στὸ διακόφτη, πατοῦσε τὸ κουμπὶ καὶ ἡ κλούβα ἀνατινάζονταν στὸν ἀέρα. Ἐπίσης ἐὰν ἀντάρτες κάναν ἐπίθεση στὴν ἀμαξοστοιχία ἡ φρουρά, σὰ φοβέρα κι ἀντίποινα, θ' ἀνατίναζε τὴν κλούβα.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς κλούβας ἦταν ν' ἀποτελεῖ προφυλαχτήρα στὸ πολεμικὸ ὑλικὸ καὶ τὸ στρατό, ποὺ μετάφερναν τὰ τραῖνα. Κάθε ἀπόπειρα σαμποτάζ, θὰ χτυποῦσε πρῶτα αὐτή, ποὺ ἦταν μπροστὰ-μπροστά. Θὰ ἔκανε, δηλαδή, μπαροῦτι ἀναμμένο καὶ στάχτη εἰκοσιπέντε παλληκάρια, πατριῶτες, ἀγωνιστὲς τοῦ λαοῦ κι ἀδέρφια. Ἔτσι, ὁ σατανικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ ἐχτροῦ ἦταν, πὼς θὰ σκεφτοῦν πολὺ οἱ παρτιζάνοι, ἂν πρόκειται νὰ κάνουν μιὰ τέτοια ἀπόπειρα, ποὺ θὰ θυσιαστοῦν, ἀπ' ἀφορμή τους, 25 ἀδέρφια τους.

—Μὰ λογάριασαν χωρὶς τὸν ξενοδόχο — λέει ἕνας γερο-Ὀλυμπος χωριάτης, μ' ἄσπρη φουστανέλλα καὶ κάλτσες, ψαριὰ γενειάδα καὶ μεγάλα τσιγγελωτὰ φρύδια. — Οἱ ἀντάρτες ξυλώνουν χιλιόμετρα ὁλόκληρα τὴ γραμμὴ κι οἱ Γερμανοὶ κάνουν μέρες καὶ βδομάδες νὰ τὴν ξαναφτιάξουν, γιὰ νὰ κινήσει τὸ τραῖνο, ἐνῶ ἡ κλούβα μένει ἀπείραχτη. Ἐδῶ καὶ κάμποσες μέρες εἶχε δυὸ βδομάδες ἀποκλεισμένο τὸ τραῖνο στὴν Πάτρα. Ξυλώσαν οἱ ἀντάρτες μας τὴ γραμμή, ἀνατίναξαν κι ἕνα μεγάλο γιοφύρι κι ὅταν οἱ Γερμανοὶ στέλναν συνεργεῖα νὰ τὴ φτιάξουν, κατέβαιναν οἱ δικοί μας κι ἔπαιρναν τοὺς ἐργάτες μαζύ τους. Ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε μέρες κατόρθωσε νὰ περάσει τὸ τραῖνο, ἀφοῦ ἔστειλαν ὁλόκληρο στρατὸ νὰ φρουρήσει τὸ μέρος. Μιὰ ἄλλη φορὰ πάλι ἀνατινάχτηκαν ὅλα τὰ βαγόνια, ποὺ εἶχαν πολεμικὸ ὑλικό, μετὰ τὴ μηχανὴ καὶ ἡ κλούβα, ποὺ ἦταν μπροστὰ δὲν ἔπαθε τίποτα. Μόλις πέρασε ἡ κλούβα μὲ τὴ μηχανὴ ἕνα γιοφύρι, τότε ἔγινε ἡ ἀνατίναξη. Ἡ κλούβα σὰν ἀποκόπηκε ἀπὸ τὸ τραῖνο, ποὺ ἔγινε καπνός, ξετροχιάστηκε ἀλλὰ δὲν ἔπαθε κανένας τίποτα. Τὰ σύρματα, φαίνεται, εἶχαν κοπεῖ πρὶν γίνει ἕνωση μὲ τὴ μπαταρία κι ἔτσι δὲν ἔγινε ἀνατίναξη. Ξέρουν αὐτοί, καϋμένε, νὰ τὰ κανονίζουν. Δύσκολη δουλειὰ αὐτή, νὰ θέλουν νὰ κάνουν ζημιὰ στὸν ὀχτρό, χωρὶς νὰ πάθουμε κι ἐμεῖς τίποτα, μὰ τὰ καταφέρνουν. Ὡς τώρα, μιὰ φορά, καμμιὰ κλούβα δὲν ἔπαθε ζημιὰ ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες.

—Μᾶς εἰδοποίησαν νὰ μὴ φοβόμαστε — λέει ἕνας νέος ἀπὸ τὴν κλούβα τῆς Τρίπολης. — Μᾶς εἰδοποίησαν νὰ μὴ φοβόμαστε κι ἐμεῖς τοὺς μηνύσαμε νὰ μὴ λογαριάζουν ἐμᾶς, ὅταν πρόκειται νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους, γιὰ τὸ γενικώτερο καλὸ καὶ τὴ Λευτεριὰ τοῦ τόπου μας.

— Βλέπετε ἀντάρτες; — λέει ἕνα παιδὶ ἀπὸ τὴ δική μας τὴν κλούβα.

— Καὶ βέβαια βλέπουμε. Ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορές, ποὺ περνάει τὸ τραῖνο κοντὰ στὰ βουνά, μᾶς χαιρετᾶνε ἀπὸ τὰ ξέφωτα καὶ τὶς κορφὲς μὲ τὰ μαντήλια.

— Εἴστε εὐτυχεῖς!...

— Βλέπουμε κι ἀντάρτισσες τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ. Ἔρχονται στοὺς σταθμοὺς καὶ μᾶς φέρνουν τρόφιμα. Πολλὲς φορὲς ντύνονται στ' ἄσπρα καὶ παριστάνουν τὶς «ἀδελφὲς» τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ... Ἔμαθε ἡ Μάννα γιὰ σᾶς;

— Ποιὰ Μάννα;

—Ἡ Ἀλληλεγγύη!

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο «Οἱ ΚΛΟΥΒΕΣ», ποὺ θὰ κυκλοφορήσει σὲ λίγο. Ὁ κ. Βάρδης ἀφοῦ βασανίστηκε ἐπὶ 5 μῆνες στὴν ἀπομόνωση τοῦ Χαϊδαριοῦ μεταφέρθηκε κατόπι στὶς κλοῦβες τοῦ τραίνου ὅπου ἔμεινε ἄλλους τρεῖς μῆνες.

ΠΛΑΤΩΝΑ

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ ΕΝ ΑΛΣΕΙ ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΝ

ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἄλσος δ' ὡς ἱκόμεθα βαθύσκιον, εὕρομεν ἔνδον
πορφυρέοις μήλοισιν ἐοικότα παῖδα Κυθήρης·
οὐδ' ἔχεν ἰοδόκον φαρέτρην, οὐ καμπύλα τόξα·
ἀλλὰ τὰ μὲν δένδρεσσιν ὑπ' εὐπετάλοισι κρέμαντο·
αὐτὸς δ' ἐν καλύκεσσι ῥόδων πεπεδημένος ὕπνῳ
εὗδεν μειδιόων ξουθαὶ δ' ἐφύπερθε μέλισσαι
κηροχύτου μέλιτος λαροῖς ἐπὶ χείλεσι ραῖνον.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σ' ἕνα βαθύσκιωτον Ἄλσος σὰν ἤρθαμε, βρήκαμε μέσα
τῆς Ἀφροδίτης τὸ γιὸ μὲ ὁλοκόκκινα μῆλα παρόμοιο·
σαγιττοφόρα δὲν κράτειε φαρέτρα, οὐδὲ τόξα καμπύλα,
παρὰ κρεμόνταν ἐκεῖνα σ' ὠριόφυλλα δέντρ' ἀποκάτου·
καὶ ὑπνοδεμένος αὐτὸς σὲ βαθούλια κοιμότανε ρόδων
χαμογελώντας, ἐνῷ ξανθομέλισσες ἀπάνωθέ του
μὲ κεροστάλαχτο μέλι τὰ νόστιμα χείλη ραντίζουν.

Μετάφραση: ΚΩΣΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

αἰτήματος αὐτοῦ, στὸ ὄνομα τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ μιὰ πλατειὰ κοινωνικὴ ἐπανάσταση τοῦ Ἑβραϊκοῦ κι' ἀνάμιχτα μὲ τὸ Ἑβραϊκό, τοῦ ζωντανοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ἄλλου διάφορου λαϊκοῦ στοιχείου, ἐνάντια στὶς ἀκατανόμαστες κοινωνικές, πολιτικές, πνευματικὲς πιέσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Καισαρισμοῦ. Παρουσιάζεται καὶ δίνεται στὸν κόσμο, σὰν ἐξωτικὸ ἠθικομεταφυσικὸ ἐλιξίριο, ὡς παιδικὴ πνευματικὴ τροφή, ποὺ διατηρεῖ τὸ λαὸ διαρκῶς σὲ μιὰν ἀβέβαιη προσδοκία λύτρωσης ἀπὸ τὴ ζωντανὴ Ἱστορία, χωρὶς βέβαιο χνάρι μπρὸς στὰ πόδια του καὶ καθαρό, συγκεκριμμένο μπρὸς στὰ μάτια του σκοπό.

Ἔτοιμος ὡστόσο, ὅπως πάντοτε, ὁ λαὸς νὰ πάρει μ' ὁποιεσδήποτε θυσίες τὴν ἀφετηρία του πρὸς μοίρες ὑψηλότερες, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὑφίσταται πνευματικὰ ἐπὶ αἰῶνες μιὰν ἀκίνητη γοητεία, μπαίνει μὲς στὸν τάφον ἑνὸς πένθιμου κοινωνισμοῦ, συγκεντρώνει ὅλη τὴ δύναμη καὶ τὴν οὐσία του πρὸς ὄφελος «μιᾶς ἄλλης ζωῆς». Γίνεται αἰχμάλωτος καθὼς πιστεύει, κι' ὅπως ἀπὸ μιὰ μεριὰ εἶν' ἀλήθεια, τῆς «Κοσμικῆς» του κάποια μέρα, μεταμόρφωσης.

Μάταιες στὸ μεταξὺ οἱ πρῶτες καθαρὰ κοινωνικὲς προσπάθειες τῶν πρώτων Χριστιανικῶν κοινοτήτων γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ σύγχρονα παιδευτικὴν ἀνόρθωση τοῦ λαοῦ. Μάταιοι οἱ τολμηρότατοι κοινωνικοπνευματικοὶ ἀγῶνες τῶν κυριότατων Ἑλλήνων Πρωτοχριστιανικῶν Πατέρων, ὅσο τὸ καθολικὸ στερεὸν ὑπόβαθρο, ἡ ἀνόθευτη ἀπὸ Ρωμαϊκὰ καὶ ὑποβολιμαῖα Ἰμπεριαλιστικὰ στοιχεῖα Παιδεία καὶ ἡ καθαρὴ κοινωνικὴ Δικαιοσύνη, δὲν προβάλλονται ὡς αἴτημα ὁλοκάθαρο στὸ Κράτος καὶ στὸ λαό. Μάταια τέλος ὁ Δελφικὸς Τρίποδας (Παιδεία, Οἰκονομία, Δικαιοσύνη) μεταφέρονται ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς στὸ Βυζαντινὸν Ἱππόδρομο. Κάποιες φωνές, οἱ ἡρωϊκότερες, ὅπως τοῦ Βασίλειου, τοῦ Χρυσόστομου, τοῦ Γρηγόριου Νύσσης, καταπνίγονται καὶ τοῦτες ἀπὸ τὴν Καισαρικὴ μορφὴ τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Κλήρου.

Λίγοι αἰῶνες κι' ὅλα μπαίνουνε κατόπι στὸ μηδέν. Ἀκολουθοῦν μαζὶ μὲ τὰ ὄργια τῶν «Καισαρικῶν», ὅλα τὰ ἐμβλήματα κι' ὅλα τὰ σύνεργα μιᾶς ἀδιάπτωτης νεκρώσιμης ἀκολουθίας. Ἡ μοναχικὴ καλύπτρα σκεπάζει ὅλα τὰ μέτωπα. Τὸ καλογηρικὸ τρίχινο ράσο, ὅλα τὰ κορμιά. Ὁ σταυρὸς τοῦ πονεμένου Χριστοῦ, τεράστιο σύμβολο, προηγεῖται γιὰ νὰ ὑποτάξει ὅλα τὰ ἔνστιχτα, γιὰ ν' ἀναγκάσει τὴ ζωὴν ἀκέρια νὰ φορέσει τὸ πένθος ὅλων τῶν ἱστορικῶν της ἐγκλημάτων, τὴν ταπείνωση ὅλων της τῶν φωτεινῶν θριάμβων, τὴν ἐξαγορὰ ὅλων της τῶν ἱεροσυλιῶν. Ἡ παλιὰ γῆ κι' οἱ παλιοὶ οὐρανοὶ σκεπάζονται ἀποκάτω ἀπῶνα σάβανο, χωρὶς ἡ νέα γῆ καὶ οἱ νέοι οὐρανοὶ τοῦ Ἠσαΐα καὶ τῆς Ἀποκάλυψης ν' ἀναδυθοῦν ὁλότελα ἀπ' τὴ θλιβερὴ καὶ πένθιμη αὐτὴ Νύχτα.

Μέσα στὴν ἀγνωστικὴ αὐτὴ νύχτα ὡστόσο δημιουργοῦνται ἀγάλι-ἀγάλι δυὸ βαθιὰ πνευματικὰ ξεχωρισμένες παρατάξεις. Ἡ παράταξη τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ παράταξη τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἀπὸ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δυὸ αὐτῶν παρατάξεων καὶ μπρός, ἀρχίζει, θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυριστοῦμε, καθαυτὸ ἡ νεώτερη οἰκουμενικὴ πνευματικὴ Ἱστορία τοῦ κόσμου, Ἱστορία ποὺ δὲν ἐτέλειωσεν ἀκόμα ὁλότελα, ἀλλὰ περιμένει ἀπεναντίας — σὰν ἀπροσδόκητα — στὶς μέρες μας τὴν ἔκβασή της, ἔκβαση κοσμοϊστορικῆς ἀποστολῆς καὶ σημασίας, καθὼς πρόκειται ἄλλωστε νὰ ἰδοῦμε, ἀναλυτικὰ στὰ ἐρχόμενα ἄρθρα.

Τὸ ἑλληνικὸ ἀφήγημα

ΤΟ ΡΕΜΑ

Τοῦ Κοσμᾶ ΠΟΛΙΤΗ

5.—

Στὸ πρῶτο πάτωμα ἢ στὸ δεύτερο. Ποῦ νὰ τὸν ψάξει; "Ολ' οἱ διάδρομοι γεμάτοι ἀρώστους, πολοὶ κοιτότανε κατάχαμα, οἱ ἄλοι σὲ κρεβάτια. Μόλις χωροῦσε νὰ περάσει ἀνάμεσα, ὁ κόσμος στριμωχνότανε, ὅλοι μιλοῦσανε, κάποια γυναίκα βύζαινε τὸ μωρό της, ὁ ἄντρας της καθότανε στὸ πλάϊ, πάνω στὸ κρεβάτι καὶ κοίταζε τὸ στῆθος της ἀμίλητος. Ποῦ βρίσκεται ὁ Μπατής; Ποιὸν νὰ ρωτήσει;... Καὶ οἱ θάλαμοι τὸ ἴδιο, ξέχειλοι μὲ ἀρώστους, κάτι μωρὰ κλαψιάριζαν, πρόσεχε ὁ καθένας τὸ δικό του ἄνθρωπο, τὰ παιδιὰ περνούσανε ἀπὸ κρεβάτι σὲ κρεβάτι, χωνότανε ἀπὸ κάτω γιὰ νὰ παίξουνε κρυφτούλι. Μοῦτρα πρισμένα, κοιλιὲς πρισμένες, πόδια πρισμένα, μοῦτρα σκελετωμένα, κίτρινα, πρασινωπὰ — καὶ κάτι χέρια κοκαλιάρικα ποὺ μένανε ἀκουμπισμένα πάνω στὸ σεντόνι, ἀκούνητα, κιόλα σὰν πεθαμένα. Κάποιο χλωμὸ ἀγόρι ἀνάσαινε μὲ δυσκολία, μιὰ γυναίκα τοῦ ἔκανε ἀέρα μὲ ψάθινη βεντάλια πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του. Μιὰ μυρωδιὰ — τὴν ἔχει ἀκόμα τώρα στὰ ρουθούνια του — σὰν κατακάθι, σὰν ἀπομειναρι ποὺ δὲν πάει νὰ ξεθυμάνει. Τὰ παράθυρα ὁλοῦθε ἀπομένανε ἀνοιχτά, διάπλατα, σὰ νάθελε τὸ κτίριο ν' ἀνασάνει... Στὸ πρῶτο πάτωμα, στὸ δεύτερο... Ἀπὸ τὸ ἄλο κτίριο ποὺ ἔκανε γωνιά, λοξὰ μὲ τοῦτο, ἀκουγότανε νὰ παίζει κάποιο ραδιόφωνο.

ΤΜΗΜΑ ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟΝ. Πάλι πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦρθε. Θυμότανε πὼς στάθηκε ἀνάμεσα σὲ δυὸ κολόνες, ἐκεῖ στὸ στρίψιμο τῆς σκάλας. Ἀντίκρυ του μιὰ μαρμαρένια πλάκα μὲ χρυσωμένα γράματα, χτισμένη μέσ' στὸν τοῖχο. Μπόρεσε καὶ ξεχώρισε τὰ πιὸ μεγάλα, πάνω-πάνω: ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ.

Δὲ γίνεται, ὁ Μπατὴς ἔχει κι αὐτὸς λεφτά, θὰ πλέρωσε ἢ μανα του — ἐκτὸς ἂν τὸν μετάφεραν σ' ἄλλο νοσοκομεῖο. Μὰ ὁ Θανάτης τὸν βεβαίωσε: στὸν Ἐρυθρό.... Ζέστη ἐδῶ μέσα. Δυὸ ἄντρες μὲ ἄσπρες πουκαμίσες πίνανε ἥσυχα τὸν καφέ τους πλάϊ σ' ἕνα παράθυρο. Ἀπόμεινε στὴ θέση αὐτὴ κοιτάζοντας τριγύρω του, δὲν καταλάβαινε καλὰ-καλὰ — ἔτσι, ὅπως σὲ μιὰν ἀμερικάνικη ταινία ποὺ κάποτε εἶχε δεῖ στὸ «Ροζικλαίρ»: τὰ γράματα ποὺ ἐξηγοῦσαν τὴν ὑπόθεση ἀνάβανε καὶ σβύνανε μεμιᾶς, δὲν πρόφτανε νὰ τὰ διαβάσει... Κάποιος μὲ γαλάζια φόρμα πέρασε τσουλώντας ἕνα μακρόστενο ψηλὸ καρότσι σκεπασμένο μὲ λευκὸ σεντόνι. Κάτι φούσκωνε ἀπὸ κάτω, μακρόστενο κι αὐτό. Ἡ γυναίκα ἐκεινη κουνοῦσε ἀκόμα τὴ βεντάλια πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ χλωμοῦ ἀγοριοῦ.

Τὸν ἔσφιγγε ἡ πεῖνα. Κάπου ἐδῶ μέσα θὰ βρίσκεται ὁ Μπατής, μπορεῖ νὰ τὸν χρειάζεται, κάτι νὰ παραγγείλει στὴν παρέα του, στὸ Λεμονή. Οὔτε τὸν νιάστηκε ὁ Λεμονής. Τὰ λάστιχα τὰ κρύψανε στὴν ἀποθήκη τοῦ Ἀλέκου, παραχωμένα σὲ μιὰ στοῖβα κουκουναρες...

Ὁ κόσμος ἔφευγε σιγὰ-σιγά, κάποια ἡσυχία μέσα στὸ διάδρομο. Πότε καὶ πότε χτυποῦσε τὸ κουδούνι τοῦ τηλέφωνου, ἐκεῖ, στὴν κάμαρα ὅπου εἶχε τραπέζια καὶ καρέκλες καὶ μπαινοβγαίνανε οἱ νοσοκόμες. Στὴν ἴδια κάμαρα καθότανε τώρα κι οἱ δυὸ ἄντρες ποὺ πίνανε καφὲ πλάϊ στὸ παράθυρο. Τὰ πανταλόνια τους ξεπροβάλανε κάτω ἀπὸ τὶς κολαρισμένες πουκαμίσες, ἴδια ὅπως τὰ πανταλόλια τῶν παπάδων.

—Μικρέ, ὥρα νὰ φεύγεις.

Τὸν προσπέρασε αὐτὸς ποὺ μίλησε, δίχως νὰ ἐπιμείνει. Ἔφυγαν πιὰ οἱ ἐπισκέφτες. Ἄλοι χαμογελούσανε, ἄλοι κρυφοσκουπίζανε τὰ μάτια τους μὲ τὸ μαντήλι. Στὸ διάδρομο καὶ μέσα στοὺς θαλάμους δυναμώνανε ὁ βήχας καὶ τὰ βογγητά. Ὁ ἴσκιος, ὑγρὸς καὶ σὰν πυρετιασμένος, ἁπλώθηκε στοὺς τοίχους. Ἀπὸ τὸ κούφωμα τῆς σκάλας χωνόταν μιὰ κρυάδα, σὰ μιὰ κούραση. Ἔνα ρίγος.

Μιὰ νοσοκόμα χαμογελαστὴ — σ' αὐτὸν χαμογελοῦσε. Τὸν λαβώσανε οἱ Γερμανοί, τῆς λέει. Ἄ, ξέρει, θάναι τὸ παληκάρι ποὺ φέρανε ψὲς-βράδυ, σήμερα τὸ πρωῒ τοῦ κάναν τὴν ἐγχείρηση. Τδπε τόσο ἁπλά, ἔδειχνε τόσο ξένιαστη. Ξέχασε τὴ λιγούρα του καὶ ξαναπῆρε θάρος. Τὸ χλωμὸ ἀγόρι κοιτότανε ἀκουμπισμένο πάνω στὰ μαξιλάρια, μόνο ποὺ πιὰ δὲν τὸ ἀέριζε ἡ μάνα του. Πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του ἔφεγγε ἀβύναμο τὸ ἠλεχτρικὸ λαμπιόνι. Ὅλοι αὐτοὶ ἐδῶ θὰ βγοῦνε γιατρεμένοι, γι' αὐτὸ τοὺς φέραν στὸ νοσοκομεῖο. Ἀλιῶς γιατί; Γιατὶ νὰ μὴν τελειώσει στὸ σπίτι του ὁ καθένας ὅμορφα καὶ καλά, μπρὸς ἀπ' τὰ εἰκονίσματα καὶ νὰ τὸν παραστέκουν οἱ δικοί του;

—Ἐδῶ, εἶπε ἡ νοσοκόμα κι ἄνοιξε μιὰ τζαμένια πόρτα.

Ὁ διάδρομος αὐτὸς ἔδειχνε πολὺ ἐρημικός, μακρὴς κι ἐρημικός. Ἡ μάνα τοῦ Μπατὴ καὶ πλάϊ της ἡ Φούλα καθότανε πάνω στὶς φτέρνες μὲ τὰ πισινά τους. Ἕνας Γερμανὸς φαντάρος πάνω σὲ μιὰ καρέκλα, στὴν ἄκρη τοῦ διάδρομου.

—Μέσα ἐκεῖ, ἔγνεψε ἡ μάνα τοῦ Μπατή.

Τδξερε αὐτὸς πὼς θάχε κάμαρα δική του — πλέρωσε ἡ μάνα τοῦ Μπατή, ἔχει λεφτὰ ὁ γιός της.

Οὔτε μιὰ στάξη αἷμα πάνω στὰ σεντόνια, πάει, θάκλεισε κιόλα ἡ πληγή. Τὸ σταυρουδάκι μὲ τὸ τίμιο ξύλο κρεμόταν στὸ λαιμό του.

Ἀπόμειναν καὶ οἱ τρεῖς ἀμίλητοι ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα, καθιστοὶ πάνω στὶς φτέρνες. Ἡ μάνα τοῦ Μπατὴ ἔβγαλε μιὰ γωνιὰ ψωμὶ καὶ σύκα καὶ τοῦ τάδωσε νὰ φάει. Ἀκόμα κι ἕνα πορτοκάλι. Καὶ ἄλες τέτοιες φλοῦδες ἤτανε σκόρπιες χάμω, πάνω στὸ μωσαϊκό.

Κοιμότανε ὁ Μπατής, ἴδιος, ὅπως τὸν εἶδε χτὲς πρωί, μόνο ποὺ μεγαλώσανε τὰ γένια του ἀκόμα πιὸ πολύ. Καὶ ἡ μύτη του σὰ νάτανε βαθουλωμένη πάνω ἀπ' τὰ ρουθούνια. Κι ἔπειτα ποὺ ξαναπῆγε πλάϊ στὸ κρεβάτι νὰ τὸν δεῖ, τὸ κούτελό του θάμπωνε ἀσπριδερό.

Τὸν πῆρε, ὡς φαίνεται, ὁ ὕπνος καὶ τὸν ἴδιο, κάποιο χέρι τοῦ χάδεψε τὸ μάγουλο, μπορεῖ νάταν ἡ Φούλα γιατὶ σὰν ἄνοιξε τὰ μάτια του βρέθηκε ξαπλωμένος χάμω, τὸ κεφάλι του ἀκουμπισμένο πάνω στὰ γόνατά της. Ἡ γρηᾶ κάπνιζε τσιγαράκι, τὰ χείλια της σφιγμένα ὅπως νὰ τὰ δάγκωνε, κοιτοῦσε ἄπλανα μπροστά της... Ὁ Μπατὴς μίλοῦσε. Πῆγε κοντά του γιὰ ν' ἀφουγκραστεῖ. Μιλοῦσε γιὰ τὰ λάστιχα... σὲ δεκαπέντε μέρες, λέει, τὸ καναρὶ αὐτοκίνητο... Μουρμούριζε ἀκόμη κι ἄλα λόγια... ὁ Μανώλης... τὰ σακιά... τετρακόσες τὸ πρῶτο... Ἔπειτα χαμογέλασε καὶ σώπασε. Τὸ λαρύγγι του ἀπόμεινε ἀκούνητο καὶ σουβλερό.

Ἡ μάνα του, τσιγάρο στὸ τσιγάρο. Ἡ Φούλα κουτουλοῦσε ἀπὸ τὴ νύστα ὅπως καθότανε μὲ τὰ πισινὰ πάνω στὶς φτέρνες. Τὰ μάτια τοῦ Μπατὴ μέναν κλειστὰ — πῶς τὄχε πεῖ ὁ θειός του; Ψάχνουνε μέσα στὴν καρδιὰ καὶ βρίσκουνε τὸ μέρος ποὺ κρύδεις τὸ κουράγιο σου... Καὶ κάτι ἄλο μάτια, τὰ μάτια τοῦ χλωμοῦ ἀγοριοῦ ποὺ τὸ ἀέριζε ἡ μάνα του μὲ τὴ βεντάλια, μιὰ βεντάλια ψάθινη μὲ γύρω - γύρω ἕνα κόκινο συρίτι... Τὰ σεντόνια μένανε ἀκόμη ὁλοκάθαρα, ξεχώριζαν οἱ τσάκισες, οὔτε μιὰ στάξη αἷμα

Θὰ πέρασε ἡ ὥρα, πέρασε πολὺ ὥρα. Ὁ Μπατὴς δυσκολανάσαινε, ἀγκομαχοῦσε. Μιὰ νοσοκόμα ἠκολοῦ μελαχρινή, μὲ μαῦρο χνοῦδι τρόγυρα στὰ μάγουλα καὶ στὸ ἀπάνω χείλι, μπῆκε στὴν κάμαρα, κάτι ψαχούλευε στὸ κομοντίνο. Ἔπιασε τὸ χέρι τοῦ Μπατή, κεῖ ποὺ χτυπάει τὸ αἷμα καὶ ἀκούγεται ὁ σφυγμός. Ἔριξε μιὰ ματιὰ στοὺς τρεῖς τους, κ' ἔπειτα, πατώντας ἀκροδάχτυλα, πῆγε καὶ γύρισε ἀνάποδα κάποια καρτέλα ποὺ κρεμότανε στὰ κάγκελα τοῦ κρεβατιοῦ. Τὸ χνοῦδι πάνω ἀπὸ τὸ χεῖλι της γύαλιζε ἱδρωμένο.

Τοῦ λέει σιγανά:

—Ἔλα μαζί μου στὸ διάδρομο.

Πάνω στὸ στέρνο τοῦ Μπατή, τὸ σταυρουδάκι μὲ τὸ τίμιο ξύλο ἔγερνε λοξά.

Ἡ νοσοκόμα ἔγνεψε στὴ μάνα του. Σηκώθηκαν οἱ δυὸ γυναῖκες ἀπ' τὶς φτέρνες τους καὶ τὴν ἀκολούθησαν μέσ' στὴν κάμαρα. Τί τοῦλεγε ἡ μάνα τοῦ Μπατὴ πρὶν ποὺ καθότανε μαζί του; Ὄχι, δὲν εἶπε λέξη, αὐτὸς μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του σὰ νάτανε ἡ μάνα τοῦ Μπατή. Δὲν εἶχε πεῖ οὔτε λέξη, μόνο ποὺ κάπνιζε τσιγάρα τὸ ἕνα πάνω στ' ἄλλο καὶ ἀποκρίθηκε ναὶ μὲ τὸ κεφάλι τότε ποὺ μιὰ στιγμὴ τῆς μίλησε ἡ Φούλα γιὰ ἕνα κοστούμι καφετί.

... Κουράστηκε νὰ περιμένει στὸ διάδρομο. Πίσα ἡ νύχτα, ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο... Ἔτριξε, ἀνοιξε ἡ πόρτα. Ἔκανε νὰ ρωτήσει, μὰ ἡ νοσοκόμα ἔβαλε τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλια καὶ πάλι τὴν ξανάκλεισε. Ὁ Γερμανὸς κοιμόταν πάνω στὴν καρέκλα, τὸ τουφέκι του παρατημένο στὴ γωνιά...

Ἔσβυσε τὸ ἠλεχτρικό. Στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο στεκόταν κιόλα ἡ χαραυγή, δισταχτική, δροσάτη, ντροπαλή, ρόδιζε ἴδια πρωτόβγαλτη παιδούλα... Μὰ τί ὀφελάει νὰ συλογιέται τώρα πιὰ τὴν Ἑλενίτσα; Τὸ ὑποσχέθηκε πὼς δὲ θὰ παντρευτεῖ... ποτέ... ποτέ...

Χαμηλά, τὸ Διαβολόρεμα λουφάζει σκοτινιασμένο καὶ σιωπηλό. Οὔτε ἕνα γαύγισμα, οὔτε μιὰ φωνούλα...

Τί θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς πεῖ; Τί νιώθουνε ἀπ' ὅλ' αὐτὰ ὁ μπαρμπα Ἡλίας καὶ ἡ θειὰ Κατίνα;

Δάγκωσε μὲ λύσα τὸ κομάτι τοῦ ψωμιοῦ γιὰ νὰ μὴν κλάψει.

ΤΕΛΟΣ

ΜΥΘΟΙ

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ ΤΗΣ ΞΙΠΠΑΣΙΑΣ

Τοῦ Βασίλη ΡΩΤΑ

Ἄκουσε ἱππότη φουστανελλοφόρε,
ποὺ καμαρώνεις πάνω στὸ ἀποκρηάτικο ἁλογάκι σου
χορεύοντας τὸ τουρλωτό σου φέσι
μὲ τὶς ξυπόλητες ποδάρες σου,
καὶ φοβερίζεις τὰ σκυλιὰ
μὲ τὸν κοντυλοφόρο σου, κοντάρι.
Σταμάτα, ἱππότη, κι' ἄκουσε ἕναν λόγο:
δὲν πῆρες εἴδηση
πὼς πέρασαν τῆς ἀποκρηᾶς οἱ μέρες;
πὼς ἦρθε πιὰ ἡ κακιὰ σαρακοστὴ
μὲ νήστεια — τὰ παιδιὰ πεθαίνουν —
**μὲ

Ἡ πνευματική μας κληρονομιὰ

ΟΙ ΜΙΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΕΣ

Τοῦ Διονύσιου ΣΟΛΩΜΟΥ

Καὶ ἐσυνέβηκε αὐτὲς τὶς ἡμέρες, ὁποὺ οἱ Τοῦρκοι ἐπολιορκοῦσαν τὸ Μισολόγγι καὶ συχνὰ ὁλημερνὶς καὶ κάποτε ὁλην υχτὶς ἔτρεμε ἡ Ζάκυθο ἀπὸ τὸ κανόνισμα τὸ πολύ.

Καὶ κάποιες γυναίκες Μισολογγίτισσες ἐπερπατοῦσαν τριγύρω γυρεύοντας γιὰ τοὺς ἄντρες τους, γιὰ τὰ παιδιά τους, γιὰ τ' ἀδέρφια τους ποὺ ἐπολεμοῦσανε.

Στὴν ἀρχὴ ἐντρεπόντανε νἄβγουνε καὶ ἐπροσμένανε τὸ σκοτάδι γιὰ ν' ἀπλώσουν τὸ χέρι, ἐπειδὴ δὲν ἤτανε μαθημένες.

Καὶ εἴχανε δούλους καὶ εἴχανε σὲ πολλὲς πεδιάδες καὶ γίδια καὶ πρόβατα καὶ βόϊδα πολλά.

Καὶ ἀκολούθως ἐβιαζόντανε καὶ ἐσυχνοτηράζανε ἀπὸ τὸ παρεθύρι τὸν ἥλιο πότε νὰ βασιλέψει γιὰ νἄβγουνε.

Ἀλλά, ὅταν ἐπερισσέψανε οἱ χρεῖες ἐχάσανε τὴν ντροπή, ἐτρέχανε ὁλημερνίς.

Καὶ ὅταν ἐκουραζόντανε, ἐκαθόντανε στ' ἀκρογιάλι κι ἀκούανε, γιατὶ ἐφοβόντανε μὴν πέσει τὸ Μισολόγγι.

Καὶ τὲς ἔβλεπε ὁ κόσμος νὰ τρέχουνε τὰ τρίστρατα, τὰ σταυροδρόμια, τὰ σπίτια, τὰ ἀνώγια καὶ τὰ χαμώγια, τὲς ἐκκλησίες, τὰ ξωκλήσια, γυρεύοντας.

Καὶ ἐλαβαίνανε χρήματα, πανιὰ γιὰ τοὺς λαβωμένους.

Καὶ δὲν τοὺς ἔλεγε κανένας τὸ ὄχι, γιατὶ οἱ ρώτησες τῶν γυναικῶν ἤτανε, τὲς περισσότερες φορές, συντροφευμένες ἀπὸ τὲς κανονιὲς τοῦ Μισολογγιοῦ καὶ ἡ γῆ ἔτρεμε ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὰ πόδια μας.

Καὶ οἱ πλέον πάμπτωχοι ἐβγάνανε τὸ ὀβολάκι τους καὶ τὸ δίνανε καὶ ἐκάνανε τὸ σταυρό τους κοιτάζοντας κατὰ τὸ Μισολόγγι καὶ κλαίοντας.

* * *

Ὡστόσο ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυθος εἶχε στὰ γόνατα τὴ θυγατέρα της καὶ ἐπολέμαε νὰ τὴν κἀλοπιάσει.

Καὶ ἰδοὺ μεγάλη ταραχὴ ποδιῶν, ὁποὺ πάντοτες αὔξαινε.

Καὶ ἐσταμάτησε κοιτάζοντας κατὰ τὴ θύρα καὶ φουσκώνοντας τὰ ρουθούνια της.

Καὶ ἰδοὺ παρεσιάζουνται ὁμπρός της οἱ γυναῖκες τοῦ Μισολογγιοῦ. Ἐβάλανε τὸ δεξί τους στὰ στήθια καὶ ἐπροσκυνήσανε. Καὶ ἐμείνανε σιωπηλὲς καὶ ἀκίνητες.

—«Καὶ ἔτσι δά, πῶς; Τί κάνουμε; Θὰ παίξουμε; Τί ὀρίζετε, κυράδες; Ἐκάμετε ἀναβαίνοντας τόση ταραχὴ μὲ τὰ συρτοπάπουτσα, ποὺ λογιάζω, πὼς ἤρθετε νὰ μοῦ δώσετε προσταγές».

Καὶ ὅλες ἐμείνανε σιωπηλὲς καὶ ἀκίνητες. Ἀλλὰ μία εἶπε: «Ἄμ' ἔχεις δίκηο. Εἶσαι στὴν πατρίδα σου καὶ στὸ σπίτι σου· καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ξένες καὶ ὅλο σπρώξιμο θέλουμε. Ἄκου! ἴσως τὸ Μισολόγγι νικάει, ἴσως πέφτει!».

Καὶ ἐτότες ἡ γυναίκα τῆς Ζάκυθος τὴν ἀντίσκοψε καὶ ἀποκρίθηκε: «Κυρὰ δασκάλα, ὅλα τὰ χάσετε, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἀκούω ἡ γλῶσσα σᾶς ἔμεινε. Εἶμαι στὴν πατρίδα μου καὶ στὸ σπίτι μου; Καὶ ἡ ἀφεντιά σου δὲν ἤσουνα στὴν πατρίδα σου καὶ στὸ σπίτι σου; Καὶ τί σᾶς ἔλειπε; καὶ τί κακὸ εἴδετε ἀπὸ τὸν Τοῦρκο; Δὲ σᾶς ἄφηνε φαντά, δούλους, περιβόλια, πλούτια; Καὶ δόξα σοι ὁ Θεὸς εἴχετε περσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχω ἐγώ.

» Σᾶς εἶπα ἐγὼ ἴσως νὰ χτυπήσετε τὸν Τοῦρκο, ποὺ ἐρχόστενε τώρα σὲ μὲ νὰ μοῦ γυρέψετε καὶ νὰ μὲ βρίσετε; Ναίσκε! Ἐβγήκετε ὄξω νὰ κάμετε παλικαριές. Οἱ γυναίκες ἐπολεμοῦσατε (ὅμορφο πράμα ποὺ ἤθελ' ἤσθενε μὲ τουφέκι καὶ μὲ βελέσι ἡ ἐβάνετε καὶ βρακί;) Καὶ κάτι ἐκάμετε στὴν ἀρχή, γιατὶ ἐπήρετε τὰ ἄτυχα παλικάρια τῆς Τουρκιᾶς ξάφνου *. Καὶ πῶς ἐμπόριε ποτέ του νὰ ὑποφτευθῆ τέτοια προδοσία; Τόθελε ὁ Θεός; Δὲν ἀνακάτωνόστενε μὲ δαῦτον μέρα καὶ νύχτα; Τόσο κάνει καὶ ἐγὼ νὰ μπήξω τὸ μαχαίρι μὲς στὸ ξημέρωμα στὸ λαιμὸ τοῦ ἀνδρός μου, (ποὺ νὰ τονὲ πάρει ὁ διάολος).

» Καὶ τώρα ποὺ βέπετε πὼς πᾶνε τὰ πράματά σας κακά, θέλτε νὰ πέσει τὸ βάρος ἀπάνου μου. Καλὴ μὰ τὴν ἀλήθεια. Αὔριο πέφτει τὸ Μισολόγγι, βάνουνε σὲ τάξη τὴν Ἑλλάδα τὴ ζουρλὴ οἱ βασιλιάδες **, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχω ὅλες μου τὶς ἐλπίδες. Καὶ ὅσοι μείνουνε ἀπὸ τὸ ξολοθρεμὸ ἔρχονται στὴ Ζάκυθο νὰ τοὺς θρέψουμε, καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ γιομάτη μᾶς βρίζουνε».

Λέοντας ἐσιώπησε ὁλίγο κοιτάζοντας μὲς στὰ μάτια τὲς γυναίκες τοῦ Μισολογγιοῦ... Καὶ ἡ θυγατέρα της κοιτάζοντάς την ἐφώναξε. Καὶ ἡ δοῦλοι ἐξαστόχησαν τὴν πείνα τους καὶ οἱ γυναίκες τοῦ Μισολογγιοῦ ἐκατέβηκαν χωρὶς νὰ κάμουνε ταραχή. «Γυναίκα τῆς Ζάκυθος» (1827).

* Τοὺς ἑκάνατε αἰφνιδιασμό, τοὺς βρήκατε ἀνέτοιμους. Ἡ Γυναίκα τῆς Ζάκυθος συμβολίζει τὴν ἀντιεπαναστατική — ἀντισπελευθερωτική ἀριστοκρατία.

** Παζάρειαν τὴν Ἑλλάδα οἱ βασιλιάδες τῆς Εὐρώπης νὰ τὴν κάνουν τοῦρκικο προτεκτοράτο.

ΑΝΝΟΥΛΑ

Τοῦ Ἀλέκου ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ θάλαμο νοὸμερο ἐφτά, εἴχαμε κρύψει ἕνα μικρὸ ραδιόφωνο. Ἐκεῖ μαζευόμαστε τὰ βράδυα κι' ἀκούγαμε τὶς εἰδήσεις. Στὶς συγκεντρώσεις αὐτές, ἤτανε πρώτη καὶ καλλίτερη ἡ Ἀννούλα. Ἡ Ἀννούλα, εἶχε ρθεῖ ἐθελοντίνα ἀδελφή, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Ἀλβανικοῦ. Τότε ἤτανε δεκατεσσάρω χρονῶ. Δὲν ἤταν ὄμορφη. Εἶχε μικρά, σὰ νυσταγμένα ματάκια καὶ στόμα μεγάλο. Εἶχεν ὅμως ἔκφραση. Τὴν ἔκφραση κείνη ποὺ ἀποχτοῦν, ὅσοι ἐπόνεσαν κ' ὑπόφεραν πολὺ στὴ ζωή... Ἡ Ἀννούλα δὲν εἶχε φοιτήσει σὲ σχολὴ ἀδελφῶν καὶ δὲν ἤξερ' ἀπὸ «παθολογικὴν ὑπερευαισθησίαν» καὶ τὰ τέτια. Αὐτὴ εἶχε δικό της σύστημα. Ἅμα τῆς φωνάζαμε, ἔβαζε κι' αὐτὴ τὶς φωνές. Κι' ὅταν τῆς ἀγριεύαμε, κείνη γινόταν πιὸ ἄγρια... Κόντρα στὴν κόντρα πήγαινε. Σ' ἄλλη περίπτωση, θὰ εἴχαμε ἀναστατώσει τὸ νοσοκομεῖο. Μὲ τὴν Ἀννούλα ὅμως, ὄχι μόνο δὲ μιλούσαμε, ἀλλὰ βρίσκαμε διασκεδαστικὸ νὰ μᾶς φέρνεται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Γι' αὐτό, πολλὲς φορές, τὴν καλούσαμε χωρὶς λόγο, ἔτσι γιὰ νὰ τὴν πειράξουμε, νὰ τὴν κάνουμε νὰ θυμώσει, νὰ παραφερθεῖ, νὰ μᾶς βρίσει στὸ τέλος. Κι' ὅταν τὸ κατορθώναμε, ξεσπούσαμε σὲ γέλιο...

Στὸ ραδιόφωνο δὲν ἄφινε κανένα νὰ πλησιάσει. Τῆς ἄρεσε να τὸ χειρίζεται μόνη της. Εἶχε τόσο πολὺ συνηθίσει τὸν μηχανισμό, ποὺ ἔπιανε μὲ τὴν πρώτη κίνηση ὅποιον σταθμὸ ἤθελε. Ὅταν τέλειωνε ἡ ἐκπομπή, ἡ Ἀννούλα ἔτρεχε νὰ πεῖ τὰ νέα καὶ στοὺς ἄλλους θαλάμους. Γύριζε ἀπὸ κρεββάτι σὲ κρεββάτι γιατὶ εἴτανε πολλοὶ οἱ «κατάκοιτοι» κ' ἤθελε πολλὲς ὧρες γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Ὡστόσο ποτὲς δὲν παραπονέθηκε. Στενοχωριόταν μόνο γιατὶ δὲν κατάφερνε νὰ μεταδώσει τόσο καλὰ τὶς εἰδήσεις. Ἕνα βράδυ πάνω στὴ συγκέντρωση μᾶς εἶπε.

—Ἔχω μιὰ ἰδέα. Τὰ νέα νὰ τὰ γράφουμε καὶ νὰ τὰ μοιράζουμε στοὺς θαλάμους. Νὰ στέλνουμε καὶ στὸ «πολιτικό».

Τὸ νοσοκομεῖο, ἐχτὸς ἀπ' τὸ στρατιωτικό, εἶχε καὶ πολιτικὸ τμῆμα. Κάθε παράρτημα ἤτανε ξεχωριστὰ ἀλλὰ συγκοινωνοῦσανε μ' ἕνα μακρὺ διάδρομο

Κ' ἔτσι, τ' ἄλλο βράδυ κιόλας, βγῆκε τὸ πρῶτο δελτίο. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἡ ἐφημεριδοῦλα μας πλουτίζονταν σὲ ὕλη κ' ἐμφάνιση. Ἐχτὸς ἀπ' τὰ ἐξωτερικά, εἴχαμε καὶ ἐσωτερικὰ νέα ποὺ τὰ συγκέντρωναν ὁρισμένοι ἀνάπηροι.

Ἡ Ἀννούλα, εἶχε πάρει τόσο ζεστὰ τὴ δουλειά, ποὺ δὲν ἔβλεπε πότε νὰ 'ρχόταν ἡ ὥρα ποὺ θὰ ἑτοιμάζαμε τὸ φύλλο, γιὰ νὰ τρέξει νὰ τὸ μοιράσει. Τὴ σύνταξη, εἶχαν ἀναλάβει δυὸ ἀκρωτηριασμένοι, ὁ Σταῦρος κι' ὁ Ἀλέκος. Αὐτοὶ μάζευαν τὸ ὑλικὸ καὶ ξεδιαλέγανε τὶς εἰδήσεις ἐκεῖνες ποὺ εἴχανε ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρο. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, βγάζαμε ἀντίγραφα. Ἤρθε βραδυὰ ποὺ γράψαμε πενῆντα δελτία. Τὰ δάχτυλά μας εἴχανε βγάλει κάλους ἀπ' τὸ πολὺ γράψιμο.

Ἕνα πρωΐ, ὁ Σταῦρος δὲν ξύπνησε καλά. Εἶχε πυρετό. Τὸ θερμόμετρο ἔδειχνε 40 βαθμούς. Ἤρθαν οἱ γιατροί, τὸν ἐξετάσανε, κουνήσανε τὸ κεφάλι καὶ φύγανε. Σὲ λίγο ἤρθαν δυὸ νοσοκόμοι μ' ἕνα φορεῖο καὶ τὸν πήρανε.

Ὡς τὸ βράδυ ἀργά, ὁ Σταῦρος δὲν εἶχε φανεῖ. Στὸ θάλαμο ἀνησυχήσαμε γιατὶ δὲν ξέραμε τὴν αἰτία. Ὡστόσο τὸ δελτίο βγῆκε κανονικὰ κι' ἡ Ἀννούλα τὸ πῆρε κ' ἔφυγε γιὰ νὰ τὸ μοιράσει. Ὅταν γύρισε—περασμένα μεσάνυχτα—μᾶς ἔφερε τὸ τρομερὸ νέο. Ὁ Σταῦρος εἶχε προσβληθεῖ ἀπὸ ἐξανθηματικὸ τύφο καὶ τὸν εἴχανε σὲ αὐστηρὴ ἀπομόνωση στὴν «καραντίνα». Δυὸ στρατιῶτες φύλαγαν σκοποὶ ἀπ' ὄξω κι' ἀπαγορεύανε νὰ πλησιάσει κανείς.

Τ' ἄλλο πρωΐ, ἤρθ' ἕνας γιατρὸς ποὺ πρώτη φορὰ τόνε βλέπαμε. Διάταξε νὰ γδυθοῦμε καὶ μᾶς ἐξέτασε προσεχτικὰ στὸ στῆθος καὶ στὰ μπράτσα.

Ὅταν ἐξέταζε τὸν Ἀλέκο, γύρισε κι' εἶπε κάτι στοὺς ἄλλους γιατρούς. Ἅμα τέλειωσε κ' ἔφυγε, ἤρθανε πάλι οἱ ἴδιοι νοσοκόμοι μὲ τὸ φορεῖο καὶ πήρανε καὶ τὸν Ἀλέκο. Ὅπως μάθαμε, παρουσίαζε κι' αὐτὸς κάτι ὕποπτα συμπτώματα καὶ τὸν πήγανε στὸ θάλαμο «καραντίνα» μαζὶ μὲ τὸ Σταῦρο. Ἐμᾶς τοὺς ἄλλους μᾶς ἀπομονώσανε σὲ ἄλλο θάλαμο καὶ μᾶς εἶχαν «ὑπὸ παρατήρησιν».

Τὸ βράδυ, στὴ συγκέντρωση ποὺ ἔγινε στὸ νέο θάλαμο, ἡ Ἀννούλα φαινότανε πολὺ ἀνήσυχη. Κάτι τὴν βασάνιζε. Δὲν εἶχε τὸ νοῦ της ὅπως ἄλλοτε. Γιὰ πρώτη φορὰ μάλιστα ἄργησε νὰ πιάσει τὸ σταθμὸ καὶ ἡ σκέψη της πετοῦσε στὸ θάλαμο τῆς «Καραντίνας» γιατὶ ὅλοι μας εἴχαμε ἀντιληφθεῖ πὼς κάτι ξεχωριστὸ -ἦν τραβοῦσε πρὸς τὸ Σταῦρο. Τὸ ραδιόφωνο κεῖνο τὸ βράδυ εἶχε σπουδαῖες εἰδήσεις. Οἱ σταθμοὶ μιλήσανε γιὰ ὀργανωμένο Ἑλληνικὸ κίνημα ἀντίστασης ποὺ ἄρχισε νὰ φουντώνει στὰ βουνά.

Τὸ τί ἔγινε στὸ θάλαμο δὲν περιγράφεται. Γελούσαμε καὶ κλαίγαμε ἀπ' τὴ χαρά, ἀγκαλιαζόμαστε καὶ φιλιόμαστε, πηδούσαμε, χορεύαμε. Ἕνας ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό του ἔβγαλε τὸ ξύλινο χέρι του καὶ τὸ πέταξε ψηλά... Ἡ Ἀννούλα ἔκλαιγε. Τὸ δελτίο βγῆκε σὲ πολλὰ ἀντίγραφα. Τίτλοι μεγάλοι, καλλιγραφικὰ γράμματα, καὶ σχόλια πάνου στὴ μεγάλη τὴν εἴδηση. Ἡ Ἀννούλα στεκότανε σκεπτικὴ σὲ μιὰν ἄκρη. Τὸ στῆθος της ἀνεβοκατέβαινε μὲ ταραχή. Τὰ μικρά της ματάκια εἴχανε ζωηρέψει κ' ἔλαμπαν.

Κεῖνο τὸ βράδυ ἄργησε νὰ γυρίσει. Ἦρθε τὰ ξημερώματα. Μπῆκε στὸ θάλαμο μὲ φωνὲς καὶ μὲ γέλια. Τὸ προσωπάκι της ἦτανε φωτισμένο ἀπὸ χαρά.

Πηδοῦσε, ἐρχόταν μᾶς ξεσκέπαζε κ' ἔκανε λογῆς λογῆς τρέλλες. Πρώτη φορὰ εἴδαμε τόσο χαρούμενη τὴν Ἀννούλα...

* * *

Ἡ Ἀννούλα μας ἀρρώστησε βαρειὰ γιὰ νὰ πεθάνει... Ἔχει ἐξανθηματικὸ τύφο. Κεῖνο τὸ βράδυ πῆγε στὸ θάλαμο «Καραντίνα». Ξεγέλασε τοὺς σκοπεὺς καὶ μπῆκε μέσα. Ἦταν ἀνάγκη. Βρῆκε τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ δελτίο μὲ τὶς χαρούμενες εἰδήσεις.

Τώρα ἡ Ἀννούλα κοιμᾶται στὸ νοτισμένο χῶμα. Τὴν πῆρε τὸ φθινόπωρο, ποὺ παίρνει τὰ φύλλα, τὰ πουλιὰ καὶ τὰ λουλούδια.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ τοῦ ΣΤΑΛΙΝΓΚΡΑΝΤ

Τοῦ Jean Richard-BLOCH

Ἐκεῖνο τὸ πρωΐ βρισκόμουνα σ' ἕνα γραφεῖο, ποδχα πάει γιὰ νὰ κανονίσω κάποια διατύπωση ποδχε σχέση μὲ τὰ δελτία τροφίμων. Στὴν ἐρώτηση ποὺ μοῦ κάνανε, γιατὶ δὲ γράφτηκα νωρίτερα, γιὰ δὲν ξαίρω ποιὰ διανομή, ἀπάντησα πὼς δὲν ἤμουνα στὸ Παρίσι. «Σ' ἐπαρχία;» ρώτησε μηχανικὰ ὁ ὑπάλληλος. «Στὸ ἐξωτερικό». Ὁ ὑπάλληλος ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι μ' αὐτὴ τὴ συγκινητικὴ προθυμία ποὺ δείχνει, γιὰ κάθε τί ποδρχεται ἀπ' ἔξω, ὁ φτωχὸς μέσος Γάλλος τοῦ 1945, ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια σκλαβιᾶς. «Ἄ; Καὶ ποῦ λοιπόν;—Στὴ Ρωσσία.—Θἄχατε πολὺ κρῦο», παρατηρεῖ ὁ κ. Λεμπιρώ,[1] τουρτουρίζοντας. «Ὄχι, γιατὶ ἐκεῖ κάτω τὰ σπήτια εἶναι εἰδικῶς φτιαγμένα γιὰ τὸ κρῦο, διπλᾶ παράθυρα, τοῖχοι χοντροί, σόμπες πελώριες...».

Ὁ κ. Λεμπιρὸ μὲ κυττάζει προσεχτικὰ μ' ἕνα βλέμμα ταυτόχρονα ἔκπληκτο καὶ φιλόποπτο καὶ τελειώνει λέγοντας: «Λοιπόν; Ὥστε δὲν εἶναι τόσο καθυστερημένοι ἐκεῖ κάτω, δπως ἐδῶ;».

Ἀναρωτήθηκα πόσο Στάλινγκραντ θὰ χρειάστηκε γιὰ νὰ νικηθεῖ αὐτὸς ὁ παλιὸς ἀναγνώστης τοῦ Gringoire καὶ τοῦ Candide, ποὺ τὸν εἶχαν μάθει νὰ πιστεύει πὼς πέρα ἀπὸ τὸ Βιστούλα, «ὅπου βρισκότανε τὸ τελευταῖο φυλάκιο τοῦ πολιτισμοῦ», δὲν ὑπάρχει παρὰ βαρβαρότητα.

***

Πόσο ὅλ' αὐτὰ—οἱ ὑστεροβουλίες τῶν κακῶν μάντεων, οἱ φόβοι τοῦ μέσου Γάλλου—φαίνονται ἄβλια μπροστὰ στὴν ἀπέραντη καλὴ θέληση, τὴν ἀπέραντη ἐντιμότητα τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ!

Γιατὶ αὐτὸ ποὺ χαρακτηρίζει πρὸ παντὸς τὸν σοβιετικὸ ἄνθρωπο εἶναι ἡ ἐντιμότητα, στὴν πλήρη ἔννοια τῆς λέξης:

Ὡστόσο, κάθε ἰδέα ποὺ θὰ προσπαθοῦσε νὰ φτιάξει ἀπὸ τὸν Σοβιετικὸ ἄνθρωπο ἕναν μικρὸ ἅγιο κι' ἀπὸ τὴν Ε. Σ. Σ. Δ. ἕναν παράδεισο θἄτανε μιὰ βλακεία.

Ὁ σοβιετικὸς ἄνθρωπος εἶναι ὅπως ἐσεῖς κι' ἐγώ, ἕνας ἄνθρωπος πλασμένος μὲ προτερήματα καὶ ἐλαττώματα. Κουβαλάει στοὺς ὤμους του τὴν κληρονομιὰ ἑνὸς μακρόχρονου παρελθόντος, ποδναι, τὸ δίχως ἄλλο, πολὺ πιὸ βαρὺ ἀπ' τὸ δικό μας, τῶν Εὐρωπαίων τῆς Δύσης.

Φανταστήκατε μήπως ὅτι ὁ Σοβιετικὸς ἄνθρωπος ἀπελευθερώθηκε, χάρις στὸ Κράτος, ἀπὸ τὸν παλιὸ ἄνθρωπο κι' ὅτι λυτρώθηκε ἀπὸ τὰ μικροελαττώματα τῆς ἀνθρώπινης φύσης, τὸ φθόνο, τὴν τεμπελιά, τὴν πλεονεξία, τὴ χαζωμάρα, τὴν ἐπιπολαιότητα, τὸ θυμό, τὴν ἀδικία, τὴ ματαιοδοξία, τὴν τάση τοῦ δεσποτισμοῦ;

Βέβαια, ἡ τάξη τῶν πραγμάτων ἐκεῖ κάτω κάνει ὥστε νὰ ἐξαφανίζονται ἀπ' τὶς γωνιές τους τὰ περισσότερα κοινωνικὰ ἐλαττώματα. Στερώντας, π. χ., σχεδὸν ἀπ' ὅλα τὰ κίνητρα τῶν ἀνθρώπων τὸ πάθος τοῦ πλουτισμοῦ καὶ τοῦ θησαυρισμοῦ, μιὰ καὶ τὸ χρῆμα δὲν εἶναι πιὰ παρὰ τὸ κυριώτερο σημάδι τῆς διάκρισης καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προμηθεύσει παρὰ ἕναν περιορισμένο ἀριθμὸ ἱκανοποιήσεων, τὸ σοβιετικὸ πολίτευμα ἔκανε πολὺ περισσότερα ἐνάντια στὴ δίψα τοῦ κέρδους, παρὰ αἰῶνες ὁλόκληροι ἐκκλησιαστικῶν διδαχῶν καὶ θρησκευτικῶν νουθεσιῶν. Καὶ τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα κοινωνικὰ ἐλαττώματα.

***

Ὡστόσο ἡ ἐξέλιξη στὴ Ρωσσία δὲ βρίσκεται παρὰ στὶς ἀρχές της. Κανεὶς μπολσεβίκος δὲν θὰ ὑποστήριζε σοβαρὰ πὼς ἡ Ε. Σ. Σ. Δ. εἶναι κι' ὅλας μιὰ χώρα κομμουνιστική. Στὴ Δύση μονάχα πιστεύουν ἕνα τέτοιο πρᾶγμα. Ὁ Λένιν, ὁ Στάλιν καὶ ὅλοι οἱ θεωρητικοὶ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος δὲν παύουν νὰ ἐπαναλαμβάνουν πὼς ἡ Ε. Σ. Σ. Δ. εἶν' ἕνα κράτος σοσιαλιστικό, ὅπου πρὸς τὸ παρὸν θεμελιώνονται οἱ προκαταρκτικοὶ ὅροι γιὰ τὴ διαμόρφωση μιᾶς κομμουνιστικῆς κοινωνίας.

Ἀνάμεσα στὴ σύγχρονη Ε. Σ. Σ. Δ. καὶ μιὰ κοινωνία πραγματικὰ κομμουνιστική, παρεμβάλλονται μακρόχρονοι περίοδοι ἐργασίας καὶ ἀνοικοδόμησης. Οἱ περίοδοι αὐτὲς θὰ ἰδοῦν τὴν προοδευτικὴ ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ποὺ θὰ κατορθωθεῖ μὲ τὴν ὁλοένα αὐξάνουσα τιθάσσευση τῶν φυσικῶν δυνάμεων μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνικῆς. Αὐτὲς ὅμως οἱ περίοδοι, στὸ σοβιετικὸ καθεστώς, δὲν εἶν' ἐγκαταλειμένες στὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτό, στὶς ἰδιοτροπίες τοῦ ἐφευρέτη ἢ τὴν τυραννία τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ἡ ἀνάπτυξή τους ἐμψυχώνεται καὶ διοχετεύεται ταυτόχρονα μὲ τὴν ἐπαγρύπνηση μιᾶς αὐστηρῆς διαλεκτικῆς.

Σὰν νὰ λέμε τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς δὲν ἔχει οὔτε ἔπαρση, οὔτε ἐγωϊσμό. Νιώθει τὸν ἑαυτό του βαρὺ ἀπὸ μιὰ κακὰ κυριαρχοῦμενη ἀκόμη κληρονομιά, ζαίρει πὼς τὸ μέλλον του ἀπειλεῖται ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους.

Στὸ σύνολό της ἡ Ρωσσικὴ κοινωνία εἶναι μιὰ κοινωνία ὑπερβολικὰ δυναμική, μιὰ κοινωνία ὁλοκληρωτικὰ ἀνοιχτὴ καὶ στραμένη πρὸς τὸ μέλλον, ποὺ κατοικεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους, ταυτόχρονα πολὺ παλαιοὺς καὶ πολὺ νέους, παλαιοὺς ἐξ αἰτίας τοῦ ἱστορικοῦ τους παρελθόντος καὶ νέους ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τὴν ἐλπίδα ποὺ διεγείρει στὰ νεανίματα ἡ προοπτικὴ μιᾶς σχεδὸν ἀτελεύτητης ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης ἱκανότητας καὶ μιᾶς παράλληλης δικαίωσης τῆς ἀνθρώπινης φύσης.

* * *

Ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. λοιπὸν δὲν ἔχει καθόλου τὴν ἀξίωση νὰ θεωρεῖται σὰν ἕνας παράδεισος, οὔτ' ὁ σοβιετικὸς ἄνθρωπος σὰν ἕνας ἅγιος, ἕνας ἄσπιλος. Τῆς εἶναι ἀρκετὸ νὰ εἶναι, αὐτή, μιὰ κοινωνία στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, καί, αὐτός, ἕνας ἄνθρωπος καλῆς θελήσεως, στὴν πλήρη σημασία τῆς λέξης.

Ἡ γενναιοφροσύνη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἰδιότητες τοῦ ρούσσικου χαρακτῆρα—ἰδιότητα τόσο μακρυνὴ γιὰ τὸ γερμανικὸ χαρακτῆρα!

Ἐννοῶ τὴ γενναιοφροσύνη σ' ὅλες τὶς σημασίες τῆς λέξης, ἀπὸ τὴν εὐρύτερη προσωπικὴ ἀφιλοκέρδεια ὡς τὸν ἥρωα τῆς γενναιοφροσύνης γιὰ τὸν ἄλλον.

Νά, ποιὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικότερο σημάδι τοῦ σοβιετικοῦ ἀνθρώπου. Σημάδι ποὺ ἡ ἀγωγὴ

(Συνέχεια στὴ σελίδα 15)

1. Στὸ πρωτότυπο ἔχει: M. Lebureau. Ὁ Bloch ἐδῶ κάνει λογοπαίγνιο μὲ τὴ λέξη: bureau = γραφεῖο (σημ. μετ.).

Σύγχρονη ποίηση

ΩΔΗ ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΛΒΟ

Τοῦ Λέοντα ΚΟΥΚΟΥΛΑ

Ξεχωριστὸ τοῦ Ἀπόλλωνα
τέκνο καὶ τῆς Ἑλλάδας
τῆς νέας μὰ ὡστόσο ἀθάνατης
σὰν τὸν ἀοχαῖο της φοίνικα
φλογερὲ βάρδε,

στὰ τωρινὰ ἀνταριάσματα
ποὺ τῆς φυλῆς τὸ δέντρο
κεραυνοὶ τὸ χτυπᾶν,
πόσες φορὲς ἐπέταξε
σὲ σένα ὁ νοῦς μου!

Αἷμα τὸ χῶμα ἱδρώνει
τῆς γῆς μας πάλι κι ἄτεγχτη
τῆς θυσίας ἡ φωνὴ
μᾶς καλεῖ γιὰ νὰ γράψουμε
νέες Θερμοπύλες.

Σὰ νιὰ νὰ δείξει ἀλύγιστη
τῶν Ἑλλήνων τὴ δύναμη
ὅταν τῆς λευτεριᾶς
τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζουνται,
τὸ Πεπρωμένο

τοὺς δυνάστες ἐδιάλεξε
τοὺς πιὸ σκληροὺς καὶ βάρβα-
(ρους
τὴν παλιὰν ἀρετή μας
μὲ φωτιὰ καὶ μὲ σίδερο
νὰ δοκιμάσουν.

Οἱ Ἀγαρηνοὶ ποὺ μίσησες
δὲν εἶναι αὐτοὶ ποὺ τώρα
διαγουμᾶνε τὴ γῶρα μας
καὶ μολεύουν αἰσχρὰ
τὸ ἅγιο της χῶμα.

Τῆς Ἀθήνας, τῆς Σπάρτης
κληρονόμοι λογίζονται
κ' εἶναι λένε ἡ γενιὰ
Γκαίτηδες, Κάλβε, ποὺ ἔθρεψε
καὶ Βιγκελμάνους.

Τὶς ὧρες τοῦτες ποὺ ὅλοι μας
σὰ μανάδες τὸν κόρφο
στὰ μικρά τους, ἀνοίνουμε
γιὰ τῆς τιμῆς τὸ λάθωμα
τὰ γυμνὰ στήθια,

πόσες φορὲς λαχτάρησα
βροντερὴ τὴ φωνή σου
ν' ἀκούσω ὅπως τὴν ἄκουγαν
τὶς λεγεῶνες τοῦ Ἰμπέρου,
τ' ἄραχλα χρόνια!

Πιὸ περήφανη σήμερα
τὸν ἀγέρα θὰ λόγγιζε
καὶ τὸ ἠφαίστειο θὰ ξέχνυνε
τῆς ὀργῆς σου, ἐκλεγτέ,
πιὸ καφτὴ λάβα.

Γιατὶ θἄβλεπες σήμερα
τῆς Ἑλλάδας τὰ τέκνα,
ἀφοῦ πρῶτα συντρίψανε
στὰ βουνὰ τ' ἀπροσπέλαστα
τῆς Ἀλβανίας

τὶς λεγεῶνες τοῦ Ἰμπέρου,
θὰ τἄβλεπες περήφανα
μὲ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια
πληγωμένα κ' αἱμόφυρτα
σ' ἄνισο ἀγῶνα,

τῶν Ἀλλεμάνων τ' ἄμετρα
σιδερόφραχτα στίφη
νὰ χτυπᾶνε μὲ λύσσα
καὶ νὰ πυργώνουν τύμβους
νέων Μαραθώνων.

Τὸ αὐστηρὸ βέβαια βλέμμα σου
σὰν οὐρανὸς θὰ θόλωνε
βροχερός, ἂν τὸ γύριζες
κ' ἐκεῖ ποὺ πρὶν γευόμαστε
χαρὰ καὶ εἰρήνη.

Γιατὶ στοὺς δρόμους θἄβλεπες
τῆς πολιτείας ἀνθρώπινους
ἴσκιους τροφὴ νὰ ψάχνουνε
σὰ σκυλιὰ λιμασμένα
μὲς στὰ σκουπίδια

καὶ παιδιὰ καὶ γερόντους
καὶ γυναῖκες νὰ πέφτουνε
ἀπ' τὴν πείνα στὴ λάσπη
ὡς οἱ καρποὶ ποὺ σήπουνται
στὴ γῆ ἀπ' τὰ δέντρα.

Καμένα κ' ἔρμα θἄβλεπες
τὰ χωριά μας τὰ πρόσχαρα
κι οὔτε στιὰν ἀναμένη
ν' ἀναθρώσκει καπνὸ
μὲς στοὺς αἰθέρες·

καὶ τὰ πεῦκα μας ξέρριζα
καὶ τὶς ἱερὲς ἐλιές μας
καὶ τοὺς κάμπους ἀνόργωτους
καὶ ξερὰ τὰ πολύχυμα
θεῖα μας ἀμπέλια.

Ἡ λευτεριὰ δὲ θἄβρισκε
ἀν ξάφνου ἐρχόταν, Κάλβε,
οὔτε ξεοὸ χορτάρι
νὰ πλέξει τὸ στεφάνι της
γιὰ τοὺς νεκρούς μας.

Ὅμως ἐσὺ ποὺ μίσησες
τὴν τυραννίδα, βλέποντας
τοῦ θανάτου τὸ σκέλεθρο,
θἄρρος περίσσιο θ

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ

ΕΝΑΣ ΨΕΥΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Στὸ δημόσιο δρόμο ἀπ' τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴ Λάρισα ξεχύνονταν ἀδιάκοπα μικρὲς ἢ μεγαλύτερες μηχανοκίνητες γερμανικὲς φάλαγγες. Ἤτανε Νοέμβρης τοῦ 43. Λίγο ὕστερα ἀπ' τὴ συνθηκολόγηση τῆς Ἰταλίας.

Ὡστόσο ἀνάμεσα στὶς χιτλερικὲς φάλαγγες ἀπὸ αὐτοκίνητα, μοτοσυκλέττες καὶ «βάρκες τῆς ξηρᾶς» ἔκαναν τὴν κωμικοτραγικὴ ἐμφάνισή τους ποῦ καὶ ποῦ λίγα ἄθλια κατάλοιπα τῶν «ἔνδοξων» στρατιῶν τοῦ Ντοῦτσε. Κοκορόφτεροι καὶ κοκορόμυαλοι φασίστες πάνω σὲ ἀλογόσουρτα μεταγωγικὰ τροχοφόρα, ἀκόμα καὶ σὲ γαϊδουράκια λεηλατημένα ἀπὸ φτωχοὺς χωριάτες στὸ καταστρεφτικὸ τους διάβα. Ἔμοιαζαν καμαρωτοὶ πάνω σ' αὐτά, πῶς εἶχαν τὴν ψευδαίσθηση μιᾶς νέας «φασιστικῆς πορείας» πρὸς τή... Λάρισα! Ἐγκληματίες ποὺ τρόμαζαν ν' ἀντικρύσουν τὸ ἀθῶο τους θῦμα, τὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ἀπόφυγαν νὰ συνθηκολογήσουν καὶ συνταύτισαν τὴν τύχη τους μὲ τὶς Χιτλερικὲς ὁρδές, ποὺ ἐξακολουθοῦσαν τὰ ἀπαίσια ἐγκλήματά τους.

— Μά ὡς πότε ἀκόμα;

Ἡ ἐλπίδα εἶταν πιὰ σίγουρη γιὰ τὸ γρήγορο λεύτερο ἀνάσασμα τῆς πολύπαθης πατρίδας μας. Ὁ Κόκκινος Στρατὸς στὸ Ἀνατολικὸ σύντριβε τὴ γερὴ ἀκόμα ἀντίσταση τοῦ Χιτλερισμοῦ, ἀναγκάζοντάς τον νὰ τραβιέται ὁλοένα καὶ πιὸ πολὺ πρὸς τὴ φιδοφωλιά του, γιὰ νὰ δεχτεῖ ἐκεῖ σύντομα τὸ τελικὸ χτύπημα. Οἱ Σύμμαχοι στὴν Ἰταλία κέρδιζαν ἔνδοξες νίκες. Στὶς πόλεις ὁ Λαὸς μὲ σαμποτάζ, μὲ ἀπεργίες, μὲ διαδηλώσεις ἔφερνε σύγχυση στὸν ἐχτρὸ καὶ στοὺς ντόπιους λακέδες του. Σ' ὅλες τὶς ὑπόδουλες χῶρες ἐκδηλωνότανε γερὴ ἡ Ἐθνικὴ Ἀντίσταση τῶν Λαῶν τους. Οἱ ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς ἔκαναν στάχτη τὶς πολεμικὲς βιομηχανίες μέσα σ' αὐτὴ τὴν καρδιὰ τῆς Χιτλερίας. Μεγάλες ψηοπμπὲς διέσχιζαν τώρα σχεδὸν ἀκίνδυνα τὴ νότια Μεσόγειο. Μιὰ ἀπόβαση Συμμαχικὴ καρτεριότανε ἀνυπόμονα ἀπὸ ὧρα σὲ ὧρα. Ποῦ ὅμως; Στὴ Γαλλία; Στὴ Νορβηγία; Στὴ Σερβία; Στὴν Ἑλλάδα; Παντοῦ; Κι' ἀλλοῦ ἴσως ἀκόμα; Ὁ κρυφός, ὡστόσο, πόθος τῆς γρήγορης ἀπελευθέρωσης μετουσιώνονταν ἀσυναίσθητα σὲ μιὰ πεποίθηση προοπτικῆς, μ' ὅλη τὴν ἔλλειψη πλέριων ντοκουμέντων στὸ Λαό.

— Δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γίνει ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα...

Στὴ μικρὴ καὶ καταστραμμένη σχεδὸν ὁλοκληρωτικὰ ἀπ' τὴ φασιστικὴ μανία, μικρή, ἀλλὰ ἡρωϊκὴ πόλη τῆς Θεσσαλίας, τὰ Φάρσαλα, τὸ μεσημέρι τῆς ἡλιόλουστης ἐκείνης Κυριακῆς (21 Νοέμβρη τοῦ 43) τὴν ἐντύπωση αὐτὴ γιὰ μιὰν ἐπικείμενη ἀπόβαση στὴν Ἑλλάδα, τὴ δυνάμωναν δυὸ πράγματα.

Πρῶτα: Ὁ τρίτος στὴ σειρὰ μέσα σὲ μιὰ βδομάδα ἀεροπορικὸς βομβαρδισμὸς τοῦ ἀεροδρόμιου τῆς Λάρισας ἀπὸ συμμαχικὰ βομβαρδιστικά. «Σίγουρα προετοιμασία ἀπόβασης»... Τί κι' ἂν ἡ Λάρισα δὲν ἤτανε ἀκτή; Αὐτὸ δὲν μᾶς ἄρεσε νὰ τὸ σκεφτόμαστε. Καὶ σὰν μὲ μιὰ σιωπηλὴ συμφωνία ὅλοι μας τ' ἀποδιώχναμε ἀπ' τὸ νοῦ, σὰν ἐνοχλητικὴ σκέψη. Καὶ δεύτερο: Ἡ ὁλονύχτια καὶ ὁλοήμερη ἀδιάκοπη μετακίνηση ἀπὸ μηχανοκίνητες φάλαγγες ἀπὸ Ἀθήνα γιὰ Λάρισα. «Τραβοῦνε γιὰ τὴ Σερβία. Ἐκκενώνουν τὴν Ἑλλάδα. Μυρίστηκαν τὴν ἀπόβαση». Τί κι' ἂν μπροστὰ ἀπὸ μιὰ βδομάδα ὅμοιος χείμαρρος ἀπὸ μηχανοκίνητες γερμανικὲς φάλαγγες εἶχε κάνει τὸ ἴδιο σὰν τώρα δρομολόγιο ἀπὸ Ἀθήνα γιὰ Λάρισα, γιὰ νὰ γυρίσει ὅμως ὕστερα ἀπὸ δυὸ μέρες ἀντίστροφα ἀπὸ Λάρισα γιὰ Ἀθήνα; Αὐτὴ τὴ λεπτομέρεια τῆς ἐπιστροφῆς τὴν ξεχνοῦσαμε θελληματικά. Μᾶς ἄρεσε νὰ τὴν ξεχνοῦμε. Νὰ γελοῦμε τὸν ἑαυτό μας ἔτσι μὲ μιὰ παιδιάστικη ἀφέλεια. Ἀλλοιῶς χαλοῦσε ὅλο τὸ ὄνειρό μας. Γκρεμιζότανε σὰν χάρτινος πύργος. Καὶ κανένας δὲ βρισκότανε νὰ μὴ θέλει αὐτὴ τὴ γλυκειὰν αὐταπάτη...

Ξάφνου «σύνδεσμοι» μυστικοὶ ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν ἀνάμεσα στὶς παρέες, στοὺς δρόμους, στὴν πλατεῖα, στὰ μαγαζιά, δίνοντας χαμηλόφωνα τὸ σύνθημα:

— Τραβᾶτε ὅλοι στὴν πλατεῖα Βαρουσιοῦ. Κάποιος θὰ μιλήσει. Πέστε το καὶ σὲ ἄλλους.

Καὶ οἱ σύνδεσμοι τραβοῦσαν πιὸ κάτω, σ' ἄλλες παρέες, σὲ μαγαζιά, σὲ σπίτια... Τὰ σχόλια, ποὺ πάντα φυτρώνουν δίπλα στὸ μυστήριο, σὰν τὰ ζιζάνια στὰ χωράφια, ἄρχισαν νὰ δίνουν καὶ νὰ παίρνουν. — «Ποιὸς τάχα θὰ μιλήσει»; — «Ξένος; Ντόπιος»; — «Περιφερειακὸς θᾶναι. — «Ἐγὼ λέω τῆς Κεντρικῆς». — «Ἔτσι λέω καὶ γώ. Ἔτσι δά ἔκτακτα! — «Καὶ τέτια ὥρα»! — «Κάτι σοβαρὸ θὰ συμβαίνει». — «Σίγουρα. Ἐγὼ λέω, πὼς θὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἀπόβαση». — «Μακάρι»! — «Τί θὰ γίνει ὅμως μὲ τοὺς Γερμανάρδες; Δὲν θὰ παρεξηγήσουν τὴ συγκέντρωση; Δὲν θὰ τὴ δοῦν;» «Μπορεῖ νὰ μὴν τὴ δοῦν; Τριακόσια μέτρα θᾶναι ἀπ' τὸ δρόμο, ποὺ περνοῦν οἱ φάλαγγες». — «Τότε;» — «Ἔ, κάτι θᾶχει στὸ νοῦ της ἡ ὀργάνωση ποὺ μᾶς καλεῖ». — «Σωστά. Ἂς ἔχουμε ἐμπιστοσύνη κι' ἂς πᾶμε». — «Λὲς νὰ μᾶς ἀνακοινώσει γιὰ τὴν ἀπόβαση;». — «Ἔτσι λέω. Θὰ δοῦμε. Πᾶμε».

Κι' ὁλοένα δυὸ - δυό, τρεῖς - τρεῖς, ἀνέβαινε ὅλος ὁ κόσμος τὴ μικρὴ ἀνηφοριὰ ἀπ' τὴν «ἀγορὰ» πρὸς τὴν πλατεῖα τοῦ Βαρουσιοῦ... Ἄντρες, γυναῖκες, κορίτσια, παιδιά, γέροι, γριές, πάνω ἀπὸ χίλιοι πατριῶτες τῶν Φαρσάλων ἐκεῖ σὲ μιὰν ὧρα μόλις μέσα. Ὅλοι περίμεναν ἀνυπόμονα τὸν ὁμιλητή, ποὺ κλεισμένος σ' ἕνα γειτονικὸ σπίτι περίμενε νἄρθει ἡ στιγμὴ γιὰ νὰ βγεῖ καὶ ν' ἀρχίσει. Ἡ ἀνυπομονησία τοῦ κόσμου ἔφτανε στὸ κατακόρυφο. Μὰ νά, κάτι γίνεται κεῖ πίσω ἀπ' τὶς πλάτες τοῦ κόσμου, ποὺ εἶχε μαζευτεῖ κύκλο γύρω ἀπὸ ἕνα τραπέζι. Τὸ τραπέζι αὐτὸ ὡστόσο δὲν ἔμοιαζε σὰ χρήσιμο στὸν ὁμιλητή. Ἤτανε στὴ μέση τοῦ κύκλου. Κι' ὄχι σὲ κάποιο ὕψωμα. Σὲ λίγο ἕνας πατριώτης κρατῶντας ἕνα γραμμόφωνο στὰ χέρια του, τὸ τοποθέτησε πάνω στὸ τραπέζι. Ὅλοι ἔτριβαν τὰ μάτια τους ἀπορῶντας. Ὁμιλία θὰ γινότανε ἢ χορὸς τάχα;

— Γάμος, γάμος, γάμος, ἀκούστηκαν σὰν ἀπάντηση φωνὲς καὶ χάχανα ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ κύκλου. Ἀναπάντεχα ἔβλεπαν ὅλοι μπροστά τους στὰ ὁλόλευκα μὲ τὸ νυφικό της πέπλο μιὰ κοπέλλα καὶ μὲ τὸ γαμπριάτικο κοστοῦμι του ἕνα νέο. Ὅλοι στὰ πρόσωπά τους γνώρισαν δυὸ τοπικὰ στελέχη. Τοὺς συνόδευαν καμμιὰ δεκαριὰ ἄλλα ἀγόρια καὶ κορίτσια, πιασμένοι στὴ σειρά, σὰν ἕτοιμοι γιὰ χορό. Μὰ ἀντὶς γιὰ χορό, ὅλοι στάθηκαν κοντὰ στὸ γραμμόφωνο σιωπηλοί. Ἡ περιέργεια καὶ τὰ χάχανα ὅλο καὶ δυνάμωναν. Οἱ πιὸ σοβαροὶ ἄρχισαν νὰ δυσανασχετοῦν μὲ τὸ «παιχνίδι» αὐτό. «Τέτια κοροϊδία!...» ἔλεγαν. Μὰ ξάφνου σοβαρὸς ἐμφανίστηκε σ' ἕνα σκαλὶ ὁ γραμματέας τοῦ ΕΑΜ Φαρσάλων. Τὸν συνόδευε ἕνας ξένος. Φοροῦσε γυαλιὰ κι' εἶχε κάτι χαρτιὰ στὸ χέρι.

— Συναγωνιστές, ἄρχισε ὁ πρῶτος. Ἂν καὶ βλέπετε μπροστά σας καὶ νύφη καὶ γαμπρὸ καὶ γραμμόφωνο καὶ χορευτάδες, δὲν γίνεται ὡστόσο κανένας γάμος. Αὐτὸ εἶναι ἕνα τέχνασμα μονάχα, γιὰ νὰ ξεγελάσουμε τὸν ἐχτρό. Ἀν τυχὸν καὶ πλησιάσει. Ὅσο δὲν θὰ πλησιάζει καμμιὰ μοτοσυκλέττα, θὰ σᾶς μιλάει ὁ συναγωνιστὴς Α... ἀπὸ μέρος τῆς Πανθεσσαλικῆς. Ἂν φανερωθεῖ ὁ κίνδυνος, ὁ λόγος θὰ διακοπεῖ. Θ' ἀρχίσει τότε ὁ χορός, ποὺ θὰ πάψει μόλις φύγει ὁ κίνδυνος γιὰ νὰ ξαναρχίσει ὁ λόγος...

Καὶ τέλειωσε δυναμώνοντας τὴ φωνή του:

— Ὁ συναγ. Α... ἔχει τὸ λόγο.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΛΥΚΟΦΡΥΔΗΣ

ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΠΙΑ ΜΟΝΑΧΟΣ

Χαρισμένο τοῦ Ἠλ. Βενέζη

Τὸν ἄφησα στ' ὁρόσημο.
Τοῦ Χάλικα κοιτοῦσε τὸ βουνὸ
νὰ βγάλει νόημα.
Χρόνια 'ταν ποὺ μαζί του ζαχαρώναμε
μὲ Τέχνη καθαυτὴ
τὶς μουλωχτὲς ἀντινομίες μας.

Τὸν ἄφησα χωρὶς χαιρετισμό.
Μήτε κὰν γύρισα νὰ ἰδῶ
τὴ στήλη τοῦ καπνοῦ
ποὑπαιρνε σχῆμα ἀνθρώπου
κι ἔβαζε τὰ γυαλιὰ τῆς μυωπίας του,
νὰ ἰδεῖ με.

Κατὰ τὶς πολιτεῖες χούγιαξα
—μονάχος.
Τῆς θάλασσας ἀχός; ἀγέρας τοῦ βουνοῦ;
Σὰν μηχανῆς ρυθμὸς
πολύθουο τὸ κάλεσμα ἀπ' τῶν λαῶν τὶς μάζες.
Τὸ μήνυμα τραγούδι:
«Δὲν εἶσαι πιὰ - μονάχος,
«δὲν εἶσαι πιὰ - μονάχος.»

Τὸν ἄφησα στ' ὁρόσημο.
—τὸν ἐαυτό μου.
Κι ἤρτα κοντά σας, σύντροφοι.
Τώρα ἔχω σάρκα καὶ πονῶ
γροθιὰ καὶ σφίγγω
καρδιὰ καὶ τραγουδῶ:
«Δὲν εἶμαι πιὰ μονάχος!»

Κ. ΜΑΚΙΣΤΟΣ

•

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΠΕΘΑΙΝΕΙ...

Ξεσηκωθεῖτε ἄνθρωποι ἕνας λαὸς πεθαίνει...
Ἕνας λαὸς ποὺ ἔδωσε στὸν κόσμο λευτεριὰ
Καμπάνες δῶστε σύνθημα, σὲ κάθε μιὰ μεριὰ
Σάλπιγγες ἠχήσατε σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη.
Δὲν κινδυνεύει ὁ θνητός... ὁ ἀθάνατος θὰ σβύσει
τ' ἀρχαῖο πνέμα, τῆς ὠμορφιᾶς ὁ φάρος, ὁ Θεός...
Τῆς μαγεμένης τέχνης, ἄδειος θᾶναι ναὸς
ἂν ὁ σπόρος ὁ ἑλληνικός, δὲν τὰ διαιωνίσει.
Δὲν εἶσαι σὺ φτωχὲ λαὲ ποὺ ὅρθωσες τὰ στήθεια
ἐνάντια σ' ἕναν ὀχτρὸ ποὺ ἤταν μισητὸς
Δὲν ἤπρες τὸ τουφέκι σου, ἡρωϊκὸς ἀετός
καὶ στὸ βουνὸ δὲν ἔπεσες γιὰ τὴν τρανὴν ἀλήθεια
Δὲν ἤσουν σύ, ποὺ ἔχυσες τόσα ποτάμια αἷμα
Τὰ νειάτα σου δὲν κτίσανε τῆς λευτεριᾶς βωμὸ
καὶ τὰ κορμιά τους, σ' ἀνοιξαν δρόμο γιὰ λυτρωμὸ
καὶ γίναν ὁλοκαύτωμα παρὰ σκλαβιᾶς τὸ θρέμμα;
Καὶ τώρα ποὺ ἡ λευτεριὰ δόνησε τὸν ἀγέρα
ἕνας λαὸς μαρτυρικὸς δὲν ἔχει τὸ ψωμί
ἀπ' τὸ φτωχὸ τὸ στῆθος του βγαίνουνε στεναγμοὶ
Μιᾶς πίκρας πὼς τὸν ξέχασαν οἱ φίλοι του κεῖ πέρα...
Ὕμνους θὰ τοῦ ὑψώσουνε, δόξες καιροῦ παλιοῦ
Χωρὶς χορδὲς θ' ἀκούσουνε τοὺς ἤχους... τοῦ βιολιοῦ
κι' ἂν μουσική... τὴν πάρουνε θάχουν κουτὸ κεφάλι.
Προσκυνητὲς τῆς λευτεριᾶς δῶστε βοήθειας χέρι
σ' ἕναν λαὸ μαρτυρικὸ ποὺ πάει γιὰ χαμό...
Ζωῆς τιτανικιᾶς νὰ νοιώσει τὸν παλμὸ
καὶ θὰ σᾶς μείνει αἰώνια, παντοτεινό σας ταῖρι.

ΝΤΙΝΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ

«Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ»

Μιὰ σοσιαλιστικὴ μελέτη

Τοῦ Μάρκου ΑΥΓΕΡΗ

Μὲ τὸν τίτλο «Ὁ ἀληθινὸς Παλαμᾶς» κυκλοφόρησε σὲ 4η ἔκδοση ἡ μελέτη τοῦ Ν. Ζαχαριάδη γιὰ τὸ Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου. Ἡ μελέτη εἶναι γραμμένη μὲ ζῆλο ποὺ φτάνει ἕως τὸ πάθος. Πρέπει νὰ παρατηρήσει κανείς, πὼς δὲν εἶναι συνηθισμένο φαινόμενο στὸν τόπο μας ἕνας πολιτικὸς ἀρχηγὸς νὰ ἐνδιαφέρεται τόσο θερμὰ γιὰ τὰ πνευματικὰ προβλήματα τῆς χώρας του· μάλιστα γιὰ πρώτη φορά, νομίζουμε, παρουσιάζεται στὴν ἑλληνικὴ ζωὴ πολιτικὸς ἀρχηγός, ποὺ δείχνει ὄχι μόνο τὴ διάθεση, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ μελετήσει βαθιὰ καὶ μὲ σύστημα ἕνα ποιητικὸ ἔργο τέτοιας σημασίας, ὅπως ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Παλαμᾶ.

Τὸ νὰ καταπιαστεῖ ἕνας κομματικὸς ἀρχηγὸς μ' ἕνα ζήτημα τόσο εἰδικό, ὅπως εἶναι ἡ ἀξία ἑνὸς ἔργου τέχνης, δὲ φαίνεται στὸ πρῶτο του ἀντίκρυσμα νἄχει φανερὴ σχέση μὲ τὶς πολιτικὲς τύχες τῆς χώρας, ποὺ πρέπει κύρια ν' ἀπασχολοῦν ἕναν πολιτικό. Ἀλλὰ ὁ Ζαχαριάδης, διαποτισμένος ἀπὸ τὴ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία, κινιέται πρῶτα σὰν σοσιαλιστὴς πατριώτης· θερμαίνεται ἀπὸ τὰ πιὸ πλατειὰ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὸν τόπο του, ζωγραφίζει ὅλα τὰ βλέπει σὰν χτῆμα ὅλων· τὰ πνευματικὰ ὅπως καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ τῆς χώρας του τὰ βλέπει μὲ τὸ πνεῦμα τῆς κοινότητας, σὰν κοινὸ πλοῦτο τοῦ λαοῦ. Ἔπειτα, σὰ σοσιαλιστὴς κριτικός, δὲν ἀντικρύζει τὸ ἔργο τέχνης ἀφαιρεμένα κι' ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ μόνο πλευρά, ἀλλὰ τὸ βλέπει στὴ σχέση του μὲ τὴ ζωή, σὰν ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ πράξη· ἔχει βαθιὰ ἐπίγνωση πὼς ὁ τεχνίτης, κι' ὅταν κλείνεται στὸν ἐλεφάντινο πύργο του, κι' ὅταν κατεβαίνει στὴν ἀγορά, κάνει μιὰ πράξη ποὺ ἔχει πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία· μιὰ πράξη, ποὺ προάγει τὸ φῶς τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία ἢ συντηρεῖ τὸ σκοτάδι καὶ τὴ σκλαβιά. Ὁ σοσιαλιστικὸς πατριωτισμός, ποὺ συνδυάζει μέσα του σὲ μιὰ νέα σχέση τὴν κοινότητα, τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀντικούζει ὅλα τὰ ζητήματα μὲ νέα συνείδηση· πλαταίνει ἀπεριόριστα τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα καὶ στὶς ἔννοιές της καὶ στὰ ἐνδιαφέροντα· καὶ στὶς πρωτοβουλίες της καὶ τὴν κάνει νὰ λαβαίνει μέρος ὁλόκληρη στὸ κοινὸ ἐθνικὸ κι' ἀνθρώπινο ἔργο. Μπροστὰ στὴν παλιὰ ἔννοια ὁ σοσιαλιστικὸς πατριωτισμὸς παρουσιάζεται ἀσύγκριτα πλατύτερος καὶ βαθύτερος. Ἀπάνω σ' αὐτό, θυμούμαστε κάποια λόγια ἑνὸς σοβιετικοῦ συγγραφέα γιὰ τὸν πατριωτισμὸ τῶν διαφόρων λαῶν: «Ἕνας ἄνθρωπος τῆς Δύσης, λέει μ' ὀφέλεια, μπορεῖ νάναι καλὸς πατριώτης· ἂν τὸν ρωτήσει κανεὶς θ' ἀπαντήσει πὼς ἀγαπᾶ τὸν τόπο του· μὰ τὰ γεωργικὰ ζητήματα τῆς χώρας του π.χ. τὸν ἀφήνουν ὁλότελα ἀδιάφορο. Δὲν εἶναι δουλειά του· τὸ ἴδιο καὶ τὰ προβλήματα τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τοῦ στρατοῦ, τὰ ζητήματα τῆς τέχνης· δὲν εἶναι δική του δουλειὰ καὶ δὲν τὸν ἀπασχολοῦν· ἕνας ἐργάτης θεωρεῖ δικό του μόνο τὸ βδομαδιάτικο κι' ὅλα τ' ἄλλα τοῦ εἶναι ἀδιάφορα· μόνο σὰ μείνει ἄνεργος θὰ νοιώσει πόσο ὁ τόπος του τοῦ στάθηκε ὡς τώρα ξένος. Μὰ ὅταν νοιώθεις τὸν τόπο σου σὰν τὸ σπίτι σου, ὅπου ὅλα εἶναι δικά σου, τὰ ἐργοστάσια, τὰ μαγαζιά, οἱ στρατοί, τὰ θέατρα, τὰ βιβλία, καὶ τ' ἀγαπᾶς, κ' ἐνδιαφέρεσαι γιὰ ὅλ' αὐτά, τότε καταλαβαίνεις τί λογῆς εἶναι ἡ δική μας ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα καὶ ποιὸς εἶναι ὁ σοσιαλιστικὸς πατριωτισμός». Ἀλλὰ ποιὸς εἶναι ὁ σοσιαλιστικὸς αὐτὸς πατριωτισμὸς φάνηκε ἀρκετά, νομίζουμε, τὰ τελευταῖα χρόνια στὸ μεγαλειώδικο συναγερμὸ τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ καὶ στὴ θριαμβευτικὴ περεία τῆς Ρωσσίας. Σ' ἕναν ἀτομιστικὸ κόσμο πολὺ λίγοι, πραγματικά, μποροῦν ν' ἀνεβοῦν σὲ τέτοια πλατειὰ πατριωτικὴ ἀντίληψη γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ τόπου τους· βλέπουμε, λογουχάρη, σ' ἐμᾶς πόσο λίγοι, κι' ἀπὸ τοὺς διανοουμένους μας ἀκόμη, ἐνδιαφέρονται γιὰ πράγματα ποὺ δὲν εἶναι δουλειά τους.

Ὁ Ζαχαριάδης, ὄντας βαθιὰ σοσιαλιστής, βλέπει τὸ ἔργο τέχνης σὰν κοινωνικὴ ἀξία ποὺ βαραίνει στὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ τοῦ λαοῦ του· τὸ βλέπει στὴ σχέση του μὲ τὸν τόπο καὶ τὸ χρόνο, ἀλλὰ καὶ σὰν κοινωνικὴ πράξη καὶ κοινωνικὴ προσφορά. Βλέπει τὸ ἔργο στὴ διαλεχτικὴ σχέση του μὲ τὴ ζωή, σὰν κοινωνικὴ ἐκδήλωση ποὺ διαμορφώνεται ἀπὸ τὴ γύρα ζωή, ἀλλὰ καὶ ποὺ διαμορφώνει τὴ ζωή. Ἡ σοσιαλιστικὴ κριτικὴ δὲ βλέπει τὴν τέχνη μόνο σὰν παράσταση ζωῆς, ἀλλὰ καὶ σὰ μιὰ ἐνδόμυχη θέληση τοῦ τεχνίτη νὰ διαπλάσει τὴ ζωή, σύμφωνα μὲ τοὺς ἰδανικοὺς σκοποὺς ποὺ κυνηγᾶ ἡ ἐθνικὴ κ' ἡ ἀνθρώπινη κοινότητα.

Ἔτσι βλέπει κι' ὁ Παλαμᾶς τὴν τέχνη του· ἔχει πλατειὰ ἀντίληψη γιὰ τὴ σημασία της καὶ τὴν ἀποστολή της· ἔχει ὑψηλὴ συνείδηση γιὰ τὸ ρόλο τοῦ τεχνίτη ὡς πολίτη καὶ ὡς ἀνθρώπου· ἔχει τὴ συνείδηση πὼς εἶναι πνευματικὸς ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ του καὶ βλέπει τὴν τέχνη στὸ παλιὸ πρωταρχικό της λειτούργημα, σὰν ἱέρεια τῆς κοινότητας. Ὁ Αἰσχύλος π. χ. ἢ ὁ Δάντης, ὁ Μπετόβεν ἢ ὁ Σολωμός, δὲν ἔβλεπαν διαφορετικὰ τὴν τέχνη τους καὶ τὴν ἀποστολή της. Γι' αὐτὸ πολὺ σωστὰ ὁ Ζαχαριάδης θεωρεῖ τὸν Παλαμᾶ ὡς τὸν ποιητὴ ποὺ εἶναι περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς σύγχρονούς του κοντὰ στὸ λαό. Μὲ τὸ Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου ὁ Παλαμᾶς παίρνει θέση στὰ πιὸ θεμελιακὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς του· ὅπως λέει ὁ ἴδιος, κλείνει μέσα στὸ στίχο του τοὺς πόθους καὶ τὰ ρωτήματα τοῦ παντοτινοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὶς ἔγνοιες καὶ τοὺς φανατισμοὺς τοῦ πολίτη· δὲν εἶναι ποιητὴς μόνο τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶναι ποιητὴς τοῦ κάποιου του καὶ τοῦ τόπου του καὶ χίλιες χρυσὲς ἀλυσίδες τὸν δένουν μὲ τὴν πραγματικότητα. Ὁ Παλαμᾶς εἶναι πρανυματολόγος κι' ἀπαντώντας, σ' αὐτὴ τὴν πρανυματικότητα κάνει κοινωνικὴ πράξη. ποὺ Ἱκανοποιεῖ καὶ τὰ καθολικὰ ἀνθρώπινα ἐνδιαφέροντα καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ πολίτη σ' ὁρισμένο τόπο καὶ χρόνο· δὲν παροσδίνεται ἁπλῶς σὲ μιὰ ἀνεύθυνη ποιητικὴ διάθεση. Μὲ τὸ Δωδεκάλογο ὁ ποιητὴς ἀγωνίζεται νὰ ξυπνήσει τὸ ἔθνος του ἀπὸ τὸ λήθαργο ποὺ βρίσκεται, νὰ τὸ βγάλει ἀπὸ τὸ σημερινὸ ξεπεσμό του καὶ νὰ τ' ὁδηγήσει στὸ δρόμο τῆς ἀναγέννησης· ψάχνει καὶ βρίσκει τὶς αἰτίες αὐτοῦ τοῦ ξεπεσμοῦ καὶ τὶς χτυπᾶ μὲ τὸ βιαιότερο πάθος.

Ὁ Ζαχαριάδης, ὁδηγημένος ἀπὸ τὴ σοσιαλιστική του μόρφωση, χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴ μελέτη του τὰ μεθοδολογικὰ ὅπλα ποὺ τοῦ δίνει ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ κ' ἡ διαλεχτικὴ ἑρμηνεία τῆς ζωῆς· ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία τῶν μεθόδων αὐτῶν ἀναγνωρίζεται σήμερα, μ' ὅποιους περιορισμοὺς κ' ἐπιφυλάξεις, ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς τῶν κοινωνικῶν κ' ἱστορικῶν φαινομένων κάθε ἰδεολογίας.

Ἀναλύοντας τὸ Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου ὁ σοσιαλιστὴς κριτικὸς διαπιστώνει τὸ διαλεχτικὸ χαρακτήρα τῆς παλαμικῆς σκέψης. Πρώτη φορὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ ἐξετάζεται πλατειὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη. Πραγματικά, τὸ ἔργο αὐτὸ ξετυλίγεται ὁλόκληρο μέσα σὲ μιὰ πάλη τῶν ἀντιθέτων· ὁ παλιὸς κόσμος συγκρούεται μὲ τὸ νέο, οἱ γερασμένες μορφὲς τῆς ζωῆς μὲ τὶς καινούριες, ἡ στασιμότητα μὲ τὴν κίνηση, ἡ ἀπολιθωμένη παράδοση μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀνανεωτικὴ ὁρμὴ τῆς ζωῆς, τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα μὲ τὴ χαυνότητα καὶ τὴν ἀποκάρωση, τὰ ὅλο ὑγεία βάθη τοῦ λαοῦ μὲ τὴ σαπίλα τῆς ἡγετικῆς τάξης, οἱ νεκρὲς ἀξίες μὲ τὶς ζωντανές. "Ολο τὸ ἔργο προχωρεῖ μέσα στὸν ἀνταγωνισμὸ θέσης κι' ἀντίθεσης κι' ὁλοκληρώνεται τελικὰ σὲ μιὰ σύνθεση. Ἡ τιμὴ γιὰ τὴ διαφώτιση τοῦ παλαμικοῦ ἔργου ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ ἀνήκει σ' ἕνα μὴ φιλολογοῦντα, σ' ἕναν πολιτικό.

Κι' ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς παίρνει συνείδηση, πὼς ἡ ζωὴ κ' ἡ Ἱστορία προχωροῦν μὲ τὴν πάλη τῶν ἀντιθέτων: «γιατὶ κι' ὁ κόσμος ὁ βαθὺς—γεννιέται πάντα ἀπόνα πάλαιμα—σὰ δοξαριοῦ μὲ μιὰ χορδή», λέει κάπου μέσα στὸ Δωδεκάλογο. Ἡ ἥττα τοῦ 97 κ' ἡ ἀπαθλίωση τῆς πολιτικῆς ζωῆς στὴν Ἑλλάδα προκαλοῦν τὴν ἐξέγερση καὶ τὴν ἀντίδραση τοῦ φωτισμένου ἀστικοῦ κόσμου· ἡ ἄνοδο ποὺ ἔχει ἀρχίσει μέσα στὴν ἀστικὴ τάξη κ' ἡ ρωμαλέα συνείδηση τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν δημοτικιστῶν, ποὺ συμβαδίζει μ' αὐτὴ τὴν ἄνοδο, δημιουργεῖ τὶς συνθῆκες ν' ἀντιμετωπιστεῖ δημιουργικὰ ὁ ἐθνικὸς μαρασμός. Ἡ σκέψη τοῦ Παλαμᾶ. ποὺ ἐπηρεάζεται ἀμεσα ἀπὸ τὴ ζωή, στρέφεται μὲ δύναμη νὰ τὴν ἐπηρεάσει. Μὲ τὸ Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου προβσίνει στὴν ἀναθεώρηση κι' ἀνακατάταξη ὅλων τῶν ἐθνικῶν ἀξιῶν καὶ στὴν ἀναζήτηση νέων κανόνων ἐθνικοῦ κι' ἀνθρώπινου βίου. Διψώντας γιὰ τὸ λαό του τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δεσμὰ μιᾶς νεκρῆς παράδοσης, ποὺ τὸν ἐμποδίζει νὰ βρεῖ τὸ δρόμο του πρὸς τὴ ζωή. τὸν ὁδηγᾶ ν' ἀντικρύσει μ' ἐλεύθερο νοῦ ὅλα τὰ παλιὰ εἴδωλα ποὺ τὸν κατοθλίβουν καὶ νὰ τὰ συντρίψει. Μετὰ τὸ ξεδιάλεγμα καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν ζωντανῶν ἀπὸ τὰ νεκρὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς του, φτάνει στὸ τέλος σὲ μιὰ ἐθνικὴ κι' ἀνθρώπινη ἰσορρόπηση, ἀπάνω στὴ σημερινὴ ζωντανὴ πραγματικότητα πιὰ κι' ὄχι στὸ φασματικὸ ὄνειρο κάποιου περασμένου μεγαλείου.

"Ολος ὁ Δωδεκάλογος εἶναι κήρυγμα ἐλευθερίας, κήρυγμα λύτρωσης ἀπὸ τὰ νεκρὰ βάρη τῆς ἱστορίας, ὕμνος στὴ ζωὴ ποὺ δημιουργεῖ ἀδιάκοπα νέες ἀξίες. Ὁ Γύφτος - ποιητής, ποὺ μονολογεῖ σ' ὅλο τὸ ἔργο κι' ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα τῆς ζωῆς, προβλέπει τὸ ξελεφτέρωμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ κάθε σκλαβ

Ἡ ἐκπαιδευτική μας σελίδα

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Τοῦ Δημ. ΠΑΝΔΗ

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος τέλειωσε. Ποτὲ κανένας πόλεμος στὴν ἱστορία δὲν διατάραξε τόσο τὶς συνειδήσεις τοῦ κόσμου, μὰ καὶ ποτὲ πόλεμος δὲν ἔνωσε τόσο τοὺς λαούς. Κι' εἶναι ἴσως αὐτὴ ἡ γενικὴ ἀναταραχὴ τῆς συνειδησης τὸ συνδετικὸ νῆμα. Ο Πόλεμος ἀφήνει ἐρείπια καὶ προβλήματα. Οἱ λαοὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἔχουν συνείδηση, πὼς μόνο Αὐτοὶ ἔχουν καθῆκον καὶ δικαίωμα νὰ ἀνοικοδομήσουν τὰ ἐρείπια καὶ νὰ λύσουν τὰ προβλήματα. Καὶ κάτι ἄλλο: Πιστεύουν, πὼς οὔτε ἐνείπια ἀνοσθώνονται οὔτε προβλήματα λύονται μὲ τὴ ρωμαντικὴ ἀπομόνωση.

Στὴν πατρίδα μας ὁ πόλεμος καὶ ἡ σκλαβιὰ ξεσκέπασε ἕλη τὴν δξύτητα τῶν προβλημάτων. Πρόβλημα βασικὸ εἶναι ἡ Παιδεία.

Ἡ Παιδεία πρέπει νὰ στηριχτεῖ πάνω στὸ ἐθνικὸ σύνολο καὶ τοῦ συνόλου τοὺς πόθους καὶ τὶς λαχτάρες νὰ ἐκφράζει. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ μορφώσει ἐθνικὰ τὸ λαό.

Δὲ θὰ κάμω κριτικὴ τῆς Παιδείας στὰ 120 χρόνια τῆς ἐλεύτερης ζωῆς μας. "Ὁμως εἶνα. κάτι ποὺ μὲ πνίγει καὶ θὰ τὸ πῶ: 'Απ' τὴν Παιδεία μας ἔλειψε ἡ πνοή, 'Ἐλείψαν τὰ προσδευτικὰ ἰδανικά. Προσδευτικὰ ἰδανικὰ καὶ πνοὴ ἔχουν μόνο οἱ Λαοὶ καὶ ἡ Παιδεία μας ποτὲ δὲν εἶχε καιμμιὰ σχέση μὲ τὸ Λαό. Οἱ λαοὶ ζοῦν, δουλεύουν, δημιουργοῦν.'Ὀδηγημένοι ἀπὸ τὸ ἔνστιχτο αἰῶνες τώρα ἀνεβαίνουν τὸ δρόμο τῆς ζωῆς σφιχτὰ χειροπιασμένοι. Σήμερα ἄστραψε φῶς καὶ γνώρισαν τὸν ἑαυτό τους. Ἡ γνώση δικαίωσε τὸ ἔνστιχτο: Συνείδηται πιὰ ἑνωμένοι θὰ βροῦν τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας.

Καὶ τὸ Σχολεῖο τους ἔτσι τὸ θέλουν. Θέλουν μέσα σ' αὐτο Ζωή, δουλιά, δημιουργία, κοινωνικὴ χαρά. Κι' ὅλα αὐτὰ φωτισμένα μὲ τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης τὸ φῶς. Μόνη αὐτή, τὸ νοιώθουν τώρα καλά, τοὺς τοποθετεῖ σωστὰ καὶ ἀπέναντι στὴ Φύση καὶ ἀπέναντι στὸ διπλανό τους.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἴσως πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους τοὺς λαούς, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιο Σχολεῖο. 'Ἔτσι μόνο πιστεύει, πὼς θ' ἀποκτήσε τοὺς ἱκανοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θὰ μπορέσουν ν' ἀναπτύξουν ὅλες τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τοῦ τόπου του μὲ τὸν πιὸ ἐπιστημονικὸ τρόπο καὶ μὲ τὴν πιὸ τίμια διαχείριση. "Ἔτσι μόνο θὰ λείψει ἡ ἀνικανότητα γιὰ τὴ ζωή, ἡ ἠθικὴ ρευστότητα, ὁ παρασιτισμός, ἡ φτώχεια. 'Ἡ θέση καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Παιδείας, μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ποὺ δὲ θ' ἀναφέρουμε σήμερα, καθορίζουν καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῶν Σχολείων.

Στὸ αὐριανὸ Σχολεῖο οἱ δυὸ πόλοι τῆς ζωῆς τῶν νέων θάναι ἐπιστήμη καὶ ἐργασία. Εἶναι περιττὸ νὰ τονίσουμε, πὼς δὲ θεωροῦμε τὴν ἐργασία σὰν ἁπλὴ μέθοδο διδασκαλίας, μὰ σὰν βάση τῆς ἀγωγῆς, ποὺ θὰ φέρει αὐτὴ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ τὴ διανοητικὴ προκοπὴ καὶ τὴν ἠθικὴ ἀνωτερότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ πὼς μέσα στὴν παραγωγικὴ ἐργασία καὶ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῶν μαθητῶν, μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα, θὰ παρουσιαστοῦν ζωντανὰ καὶ ὅλα τὰ γόνιμα στοιχεῖα τοῦ πραγματικὰ ἀξιοθαύμαστου ἀρχαίου μας πολιτισμοῦ. Αἴθουσα διδασκαλίας θάναι πιὸ πολὺ ὁ κῆπος, ὁ κάμπος, τὸ ἐργαστήρι. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ «ταπεινὰ» παραγωγικὰ ἐργαστήρια, καὶ μόνο μέσα σ' αὐτά, θὰ κατεβεῖ στ' ἀλήθειο τὸ θαῦμα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. "Οσο κι' ἀνεφαίνεται ἀντιφατικό. μόνο μέσα σὲ «ἐπαγγελματικὰ» σχολεῖα μπορεῖ νὰ γίνει: «ἄστος ζωῆς» ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ κάθε πολιτισμός. ("Ἴσως μᾶς βοηθεῖ εὐκαιρία πολὺ σύντομα ν' ἀναπτύξουμε καὶ νὰ ὁλοκληρώσουμε τὴν ἰδέα μας αὐτή).

Ξεκρέμαστος ὅπως ἔμεινε χρόνια τώρα ὁ κλασσικὸς πολιτισμὸς μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ κι' ἀπὸ τὸ μόχτο τῶν ἀνθρώπων, δημιούργησε σοφοὺς, ποὺ θεώρησαν τὴ σοφία τους ἀπροσπέλαστο παλάτι. Κάθησαν παράμερα ἀπὸ τὸ λαό, ποὺ μόνο Αὐτὸς δημιουργεῖ μὲ τὸ μόχτο του καὶ πολιτισμοὺς καὶ ἐπιστῆμες καὶ παλάτια, καὶ στῆς στιγμὲς τῆς δημιουργικῆς ἔξαρσης τοῦ λαοῦ τους δὲν στάθηκαν μπροστά, μὰ ἀντίταξαν τὴ «φρόνηση» τοῦ Σοφοῦ.

Εἴν' αὐτοὶ ποὺ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς κλειδομανταλωμένοι στὸ σπίτι τους διάβαζαν Θουκυδίδη. (Μὲ πόση μεταφυσικὴ συγκίνηση θὰ διάβαζαν τὸ χωρίο, ποὺ λέει, πὼς τὴ λευτεριὰ τὴν κρατοῦν ὅσοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ πεθάνουν) καὶ μὲ τὴν ἀπελευθέρωση ἄρχισαν νὰ κλαίουν καὶ νὰ δδύρουν τὰ γιὰ τὴν «κατάντια τῶν νέων, γιὰ τὴν κατάντια τῶν δασκάλων!», ποὺ ὅμως ποτάμι χύθηκε τὸ αἷμα τους στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους τῆς περίλαμπρης τούτης χώρας.

Εἴπαμε πὼς στὸ αὐριανὸ σχολεῖο οἱ δυὸ πόλοι τῆς ζωῆς τῶν νέων θάναι ἐπιστήμη καὶ ἐργασία. "Ὁμως σκοπὸς καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐργασίας θάναι ἡ ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐθνικοῦ συνόλου καὶ ἡ κοινωνικὴ πρόοδο. Το σχολεῖο θὰ παρουσιάζει μιὰ ἐλεῦθερη συνεργαζομένη κοινότητα. 'Ἡ ἄμιλλα θὰ ὑπάρχει ὅμως δὲ θὰ δημιουργεῖ τόπους ἐγωϊστικούς, ἀφοῦ οἱ νέοι θὰ βλέποῦν (καλύτερα θὰ ζοῦν), πὼς ὅλοι προσφέρουν κάτι οὐσιαστικὸ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση ἑνὸς ἔργου, ἀφοῦ θὰ βλέπουν πὼς τὸ ἄτομο παίρνει τὴν ὑπόστασή του μέσα στὸ σύνολο καὶ πὼς μόνο ἡ εὐτυχία τοῦ συνόλου δίνει καὶ σ' αὐτὸ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς.

Τὸ «πεφιλημένον ἐγὼ» τῆς «ἐπίσημης» ψυχολογίας θὰ τοὺς δείχνεται ἔμπραχτα κάθε μέρα, πὼς εἶναι ἐμπιούργημα δρισμένης ἐποχῆς, ποὺ ὅλο καὶ φεύγει (βλ. 'Ηλ. "Ερενμπουργκ «Χωρὶς ἀνάσα»).

Μὰ τὸ Σχολεῖο εἶναι τῆς κοινωνίας ἔκφραση.

Γι' αὐτὸ εἶναι αὐτονόητο, πὼς μόνο μιὰ πραγματικὰ δημοκρατικὴ κοινωνία μπορεῖ νάχει τέτοιο σχολεῖο. 'Ἐργασία, μελέτη, ἠθικότητα, κοινωνικότητα, δικαιοσύνη κ.τ.λ. εἶναι φόρμουλες, ποὺ χρόνια καὶ χρόνια πιπιλίζουμε δασκάλοι, γονεῖς, πολιτεία, ἐκκλησία, ὅλος ὁ κόσμος. "Ὁμως ἔμειναν λόγια. Δὲν μπροοῦσε νὰ γίνει διαφορετικά. 'Ἡ αὐτοδιοίκηση καὶ οἱ μαθητικὲς κοινότητες δὲν ἔφεραν κανένα ἀποτέλεσμα· δὲν μποροῦσαν νὰ φέρουν. 'Οξὺς ἀνταγωνισμὸς στοὺς μεγάλους καὶ ἐξίσωση κοινωνικὴ στοὺς μικρούς. 'Εγωϊσμὸς ὑπέρμετρος στὴν κοινωνία καὶ ἀνειρεμένη κοινωνικὴ ζωὴ μέσα στὸ Σχολεῖο.

Θυμούμαστε τὰ καταστατικά τους, ποὺ ἦσαν ἀντιγραφὴ ἀπὸ ξένα βιβλία ἢ ἀντιπροσώπευαν τὶς ἐπιθυμίες τοῦ δασκάλου. Στὴν πρώτη περίπτωση τὸ Σχολεῖο τοὺς στένευε τὴν ψυχή. Γιὰ τὴν ἠθικὴ σημασία τῆς δεύτερης ἂς μὴν ποῦμε τίποτε: εἶναι ὁ ταπεινότερος τρόπος τῆς βίας· εἶναι ἡ ὡραιοποιημένη φασιστικὴ βία. Δημιουργήθηκαν βέβαια οἱ μαθητικὲς κοινότητες πρὶν ἀπὸ τὸν ἐπίσημο φασισμό. "Ὁμως ἡ φασιστικὴ σκέψη βασιλεύει χιλιάδες χρόνια πάνω στὴ γῆ.

Γιὰ νὰ ὁλοκληρωθεῖ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ μέσα στὸ σχολεῖο πρέπει νὰ ἀναφερθοῦμε κάπως καὶ στὴ συνεκπαίδευση. Μάλιστα στὰ χρόνια τοῦτα ποὺ στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα τῶν βουνῶν ἔσπασαν οἱ τεχνητοὶ πύργοι, ποὺ χώριζαν τὰ δυὸ φῦλα.

Τὴ συνεκπαίδευση τῶν δυὸ φύλων, φυσικὴ καὶ ἠθικὴ, τὴ θεωροῦμε σὰν γεγονὸς καὶ δὲν τὴ συζητοῦμε: («κάθε φῦλο δυναμώνει τὶς ἰδιότητες τοῦ ἀντίθετου καὶ τὶς καθαρίζει. Γιατί, ἐπειδὴ τὰ δυὸ φῦλα στὴ συναναστροφή τους συγκρίνονται ἀδιάκοπα μεταξύ τους, προκαλεῖ ἡ συναναστροφὴ καὶ μόνη της μιὰ ὠφέλιμη κριτικὴ καὶ αὐτοκριτική·»).

Εἶναι ὅμως σπουδαῖος ὁ ρόλος, ποὺ θὰ παίξει ὁ δάσκαλος καὶ γενικὰ τὸ σχολεῖο γιὰ τὴν ἰσοτιμία τῶν δυὸ φύλων.

Στὴ χώρα μας στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς δημιουργήθηκε ὁ ἑλληνικὸς τύπος τῆς γυναίκας· (καὶ τὶ δὲ δημιούργησε ἡ ἐπικὴ πάλη τοῦ ἀκατάβλητου λαοῦ μας σ' αὐτὰ τὰ τέσσερα χρόνια τῆς ἐθνικῆς ἔξαρσης!). 'Ἡ ὡραία αὐτὴ 'Ἑλληνίδα θάναι ὁ τύπος τῆς αὐριανῆς γυναίκας. Αὐτὴ θάναι στ' ἀλήθεια τὸ δυνατὸ μὰ καὶ τὸ φωτισμένο ἀντιστύλι τῆς αὐριανῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Τὸ Σχολεῖο δὲν πρόκειται νὰ δημιουργήσει κάτι νέο, γιατὶ δὲν μπορεῖ. Μόνο νὰ μὴν καταστρέψει ἔχουμε τὴν ἀξίωση. Νὰ σεβαστεῖ τὴν ἀληθινὴ ἰοτιμία, ποὺ εἶναι κάτι σὰν σύμβολο τῆς ἀθανασίας τῆς Φυλῆς.

Θὰ προσέξει βέβαια τὶς φυσιολογικὲς διαφορές. Μὰ πρέπει νὰ δώσει στὰ δυὸ φῦλα τὶς ἴδιες κατευθύνσεις. Σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία πρέπει ν' ἀποχτήσουν τὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καὶ τὸ σεβασμό.

Νὰ λείψει μιὰ γιὰ πάντα (στὴν ἀρχὴ τοὐλάχιστον μέσα στὸ σχολεῖο) ἡ ἀντίληψη. πὼς τὸ ἐπίπεδο τῆς γυναίκειας διανόησης εἶναι κατώτερο. Δὲν τὸ ξέρουμε. Καὶ δὲν πρέπει ν' ἀρχίσουμε μὲ σφαλερὴ βάση τὸ ἔργο μας. "Ας φωτιστεῖ ὅσο μπορεῖ ἡ γυναῖκα. Γιατὶ ἔτσι μόνο θὰ μπορέσει ἡ ἴδια αὐτὴ νὰ κανονίσει τὴ θέση της καὶ τὸ ρόλο της στὴν κοινωνία. Κι' ἂν ἀκόμα παραδεχτοῦμε, πὼς εἶναι γιὰ τὶς «δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ»— ποιὸς ξέρει μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ποιὲς θάναι αὐτὲς οἱ δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ —πρέπει ἡ γυναῖκα ν' ἀναπτύξει στὸ ἀνώτατο σημεῖο ὅσα στοιχεῖα ἀνάπτυξης βρίσκουνται μέσα της, νὰ γίνει δηλαδὴ κι' αὐτὴ μιὰ προσωπικότητα καὶ τότε σάν μιὰ ἠθικὴ ὀντότητα θὰ καθορίσει τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση της. "Ας μὴ φανεῖ τοῦτο παράξενο. Μόνο ὁ πραγματικὰ κοινωνικὸς ἄνθρωπος ἔχει συνείδηση τοῦ χρέους.

Μὲ τὴ συνεκπαίδευση ὁλοκληρώνεται ἡ κοινωνικὴ συνεργασία μέσα στὸ σχολεῖο. Το σχολεῖο θάναι ἡ κοινωνία τῶν μικῶν, ποὺ θὰ ἐκφράζει τὴν κοινωνία τῶν μεγάλων. Κοινωνικὴ ἐργασία καὶ κοινωνικὴ δικαιοσύνη θάναι τὸ σύμβολο καὶ τῶν δυό. Καὶ ἡ ἐλευθερία, ὄχι ἡ μεταφυσικὴ μὰ τῶν λαῶν ἡ ἐλευθερία, μὲ τὸ ἀκονισμένο σπαθὶ καὶ μὲ τὸ φλογερὸ μάτι, θὰ φωτίζει καὶ τὴν κοινωνικὴ ἐρυσσία καὶ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη.

Ἡ περίφημη ἀρχὴ τῆς ἐκουσίας ὑποταγῆς στὴν «αὐθεντία», ὅποια αὐθεντία, δημιούργημα σκοτεινῶν ἐποχῶν, δὲν ἔχει θέση στὸ νέο σχολεῖο. "Εζησε ἀρκετά. Δημιούργησε ἑκατομμύρια ἠθικοὺς σκλάβους. Δημιούργησε τοὺς Ballila τοῦ Moussolini, ποὺ ἀνήγαναν σὲ σύμβολο πίστης τὸ «obbedire» καὶ τὴν Hitlerjugend τῆς Γερμανίας, ποὺ ἐμόρφωσε τὸν κλασσικὸ τύπο τοῦ χαφιὲ ὅλων τῶν αἰώνων.

Ἡ ἐποχή μας εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἐποχὴ τῆς ἀνθρωπότητας. Νέος κόσμος ἡμιουργεῖται. Μὰ οἱ νέοι κόσμοι ἡμιουργοῦνται πάντα ἀπὸ τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαούς. Εἶναι μεγάλη ἡ εὐθύνη τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν σήμερα. "Ας σηκωθοῦν πάνω ἀπὸ τὴν τεχνικὴ ἀτμόσφαιρα, ποὺ τοὺς δημιουργοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ. "Ας ἀτενίσουν κατάματα τὸν "Ἡλιο τῆς ἀλήθειας κι' ἂς καθήσουν φρουροὶ στὴ θέση, ποὺ ἡ ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα τοὺς ἐπιβάλλει.

ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ
"ΤΡΕΛΗ ΠΟΡΕΙΑ"
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Σ' ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα
Τιμὴ 250 δρχ.

χνης, διαβάζοντας τὴ μελέτη τοῦ Ζαχαριάδη, δὲ θὰ βρεῖ ἴσως τὴ φράση του λογοτεχνικὰ δουλεμένη· ὡστόσο εἶναι ἀκριβολόγα κι' οὐσιαστική, τὸ ὕφος ζωηρὸ καὶ θερμό, ὁ συλλογισμὸς καλοδειλένος καὶ τὰ συμπεράσματα ἀτράνταχτα.

Ὁ Ζαχαριάδης στὸν πρόλογο τῆς μελέτης του κάνει καὶ μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς λίγο πρὶν καὶ τῆς σύγχρονης μὲ τὸν Παλαμᾶ λογοτεχνίας μας, χρησιμοποιώντας τὰ ἴδια κοινωνικὰ κ' ἱστορικὰ κριτήρια· κ' ὑποβάλλει τὴ γνώμη, πὼς τέτοια ἀποτίμηση πρέπει νὰ γίνει γιὰ ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ μας δημιουργήματα, παλιότερα καὶ νέα· πρέπει ὅλα νὰ ἐξεταστοῦν, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν αἰσθητική τους πλεύρά, ἀλλὰ καὶ στὴν κοινωνικο-οικονομικὴ καὶ γενικὰ στὴν ἱστορικὴ σχέση τους μὲ τὴν ἐποχή τους· παρόμοια ἔρευνα δὲν ἔνινε ἀκόμα, ἀλλὰ θὰ γίνει· εἶναι τὸ αἴτημα τῶν καιρῶν.

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ

«Ἂν δουλέψεις θὰ φᾶς». Ἑνωμένοι Καλλιτέχνες.

Ἀντὶ γιὰ τὴ «Θεοδώρα» τοῦ Φωτιάδη ποὺ ἡ παράστασή της ἀναβλήθηκε γιὰ λίγες μέρες, οἱ Ἑνωμένοι Καλλιτέχνες ἀνεβάσανε τὴν περασμένη βδομάδα στὸ «Λυρικὸ» τὸ ἔργο τοῦ νέου δραματογράφου Νίκου Τσεκούρα «Ἂν δουλεψεις θὰ φᾶς». Τὸ συγγραφέα τὸν ξέρουμε κι' ὅλας ἀπὸ δυὸ προγενεστερες προσπαθειές του, τὸ «Ἄνθρωπος εἶμαι κ' ἐγὼ» καὶ τὸ «Μαγκαφᾶ», ποὺ θεατρικὰ κομμάτια ποὺ ἐξόν ἀπὸ τὶς τεχνικὲς ἀρετές τους, νὰ διέκρινε κι' ὁ συγκινητικος πόθος νὰ ξεπεράσουν τὴν ποιοτικὴ στάθμη τῆς συνηθισμένης θεατρικῆς παραγωγῆς μας. Τὶς ἴδιες τεχνικὲς ἀρετὲς μὲ μιὰ μεγαλύτερη σιγουριὰ καὶ ἄνεση στὴ διαγραφὴ τῶν χαρακτήρων καὶ στὸ ἀρχιτεχτονικὸ του γενικὰ στήσιμο παρουσιάζει καὶ τὸ νέο ἔργο τοῦ Νίκου Τσεκούρα μ' ἐξαίρεση τὴ δεύτερη πράξη του ὅπου ἀνακοπτεται, εὐτυχῶς γιὰ λίγο ὁ ρυθμὸς τῆς δράσης του καὶ καποια σὰν ἀθελημένη κανονικότητα στὴ διαδοχὴ τῶν ἐπεισοδίων (ἐδῶ συγκινητικὰ καὶ ἐδῶ ἂς γελάσουμε) ποὺ δίνει τὴν ἐντύπωση του προγραμματικοῦ.

Ὡστόσο παρουσιάζει τὸ ἔργο τοῦ Τσεκούρα μιαν ἀξιοπρόσεχτη ἰδιομορφία. Ἐνῶ εἶναι κατ' οὐσίαν ἠθογραφία, ὁ συγγραφέας μπάζει ἀ ν ε τ α στὰ πλαίσιά τὴ σάτυρα καὶ γὶν ἡ κωμῳδία κριτική. Ὑπογραμμίζω τὴ λεξὴ ἀ ν ε τ α. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς στὸ κεφάλαιο τοῦτο λείπει ὁ σκοπιμο καὶ τὸ προγραμματικὸ καὶ ἡ κοινωνικὴ θέση του βγαίνει σὰν ἀναγκαία συνέχεια τῆς ὁραματικῆς πλοκῆς του ἔργου του. Σ' αὐτὸ προσφέρεται ἰδιαίτερα ὁ μοῦσες τῆς σύνθεσης του ποὺ μοιάζει καταπληχτικὰ μὲ τὸ μῦθο τοῦ «ἐξορχοστᾶ τοῦ Κρεύτον» τοῦ Τζαίμης Μπαρρῒ. Κ' ἐκεῖ ὅπως κ' ἐδῶ ξεπέφτουνε καυαγοὶ σ' ἕνα ἐρημο νησὶ ἄνθρωποι τοῦ λεγομενου καλοῦ κοσμου γιὰ ν' ἀποχτησουνε σὲ λίγο, πιεζομενοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη, τὴν ἀπροσωκιητα σκληρὴ γνώση: ὅτι, γιὰ νὰ ζήσουν πρέπει νὰ ἐργαστοῦν. Δὲν ἔχουν ἀν ὁ Τσεκούρας γνωρίζει τὸ ἔργο τοῦ Μπαρρῒ. Ὁ διαφορετικὸς ὡστόσο τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἀνατπτύσσει τὸ βασικὸν αὐτὸ πυρήνα καὶ τὸ ἀφσονο καὶ γνησιο τοπικὸ χρωμα ποὺ δίνει στὸ ἔργο του, μὲ πείθουν πὼς τοῦ εἶναι ἀγνωστος. Ἀλλωστε, τὸ θεμα εἶναι ὅλτι λιγότερο ἢ σημασία σ' ἕνα ἔργο τέχνης ἀπὸ ἀλιστα ἡ θεατρικὸς. Σημασία ἔχει ὁ τρόπος ποὺ τὸ ἐκμεταλλεύεται ὁ συγγραφέας του. Κι' ὁ τρόπος αὐτὸς φανερωνει μιὰ σταθερὴ πρόοδο στὴν ἐξέλιξη τοῦ Νίκου Τσεκούρα.

Μιλησα παραπανω γιὰ τὴ «θεσι» ἰοῦ ἔργου καὶ πιστεύω νὰ μὴν παρεξηγηθῶ. Δεν προκειται γιὰ καμιαν ἀπριορικὰ τεθειμένη «ἀποψη». Προκειται γιὰ τὴ ἰδέα του. Καὶ οὐσγχρονα ἔργα χωρις ἰδέες δὲν ὑπαρχουν. Ὡσοι παίρνουν ἀφορμὴ ἀπ' αὐτὸ γιὰ νὰ ποῦν πὼς τὸ ἔργο του Τσεκούρα κάνει πολιτικὴ αὐτοι οἱ ἴδιοι ποὺ τὸ λένε κάνουνε ἀπλοῦστατα πολιτικὴ ἀπέναντι στο συγκρότημα τῶν Ἑνωμένων Καλλιτεχνῶν. Γιατί, ἐδῶ ποὺ τὰ λεμε, κι' ἀν κανει πολιτικὴ, ἡ πολιτικὴ του αὐτὴ εἶναι κακὴ. Ἡ σχεδὸν φεουδαρχικὴ ἰδεοληψία τοῦ συγγραφέα γιὰ τὸ χρῆμα, ποὺ τὸ παρουσιαζει σὰν ἐπίνοηση τοῦ Σατανᾶ καὶ πηγὴ τῆς ἀνθρώπινης δυστυχίας, εἶναι σαυσιομινικὰ ρομαντικὴ κι' ἀπαρδεχτη. "Ὁμως αὐτὸ δὲ ζημιώνει τὴ σύλληψή του ποὺ ἡ χάρη της βρίσκεται ἀκριβῶς στὴν ἀφελεια καὶ στὴν εἰλικρίνειά της.

Τὸ ἔργο τοῦ Τσεκούρα «Ἂν δουλέψεις θὰ φάις» εἶχε τὴν ἐξαιρετικὴ τύχη νὰ ἐρμηνευθεῖ ἀπὸ ἠθοποιοὺς πρώτου μεγέθους. Ὁ Αἰμίλιος Βεάκης στὸ ρόλο τοῦ φαροφύλακα Παντελῆ, πιστοποίησε πὼς εἶναι δόσκολο νὰ βρεθεῖ στὸ σύγχρονο γενικὰ θεατρο ἕνας γέρος campagnard μὲ τὴ δική του πηγαία δύναμη καὶ τὴ δική του δραματικὴ στόφα. Ὁ Ἀντώνης Γιανίδης στὸ ρόλο τοῦ Ἀθηναίου χρηματιστῆ Σγουροῦ, κέντησε τὸ βασικὰ ρεαλιστικὸ παίξιμο μὲ ἕνα σωρὸ ἐξυπνα φανταζιστικὰ εὑρήματα καὶ σκόρπισε ἀβίαστο γέλιο στὸ κοινό. Λιτὴ καὶ ἀπροσποίητη ἡ ἐρμηνεία τῆς "Ἀννας Λῶρη στὸ ρόλο τῆς Τζούλιας. Ἡ δημιουργία τῆς Ἀλέκας Παῖζη στὸ ρόλο τῆς Βασιλικῆς, μὲ τὶς ἀφῆσεις ἐναλλαγὲς καὶ μετατοπίσεις του, ἤρθε νὰ ἐνισχύσει τὴ δικαιολογημένη πεποίθηση ὅλων ὅσοι παρακολουθοῦνε θέατρο στὶς ἄπειρες δυνατότητες τοῦ ταλέντου τῆς νέας αὐτῆς ἀρτίστας. Ἡ Γαρμπῆ ἔδωσε μὲ πολὺ καρικατουριστικὸ κέφι τὸν τύπο τῆς κοσμικῆς Ἀθηναίας κ' ἡ Στάσα Ἰατρίδη στὸ ρόλο τῆς κυρὰ-Μαρουσοῦς ἀποκάλυψε μιὰ συνθετικὴν ἀπλότητα ποὺ ἐλκυρικὰ μᾶς ἐξάφνισε. Ἱκανοποιητικὴ εἶταν ἐπίσης κ' ἡ ἀπόδοση τῶν ἄλλων ἐρμηνευτῶν, τοῦ Θ. Μορίδη ὡς καπετὰν Νικόλα, τοῦ Τίτου Βανδῆ ὡς Κωστάντη, τοῦ Θ. Κεδράκα ὡς Κοκοθιοῦ καὶ τοῦ Γιώργου Δήμου στὴν ἐρμηνεία ἑνὸς τύπου ποὺ γιὰ νὰ τὸν ἀφομοιώσει, ἔπρεπε νὰ ξεπεράσει τὴν ἰδιοσυγκρασία του, καταλληλότερη γι' ἄλλους ρόλους. Γενικὰ ἡ παράσταση παρουσίασε χάρη στὴν ἀξιέπαινη προσπάθεια τοῦ σκηνοθέτη Γιαννούλη Σαραντίδη ἕνα ὀργανικὸ σύνολο μὲ ὁμοιογένεια.

Τὸ μόνιμο σκηνικὸ τοῦ Γιώργου Βακαλὸ ἔχω τὴ γνώμη πὼς θἄπρεπε νἆναι λιγότερο στυλιζαρισμένο γιὰ νὰ ταιριάζει περισσότερο καὶ μὲ τὴν ἠθογραφικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἔργου καὶ μὲ τὸ ὦμὸ ρεαλιστικὸ στοιχεῖο ποὺ προσθέτουνε στὸ ντεκὸρ τὰ διάφορα accessoires ποὺ τὸ συμπληρώνουν.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Στράτη Μυριβήλη: «Τὰ Παγανὰ» (Οἱ Φίλοι τοῦ Βιβλίου, 1945).

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ Μυριβήλη ἐπαληθεύει τὶς ἐντυπώσεις μας ἀπ' τὸ «Βασίλη Ἀρβανίτη». Καὶ τὶς συμπληρώνει. Τὰ ἐρχόμενα δημοσιεύματά του θὰ δεῖξουν ἀκόμα πιὸ καθαρὰ τὴ φυγή του ἀπ' τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀγωνία του νὰ πιαστεῖ ἀπὸ πράσινο κλωνάρι ζωῆς καὶ νὰ πέφτει κάθε τόσο μ' ἀδειοκα τὰ χέρια στὸ χάος. Γιατὶ ὑπάρχει καὶ στὴν τέχνη ὁ ζωντανὸς θάνατος, ὑπάρχει καὶ κείνο τὸ πάσημα τὴς παραβολῆς γιὰ ὁσους κακομετεχειρίστηκαν τὸ τάλαντο τοῦ δημιουργοῦ. Τώρα πιὰ νὰ μὴν περιμένουμε ἀπ' τὸ Μυριβήλη παρὰ τὸ κυήγημα τῆς μορφῆς, τὰ σπατράδηγμά του στὴ μυθολογικα, τὶς ἀδειανὲς ὡραιολογίες κι' ἐρωτολογίες, στὰ βεγγαλικὰ τῆς πέννας, στὰ κοινὰ σύμβολα, σ' ὅλα τὰ παραστόλια καὶ τὶς χρυσαλοιφές, ποὺ χρειαζεται ἡ ἄρνηση γιὰ νὰ κρύψει τὸν ἑαυτό της, νὰ σκεπάσει τὴν Ἐλλειψη οὐσίας καὶ ἀλήθειας στὸ ἔργο. Γιατὶ ἡ φυγὴ ἀπ' τὴν πραγματικότητα καὶ περισσότερο ἡ ἀρνητικὴ θέση μπροστὰ τὴς δημιουργεῖ τὴν ἐξιδανικευτικὴ ροπὴ πρὸς τὰ ἀπόλυτα, τὶς ἀσκητικές, μυστικιστικὲς διαθέσεις ἢ τὶς συμβολοκαπηλίες καὶ ἀρωτοληψίες κάθε μορφῆς, ὁπου καταφεύγει ὁποιος χάσει τὴ βρύση τῆς ζωῆς καὶ δὲν ἔρει πὼς νὰ σβήσει τὴ δίψα του.

Ἡ τάση αὐτὴ ὑπῆρχε ἀπ' τὰ παλιὰ του στὸ Μυριβήλη, μέσα στὴ διχτατορία καὶ τὴν κατοχή, ὅταν πιὰ ἔφυγε ἀπ' τὸ νησὶ πάει δόλο μεγαλώνοντας καὶ τώρα κορυφώνεται καὶ τὸν σέρνει στὸ ἀδιέξοδο. Γι' αὐτὸ, μπορεῖ χωρὶς ἐπιφύλαξη νὰ προδικάσει κανεὶς τὴν πορεία τῆς δημιουργίας του, ποὺ κλείνει πιὰ τὸν κύκλο τῆς κι' αὐτοκαταλιέται μέσα στὶς ἀξεπεράστες ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις τῆς. Θὰ περάσει, εἶναι σίγουρο, ὁ Μυριβήλης καὶ μαζὶ του πολλὰ ἄλλα καλπάκια τῆς τέχνης καὶ καπάνια τῆς σκέψης ἀπ' τὴν πολυφραγνη καὶ μεγαλόκοσμη ὀρχήστρα τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ 'Αγώνα, τοῦ νέου, παλιὸ πιὸ θεῖου κι' ἀφηλιῶ καὶ γεμάτου ἀπὸ κάθε εἶδους μεγαλεῖου, Εἰκοσιένα μας, καὶ δὲ θ' ἀκούσει ἡ Τέχνη του οὔτε ἕνα τόνο, οὔτε ἕνα ἦχο. "Ἐτσι τὔπαθε κι' ὁ πολὺς ἐκεῖνος ποιητάρχης 'Ἀδανάσιος Χριστόπουλος, ποὺ ἡ ἰδεολογία καὶ τὸ ἀρχοντάδικο περιβάλλον του τὸν ἔκαναν νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ τὴν 'Ἐπανάσταση, μάραμαρο μπροστὰ στὸν ἀγωνιζόμενο λαὸ του καὶ ἀρνητὴς τοῦ 'Αγώνα του.

Πόσο στενεύει κι' ἀδειάζει ὁ κύκλος τῆς ἐμπνευσης καὶ τῆς δημιουργίας του Μυριβήλη τὸ δείχνει τὸ νέο του βιβλίο, ποὺ δσο κι' ἂν εἶναι δουλεμένο κι' ἔχει τὴν παραστατικὴ σύναμη καὶ τὸ νεῦρο τοῦ λόγου πνίγεται μέσα στὸ δίχασμ

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΤΟ ΣΤΕΡΕΟΣΚΟΠΙΚΟ ΦΙΛΜ

Ἡ κινηματογραφική τέχνη στὴν Ε. Σ. Σ. Δ. ἔχει σημειώσει μιὰ τεράστιαν ἀνάπτυξη. Ἔχει ἀνακαλυφθεῖ τὸ στερεοσκοπικὸ φίλμ, ποὺ φέρνει πραγματικὴ ἐπανάσταση στὸν κινηματογράφο καὶ πρόκειται ν' ἀντικαταστήσει σ' ὅλο τὸν κοσμο τὸ σημερινὸ τύπο φίλμ, ὅπως ἀκριβῶς ἡ σημερινὴ «ὁμιλούσα» ταινία ἔχει ἀντικαταστήσει τὴ βουβή. Ἐφευρέτης της εἶναι ὁ Συμὲων Ἰβάνωφ, διευθυντὴς τοῦ στούντιο.

Τὸ πρῶτο στερεοσκοπικὸ φίλμ τοῦ κόσμου εἶναι ἕνας παλιὸς ἀπόμερος δρομάκος στὴ Μόσχα. Τοῦτες τὶς ἡμέρες γυρίζεται ἕνα σύντομο στερεοσκοπικὸ φίλμ μὲ θέμα παιδιὰ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ θὰ προβληθεῖ σ' ἕναν κινηματογράφο τῆς Μόσχας.

Μὰ τὸ πρῶτο στερεοσκοπικὸ φίλμ, εἶναι ὁ «Ρόβινσον Κρούσος» ποὺ γυρίζεται τώρα στὴ Μαύρη Θάλασσα. Ἐτοιμάζεται ἐπίσης τὸ «Κάρο Νο 2216» κωμῳδία μὲ τὸν πασίγνωστο κλόουν τοῦ Τσίρκου τῆς Μόσχας, Καραντάς. Ἡ παρέλαση τῆς Πρωτομαγιᾶς φωτογραφήθηκε γιὰ τὴ στερεοσκοπικὴ ὀθόνη. Θὰ εἶναι ἔτοιμη τὸ φθινόπωρο.

Γιὰ νὰ παρακολουθήσει ὁ θεατὴς στερεοσκοπικὸ φίλμ χρειάζεται εἰδικὰ γυαλιά. Χωρὶς αὐτὰ εἶναι ἀδύνατο τὸ στερεοσκοπικὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ Ἰβάνωφ ἀντικατέστησε τὰ γυαλιὰ μὲ μιὰ εἰδικὴ στέρεοσδόνη καὶ ἔτσι τὰ γυαλιὰ περιττεύουν.

Τὸν ἐρχόμενο Νοέμβρη θ' ἀνοίξει στὴ Μόσχα ὁ πρῶτος στερεοσκοπικὸς κινηματογράφος.

Ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνηση διέθεσε γιὰ τὸ 1945 ἕνα ποσὸ ἀπὸ 1.000.000 ρουμπλια γιὰ πειραματικὲς ἔρευνες στὴν τεχνικὴ τοῦ στερεοσκοπικοῦ κινηματογράφου.

Ὁ Ἰβάνωφ, γιὰ ν' ἀποδείξει πόσο χρήσιμο μπορεῖ νὰ φανεῖ στὴν ἐπιστήμη τὸ στερεοσκοπικὸ φίλμ, γύρισε ἕνα χρωματιστὸ στερεοφίλμ, σχετικὸ μὲ τὴν ἀφαίρεση ἑνὸς ὄγκου ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο ἑνὸς ἀνθρώπου.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Μὲ τὸν τίτλο «Ἡ Αἰσθητικὴ Περιπέτεια» ὁ Ὀδίλλιαμ Γκάντ δημοσίευσε ἕνα βιβλίο μὲ ἀνέκδοτα καὶ κουτσομπολιὰ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ φιλολογικῆς ζωῆς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας στὰ 30 πρώτα χρόνια τοῦ αἰώνα μας. Τὸ βιβλίο εἶναι ἐνδιαφέρον γιατὶ μᾶς δίνει ἕνα σωρὸ ἐπεισόδια, κουβέντες καὶ γεγονότα ἀπ' τὴ ζωὴ τῶν Ὀδίσλερ, Πάτερ, Ράσκιν, Τζόρζ Μοὺρ, Ὀδίλλιαμ Μόρις, Μανέ, Μονέ, Ρενουὰρ, Νετεγκά, Σεζάν, Ὀδάλιοτ, Βερλαὶν, Ρεμπὸ, Τουλοὺζ-Λωτρὲκ, Σουὶνμπερν, Βὰν Γκόγκ, Γκωγκὲν καὶ ἄλλων πολλῶν ρίχνοντας κι ἕνα βλέμμα στὰ πίσω στὸ Γκωτιὲ καὶ στὸ Ρίμπωτελαίρ. Διαβάζοντας τὶς διάφορες ἱστορίες ποὺ διηγεῖται ὁ Γκάντ διαπιστώνει κενεὰς πῶς ἡ ἀπόσταση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν ἀληθινὸ καλλιτέχνη καὶ στὸ κοινὸ εἶναι καταπληκτική. Τὰ περισσότερα ἀνέκδοτα τοῦ βιβλίου ἀφοροῦν τὸ πῶς οἱ σύγχρονοί τους ὁ ἕ ν κ α τ ά λ α β ε ἀ ν ν ὁ ποὺς καλλιτέχνες αὐτοὺς.

Ἀκοῦστε, μέσα ἀπ' τὸ βιβλίο μιὰ χαρακτηριστικὴ κουβέντα τοῦ Νετεγκά. Διάφορα γνωστοὶ τὸν συμβούλευαν νὰ ἐκθέτει περισσότερο γιὰ νὰ βλέπουν τὰ ἔργα του καὶ νὰ γνωριστεῖ καλύτερα. Τότε ὁ Νετεγκὰ ἀγανακτησμένος: «Μήπως ἡ ζωγραφικὴ εἶναι γιὰ νὰ τὴ βλέπει κανείς; Ἡ ζωγραφικὴ εἶναι μόνον γιὰ νὰ τὴ ζωγραφίζεις!».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝΓΚΡΑΝΤ

Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Βόρι Ἀγκάπωφ γιὰ τὴν ἀνοικοδόμηση τοῦ Στάλινγκραντ, χρησιμοποιηθήκανε σὰ βάση γιὰ τὸ κείμενο ἑνὸς φίλμ ποὺ διεύθυνε ὁ Ποζέλσκυ.

Ὁ φακὸς δείχνει στὴν ἀρχὴ τὴν καταστροφή. Ἔπειτα τὸ ξεκίνημα ἀγροιῶν καὶ κοριτσιῶν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ἀφήσανε τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ ἀνοικοδομήσουνε τὴν πόλη. Ὕστερα τὸ μεγαλειῶδικο ξαναγέννημα τοῦ φοίνικα μέσ' ἀπὸ τὴν τέφρα του, τὸ ἄνοιγμα σχολειῶν, νοσοκομείων, θεάτρων, τὸν ἐρχομὸ ἀρχιτεκτόνων ἀπὸ τὴ Μόσχα. Παιδάκια ποὺ μαθαίνουνε τὸ πῶς διάβασμα μέσα σὲ σχολεῖα χωρὶς σκεπή. Τὸ πρῶτο τάνκ ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὰ ξαναχτισμένα ἐργοστάσια τοῦ Στάλινγκραντ. Τὴν Ἀλεξάνδρα Τοσερκάσοβα καὶ τὶς συναγάπριές της δασκάλες στοὺς τοπικοὺς παιδικοὺς κήπους νὰ ἐργάζεται στὸν «Οἶκο Παὺλωφ». Τὸ φίλμ σταματᾶει στὴ δεύτερη ἀνοιξη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Πολιτείας.

ΑΝΤΑΥΓΕΙΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Ὁ γνωστὸς συγγραφέας, δραματογράφος καὶ φιλολογικὸς κριτικὸς Τσάρλς Μόργκαν ἐβγαλε σὲ τόμο μιὰ ἐκλογὴ ἀπ' τὰ ἄρθρα ποὺ δημοσίευβε ἐδῶ καὶ τρία χρόνια στὴν φιλολογικὴ ἐπιφυλίδα τῶν «Κυριακάτικων Τάιμς». Τὸν ὁνομάζει ἐ'Ἀνταύγειες μέσα στὸν καθρέφτη». Μὲ ὁτι θέμα καὶ νὰ καταπιαστεῖ, μὲ τὸν Πασκὰλ ἢ τὸν Τουργκένιεφ, τὴν "Εμιλυ Μπροντὲ ἢ τὸν ὁρτιολογὸ Ντελαμαὶν ἢ τὸν Τολστοῖ πάντοτε λέει κάτι τὸ καινοὺργιο. Τὰ ἄρθρα του δὲν εἶναι μόνο ἔξυπνα κι ἐνοιαφέροντα, ἄλλα γεματα ζωντάνια, αἰσθημα, βάθος καὶ κατανόηση. Αὐτὸ προπαντὸς. Θἐαρρεῖς κι ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ μπαίνει μέσα στὸ ἔργο ποὺ κρίνει καὶ νὰ σοῦ μιλᾶ γι' αὐτὸ «ἀπὸ μέσα», κι ὄχι σὰν ἁπλὸς κριτικός. Ἡ μελέτη του γιὰ τὸν «Πὶλεμο καὶ Εἰρὴνη» τοῦ Λ. Τολστοῖ εἶναι ἀπ' τὶς καλύτερες ποὺ ἔχουν γραφεῖ γι' αὐτὸ τὸ ἀριτουργημα κι ἀπ' τὶς φωτεινότερες.

«ΤΙ ΕΙΔΑΜΕ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ»

Πολλοὶ πολεμικοὶ ἀνταποκριτὲς συνεργάζονται στὸ βιβλίο «Τί εἴδαμε στὴ Γερμανία» ποὺ κυκλοφόρησε τελευταῖα στὴν ΕΣΣΔ. Ὁ Μπόρις Πολεβόϊ περιγράβει τὴν πρωτοπέρασαν τὰ ἐχθρικὰ σύνορα, τὴν τύχη ποὺ περίμενε μερικοὺς σπουδαίους ἰδιοχτήτες σκλάβων, τὰ ὑπόγεια ὑπνοστάσια καὶ φρούρια ποὺ ὑπήρχανε στὸ δρόμο γιὰ τὸ Βερολῖνο, τὴν ἐπίθεση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ στὴν "Ανω Σιλεσία, τὴν ἀνταρτοπόλεμο τοῦ συντάγματος ποὺ τὸ διοικοῦσε ὁ «Σ κλάβος Νο 816». Οἱ ἀνταποκριτὲς τοῦ Ἰρογιανόβσκυ, Κάρμεν καὶ Μιρτσάνοβ μιλοῦνε γιὰ τὴν ἐντύπωση ποὺ ἔκανε στὸν Κόκκινο Στρατὸ ἡ Γερμανία καὶ οἱ Γερμανοί.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΣΙΑ

Οἱ κινηματογράφοι στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. δὲν εἶναι ἁπλᾶ καὶ μόνο αἰθουσες ὅπου μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς ἕνα φίλμ. Εἶναι καὶ ἐκπολιτιστικὰ κέντρα. Οἱ διευθυντὲς συνεργάτες τῆς βασκάλες στοὺς τοπικοὺς παιδικοὺς κήπους νὰ ἐργάζεται στὸν «Οἶκο Παὺλωφ». Τὸ φίλμ σταματᾶει στὴ δεύτερη ἀνοιξη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Πολιτείας.

Ἡ ἴδια ταινία προβάλλεται συχνὰ ταυτόχρονα σὲ διάφορους κινηματογράφους. Μερικοὶ ἀφήνουνε τὸν κινηματογράφο τῆς γειτονιάς τους καὶ τρεχουν στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς πολιτεῖας μόνο καὶ μόνο γιατὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἄλλου κινηματογράφου ἔχει ἀναγγεῖλει ἕνα ἐνδιαφέρον πρόγραμμα.

Ὁ μεγαλύτερος κινηματογράφος στὴ Μόσχα εἶναι τὸ Οὐντάρνικ. Τὸν ἐπισκέπτονται κάθε μῆνα κάπου 350.000 θεατές. Ἡ Ροντίνα, ποὺ χτίστηκε λίγο πρὶν ἀρχίσει ὁ πόλεμος ἐξυπηρετεῖ 6.000 ἀνθρώπους τὴ μέρα. Οἱ προβολὲς γίνονται τουλάχιστο σὲ δυὸ αἴθουσες.

Ὁ καλύτερος κινηματογράφος στὴ Μόσχα θεωρεῖται ὁ Μετροπόλ. Ὁ διευθυντὴς του Βασίλης Ἰβάνωφ διατήρησε ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια τὸ ἐπαθλο τῆς ποκκινης Σημαίας ποὺ ἔχει δώσει ἡ Ἀνωτάτη Διοίκηση Κινηματογράφου καὶ ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑνωσης Ἔργατων Φωτο-κίνηματογράφου. Τὸ Μετροπόλ ἔχει τρεῖς αἴθουσες, ποὺ ἡ κάθε μιὰ τους δείχνει κι' ἕνα διαφορετικὸ φίλμ. Ὁ Ἰβάνωφ ἔχει πάντα ὀργανωμένη στὸ φουαγιὲ μιὰν ἔκθεση, γιὰ νὰ συμπληρώνει τὸ καθημερινὸ πρόγραμμα, "Οταν π. χ. προβαλότανε τὸ φίλμ «Ἑβδὸ ὁ Τρομερὸς» δανείστηκε ἀπὸ τὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο τοῦ Κρατους ὅπλα καὶ κοστοὺμια τῆς περιόδου αὐτῆς καὶ τὰ κρέμασε στὸ φουαγιὲ μὲ ἀντίγραφα ἀπὸ πίνακες ποὺ δείχνουν ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς παλιᾶς Ρωσσίας. "Οταν παίχτηκε το φίλμ «ἱράν», το Μουσεῖο Ἀνατολικοῦ Πολιτισμοῦ τοῦ δάνεισε ἕνα βασιμάσιο σχετικὸ ὁλικὸ κι' ἔστειλε εἰδικοὺς γιὰ ν' ἀπαντήσουνε στὰ ἐρωτήματα τῶν θεατῶν.

Συνηθισμένο πράμα στὸ Μετροπόλ εἶναι νὰ προσκαλοῦνται οἱ κινηματογραφιστὲς καὶ οἱ ἠθοποιοὶ τῶν φίλμ ποὺ κυκλοφοροῦν γιὰ νὰ μιλήσουνε στὸ ἀκροατήριο.

ΣΕ ΜΙΑ ΝΟΤΑ ΘΡΙΑΜΒΟΥ

Ὁ Νόρμαν Κόρουίν, ἕνας ἀπ' τοὺς γνωστότερους συγγραφεῖς τῆς ἀμερικανικῆς ραδιοφωνίας, δημοσίεψε τὸ κείμενο τῆς ραδιοφωνικῆς ἐκπομπῆς ποὺ ἔκανε τὴν ἡμέρα τῆς εἰρήνης, καὶ ποὺ ὁνομαζόταν: «Πάνω σὲ μιὰ νότα θριάμβου». Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκπομπῆς εἶταν τέτοια ποὺ τὴν ἐξανάβωσε λίγες ἡμέρες ἀργότερα ὁ σταθμὸς τῆς Κολομβία Μπροντκάστινγκ Σύστεμ κατὰ γενικὴ ἀπαίτηση τοῦ κοινοῦ. Τότε σκέρτηκε ὁ Κόρουίν νὰ δημοσιέψει τὸ κείμενο, παρ' ὅλο ποὺ θἐλειπαν ἀπ' τὸ βιβλίο ἡ μουσικὴ καὶ τὰ τραγοὺδια. Κι ἀστόσο 25.000 ἀντίτυπα τῆς πλακέτας «Πάνω σὲ μιὰ νότα θριάμβου» πουλήθηκαν σὲ πέντε μέρες μέσα κ' οἱ ἐκδότες τοῦ πουλιοῦ βιαστικὰ κι ἄλλες χιλιάδες ἀντίτυπα. Ὅσοι ἄκουσαν τὴν ἐκπομπὴ ἢ διάβασαν τὸ βιβλίο λένε πὼς εἶναι ἀπ' τὰ τελειότερα πράματα τοῦ εἴδους ποὺ ἔγιναν.

"ΑΕΤΟΣ" Α. Ε. — ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 68 — ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΠΟΥ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΔΟΣΕΙΣ

	Δρχ.
Ἀθανασιάδη Γ.: Δροσερὸ Κεῦμοῆ	600.—
Ἀθανασιάδη Θ.: Ἕνα μῆνα στὸ Β. Πόλο	300.—
Ἀθανασιάδη Τ.: Θαλασσινοὶ Προσκυνητὲς	300.—
» Ταξίδι στὴ Μονεαξιά	300.—
Ἀκύλα Μ.: Τελ. ἡμέρες τοῦ Ἰούδα	250.—
Ἀλκίφρονος: Ἐρωτικὲς Ἐπιστολὲς	250.—
Ἀναγνώστου Ι.: Μυρτὰ	150.—
Ἀξιώτη Μ.: Δόσκολες Νύχτες	400.—
» Σύμπτωση	300.—
» Θέλετε νὰ χορέψουμε Μαρία	300.—
Βαΐανοῦ: Ἑλληνικὰ Ἔρια	200.—
Βαλερῦ: Ὁ Ἐσπαλίνος	750.—
» Ἡ ψυχὴ κι' ὁ χορός	300.—
Βεράρεν: Ὁ Ρέμπραντ	200.—
Βλάχου Γ.: Ἄρβρα τοῦ Πολέμου	800.—
Γαλανοῦ Εἰρ.: Κόντρα στὸν ἄνεμο	500.—
» Μικρὲς Αἰτίες	400.—
Γατοπούλου Δ.: Ἱστορ. Ἀθηναϊκῆς Κοινωνίας	300.—
» Δούκισσα τῆς Πλακεντίας	600.—
Γιοκαρίνη Κούλας: Φωνὲς μέσα στὸ φῶς	300.—
Γράψα: Δίχως μάσκα	400.—
Γρηγορίου Ἐμ.: Ὁ Νικηταρᾶς	100.—
Δαμιβέργη Ἰω.: Τραγοὺδια τῶν γηρατειῶν	300.—
Δελῆ Γ.: Ἀλλοτινὰ κι' ἀλλόκοσμα	250.—
Δελιγιάννη: Ὄργανα ἠλεκτρ. μετρήσεων	500.—
Δούσμανη Σ.: Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀβέρωφ	300.—
Ἐλευθεριάδου: Ἐπίμαχα ζητήματα διατροφῆς	3000.—
Ἐλευθερίου: Ὀδηγ. Τηλεγραφίας & Τηλεφωνίας	500.—
Ἔσπερα Χρ.: Ἀρχαῖκὰ Τρίπτυχα	600.—
» Ὅπως ὅλοι	300.—
Θερβαντὲς: Ὁ Δὸν Κιχώτης	250.—
Θέρσι Ἄγι: Τὸ ἀνθρώπινα	1500.—
» » Ὀχτάστιχα τοῦ περιβολιοῦ	300.—
» » Τὰ Λυρικὰ τοῦ Σικελιανοῦ	300.—
Καζαντζάκη Ν.: Νικηφόρος Φωκᾶς	500.—
Κακριδῆ Ἰω.: Ποιητὴς καὶ Μυθικὴ Παράδοση	300.—
Καλλέργη: Ἡ Πανευρώπη	300.—
Καλντερόν: Ἡ ζωὴ εἶναι ὄνειρο	250.—
Καλομενόπουλου: Ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα Βυζαντινὰ	400.—
» Διπλωματία τοῦ Βυζαντίου	300.—
Καραγάτση Δ.: Ὁ Κοτζάμπασης τὸ Καστρόπυργου	250.—
» Τὸ χαμένο νησί	500.—
Καραντινοῦ Σ.: Ἀρχαῖο Δράμα	600.—
Καστανάκη Θρ.: Τὸν καιρὸ τῆς Εἰρήνης	100.—
Κοντίδη: Ὁ Πειραιεὺς μας	300.—
Κόντογλου Φ.: Θημωμένοι καὶ λησμονημένοι	200.—
Κορνάρου Θ.: Καλοὶ καὶ Κακοὶ	300.—
Κοσμαδοπούλου: Μὲ τὴ λιακάδα στὸ προαύλιο	400.—
Κουκλέλη: Πολιτ. καὶ πολιτεικαὶ κατευθύνσεις	300.—
Κύρου Ἀχ.: Ἡ Ἑλλὰς ἔδωκε τὴν νίκην	750.—
Καταβιώτη Ν.: Ποιήματα	750.—
Λιδωρίκη Ἀλ.: Ἕνας ἱππότης στὸν καιρό μας	250.—
» » Καινούργιοι ἄνθρωποι	250.—
Λοβέρδου Μ.: Βήματα στὴν ἄμμο	400.—
Λούβαρη Ν.: Ὁ Ρίλκε	300.—
Λουντέμη Μ.: "Εκσταση	400.—
Λυγίζου Ἰω.: Λαϊκὴ Ἀρχιτεκτονική	150.—
» » Ὁ Κόμπος	250.—
Μακρῆ Σ.: Βάτραχοι	250.—
Μαλακάση Μ.: Ἐρωτικὰ	250.—
Μαρκίνα Κλ.: Ἀγκάθια καὶ Τσουκνίδες	400.—
Μαρτζώκη Στ.: Τὰ ἄπαντα	300.—
Μελᾶ "Αλεξ: Μαρὶ Τερὲζ	300.—
Μελαχρινοῦ Ἀπ.: Ἡλέκτρα (Σοφοκλέους)	250.—
» » Ἑκάβη (Εὐριπίδου)	250.—
» » Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις	250.—
Μελετοπούλου Φ.: Ἐθνικὰ	500.—
Μιχελῆ Τ.: Αἰσθητικὴ Τριλογία	300.—
Μπαλάνου Δ.: Μεγάλαι Μορφαὶ Ἐκκλησίας	300.—
Μπαστιᾶ Ἐφης: Μηδεια	300.—
Μπαστιᾶ Κ.: Ἡ Μπουμπουλίνα	300.—
» » Μηνᾶς ὁ Ἐμπειρὸς	300.—
» » Ἀνθρωποι καὶ ζῶα	300.—
» » Λιμάνια	300.—
» » Στεριὲς καὶ Θάλασσες	300.—
Μπεράτη Γ.: Στιγμὲς	300.—
Μυρτιώτισσας: Μηδεια	400.—
Μπωντελαίρ: Εἰκοσιοχτὼ ποιήματα	250.—
Νικολαΐδου: Γαλλία	200.—
Νικολάου, Πρίγκηπος: Ἀπομνημονεύματα	500.—
Ξανθοπούλου - Παλαιμᾶ: Δοκίμιο	250.—
Ξεφλούδα Στ.: Κύκλος	300.—
Παναγιωτοπούλου Ἰ.: Πρόσωπα καὶ κείμενα Α'	300.—
» » » » Β'	500.—
» » » » Γ'	500.—
» Μορφὲς Ἑλληνικῆς γῆς	250.—
Παπαδοπούλου: Μεγάλη θυσία	250.—
Παπανδρέου Γ.: Πολιτικὰ θέματα	750.—
Παράσχου Κλ.: Ἀγιολογία Ἑλλ. Ποιητῶν	400.—
Πετιμεζᾶ Λαύρα: Ἐρωτας	200.—
Πετρομανιάτη: Φαροφύλακες	250.—
Πετσάλη Θ.: Ὁ Μάγος μὲ τὰ δῶρα	300.—
» Ὁ Ἀπόγονος	400.—
» Παράλληλα καὶ Παράταιρα	350.—
Πηνιάτογλου Λ.: Ἀρχ. Μορφὴ Βασιλ. Θεσσολ	250.—
» Τὸ πρωτεῖον τῆς οἰκογενείας	750.—
» Μελέτες	300.—
Πολίτη Κ.: Ἐρώτικα	400.—
Πράτσικα: Ὁ Γαλὲ διηγόρος	100.—
Πρεβελάκη Π.: Χρονικὸ μιᾶς πολιτείας	300.—
» Παντέρμη Κρήτη	1200.—
» Θεοτοκόπουλος	1500.—
» Γυμνὴ ποίηση	600.—
Προκοπίου Ἀγγ.: Κριτικὸς	300.—
» Θεωρία Τέχνης	300.—
» Τὸ Εἰκοσιένα	1500.—
Ρέανερ: Αἰωνία Ἑλλὰς	250.—
Σαίκσπηρ: "Οπως σᾶς ἀρέσει	300.—
Σερούτου: Θυμητικὸ	200.—
Σικελιανοῦ Ἀγγ.: Le dernier Dithyrambe	300.—
Σανδάμη: Ἡ κόρη τοῦ κόκινου	300.—
Σίπη Σωτ.: Παιδικὲς	250.—
» Προδηγκία	500.—
» Ἐντερλίβια	500.—
» Ποιητικὰ θέματα	500.—
» Λιμάνια καὶ Σταθμοὶ	500.—
Σκουλούδη Μ.: Περὶ τὸ τέρμα	400.—
» Λάμπρος καὶ Μαρία	200.—
» Σταυροδρόμι	400.—
Σοῦκα: Θάλασσα	300.—
Στασινοπούλου: Ἡ Ἀσπασία καὶ ἡ ἐποχή της	300.—
» Στολὲς τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ	500.—
Στεφάνου Γρ.: Πῶς παραδίδονται οἱ γυναῖκες	300.—
» Τὰ ὄργια τῶν Ρωμαίων	300.—
Σφακιανάκη Ἰω.: Ἀγὴ Πολυλᾶ	300.—
Τερζάκη Ἀγγ.: Τοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ θανάτου	200.—
» » Ὁ ξεχασμένος	150.—
Τζόρας Ξωτικὴ Πολιτεία	200.—
» Ἀπὸ τὴ ζωὴ	100.—
» Πρωϊνὲς ὧρες	200.—
» Ὧρες δειλινοῦ	200.—
» Τραγοὺδια πόνου	250.—
» Ἡ ποίησή μου	400.—
Χατζημιχάλη Ἀγγ.: Ἑλλην. Διακοσμητικὴ	600.—
» L'art populaire Grec	2000.—
Χρηστίδη Ν.: Γυναῖκα χωρὶς ἔρωτα	200.—
Χονδροπούλου: Φυγὴ στὸ ἄπειρο	200.—

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΔΡΑΧ. 10.000, 20.000, 30.000 ΚΑΙ ΝΑ ΤΑ ΠΑΡΑΛΑΒΕΤΕ ΑΜΕΣΩΣ, ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΑΞΙΑΝ ΤΩΝ ΣΕ 9 ΜΗΝΙΑΙΕΣ ΔΟΣΕΙΣ. Η ΠΡΩΤΗ ΔΟΣΗ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΠΛΗ ΚΑΙ ΕΙΣ ΜΕΤΡΗΤΑ. ΟΙ ΑΛΛΕΣ 8 ΣΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΤΙ ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

Ὁ κ. Χρήστος Λεβάντας ἔχει ἑτοιμο ἕνα καινούργιο τόμο διηγήματα ποὺ θὰ βγοῦν σὲ λίγο μὲ τίτλο «Ἠλεῖοι στὸ Ἄγνωστο». Τὰ περισσότερα ἐκφράζουν τὸ πνέμα τῆς πάλης τοῦ λαοῦ μας μερικὰ δὲ εἶναι γραμμένα ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς Κατοχῆς. Ἔξω ἀπ' τὰ διηγήματα αὐτά, ἔχει ἀρχινισμένη μιὰ πλατύτερη δουλειὰ μὲ τὴν πρόθεση νὰ ἐκφραυτεῖ πιὸ ὁλοκληρωμένα τὸ μεταβατικὸ σλοιο ποὺ ζεῖ ἡ χώρα μας ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ μεσοπόλεμου.

Ὁ κ. Μενέλ. Λουντέμης ἑτοιμάζεει: «Τσαρουχάγγελοι», μεγαλο ἀφήγημα γραμμένο στὴν κατοχὴ μὲ κεντρικοὺς ἥρωες τοὺς ταγματασφαλῆτες, ὅπου σὲ πρῶτο πρόσωπο διηγοῦνται τοὺς αἱματηροὺς ἄθλους τους. Το βιβλίο ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς Γειτσαρους τοῦ σουλτὰν - Οὐρχὰν καὶ τελειώνει στοὺς Γερμανοὺς τοῦ «Ράλη - Ὀγὰ καὶ Ἰαβουλλὰρ - μπεῖ ἐπὶ σουλτὰν - Ἀντὶλὰφ τοῦ Α'». Ὁλοι ἀνθρωποι ποὺ φέρανε τὴν καταγκὰν, τίτλος ἑνὸς ἀπὸ μιὰ σειρὰ διηγήματα τῆς κατοχῆς ποὺ ταιριάζει καὶ στὸ γενικὸ πνεῦμα τοῦ βιβλίου. Εἶναι οἱ Γερμανοὶ ποὺ φέρανε στὸν τόπο μας τὴν καταγκὰ καὶ τὸ αἷμα. «Ὁ Μεγάλος Δεκέμβρης, μεγάλο ἀφήγημα βγαλμένο ἀπ' τὸ ἡρωϊκότερο Κεφάλαιο τῶν ἀγώνων τοῦ λαοῦ μας γιὰ τὴ λευτεριὰ καὶ τὴν ἐπιβίωσή του. Ὁ συγγραφέας ἀνεδον ἀντιπαρέχεται τὰ γεγονότα καὶ σταματᾶει περισσότερο στὸ ψυχικὸ ἔπος τοῦ λαοῦ μέσα στὴ φωτιὰ τῆς καταπληκτικότερης ἀντίστασης ἀπάνω στὸ ὑγρὸ ἐπίπεδο τῆς ἱστορίας. Ἐπίσης τὰ μυθιστορήματα: 1) Οἱ κερασιὲς θ' ἀνθίσουν καὶ φέτος». 2) «Φένια, τὸ κορίτσι τῆς στέπας». 3) «Καλπνὶ ὑτα Ζαθ̀». Καὶ τὰ ποιήματα: Γυάλινα σήμαντρα», κὶ ἄλλη μιὰ συλλογή. Τὰ διηγήματα: «Κοκτοστιμένοι Κόσμοι». Ἕνα θεατρικὸ ἔργο μὲ τὸν τίτλο: «Τὸ σπιτάκι στὴν ἄκρη τῆς Ζωῆς». Καὶ τέλος γράφει τὸ μυθιστόρημα: «Ναδὶρ: (Τὸ ἄστρο τῆς λάσσης)».

Ἡ κ. Ρίτα Μπούμη - Παππᾶ, ἑτοιμάζει νὰ κυκλοφορήσει σύντομα ἕνα μεγάλο Ποίημα μὲ τὸν τίτλο «Ἀθήνα», βγαλμένο ἀπ' τὰ τραγικὰ δεκεμβριανὰ γεγονότα. Ἔχει ἀκόμα ἑτοιμες τρεῖς μεγάλες ποιητικὲς συλλογὲς μὲ τοὺς τίτλους: α) ὁ Παράνομος Λόγχος, ποιήματα ἀπὸ τὴν τετράχρονη περίοδο τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ πολέμου. β) Τὸ πάθος τῶν Σειρήνων, καὶ γ) Φωνὲς μιᾶς μάγισσας. Ἔχει ἀκόμα μιὰ σειρὰ παιδικὰ τραγοὺδια μὲ τὸν τίτλο Μαγικὴ Φλογέρα, καθὼς καὶ μιὰ μυθιστορηματικὴ ἐξομολόγηση μὲ τὸν τίτλο Χρυσό. Καὶ τέλος ἑτοιμάζει μιὰ σειρὰ μεταφράσεων Γάλλων καὶ Ἰταλῶν ποιητῶν ἀπὸ τὸ Λωτρεαμὸν τὸν Ἀραγκὸν καὶ τὸν Ἀπολιναίρ μέχρι τὸ Γκοτζάνο τὸ Ντανούντσιο κ. ἄ.

Ὁ κ. Νίκος Παππᾶς, μετὰ τὸ «Αἷμα τῶν Ἀθῶων» θὰ κυκλοφορήνει τὴ δεύτερη σειρὰ τῶν πολεμικῶν ποιημάτων του μὲ τὸν τίτλο «τέσσερα χρόνια». Ἔχει ἀκόμα ἑτοιμα μιὰ μεγάλη σειρὰ ποιημάτων, τὰ «Παραμύθια τοῦ Ὑπνοβάτη» καθὼς καὶ τοὺς «Αἰχμάλωτους Ἀγγέλους», ποὺ εἶχε ἀγοράσει στὰ 1942 ἡ «Ἐπιτροπὴ προστασίας πνευματικῶν ἀξιῶν». Ἐπίσης τὸ φθινόπωρο θὰ κυκλοφορήσει ἕνα μεγάλο μελέτη γιὰ τὴν «Ἐπαναστατικὴ Τέχνη», στὴν ὁποία ἐξετάζεται ἡ βαθύτερη καὶ οὐσιαστικότερη σημασία τοῦ ὅρου «πανανάσταση» στὴν τέχνη, πεδὶο ἀπὸ ὅλα τὰ μεγάλα αἰσθητικὰ ρεύματα καὶ καταλήγοντας στὴ λαϊκὴ μας παράδοση, μὲ τὴν ὁποία συνδεεται κάθε βῆμα ἀληθινῆς ἐπαναστατικῆς τέχνης. Ἀκόμα ἕξι ἕναν τόμο κριτικὼν γιὰ μεγάλους ποιητὲς (Πὸε, Ρεμπὸ, Λωτρεαμὸν, Οὐίτμαν κ.λπ.) καθὼς καὶ δύο τόμους ἐκλογὲς ἀπ' τὰ αἰσθητικὰ—κριτικὰ δοκίμια ποὺ δημοσίεψε μέσα σὲ μιὰ ἐβδομάδα στὴ φιλολογικὴ σελίδα τῆς «Καθημερινῆς».

Ὁ κ. Π. Πρεβελάκης ἔχει ἑτοιμο γιὰ τὸ πρῶτο μέρος ἀπὸ τὴ μυθιστορία «Ὁ Κρητικός». Τὸ

ἐλεύθερα γράμματα

ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ

Τῆς Τ. ΓΚΡΙΤΖΗ-ΜΠΛΙΕΞ

Δύο ἐπὶ τρία ἤτανε τὸ δωματιάκι ποὺ τοὺς δέχτηκε κεῖνο τὸ βράδυ, κι' ἤταν κι' οἱ δυὸ καταδιωγμένοι ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Γάλλος ἤταν ὁ ἕνας καὶ δὲν ἤξερε οὔτε μιὰ λέξη ἑλληνικά, ἐργάτης ἀπ' τὴν Κρήτη ὁ ἄλλος, κι' ὅλες του οἱ γνώσεις συγκεντρώνονταν στὴ λέξη bonjour στὰ Γαλλικά. Ὅταν συναντηθήκανε στὸ ὑπόγειο δωματιάκι — μόλις φωτίζονταν ἀπὸ ἕνα καντήλι, ἦταν πάλι ἡ συνοικία χωρὶς ἠλεκτρικὸ — γέλασε τ' ὁλόξανθο ἀγόρι κι' ἄπλωσε τὸ χέρι, τόσφιξε δυνατὰ τὸ κρητικόπουλο καὶ τοῦδειξε τὴν καρέκλα. Ἡ γνωριμία εἶχε γίνει.

Μόνο τὸ ἄλλο πρωῒ κατέβηκε ὁ κοινὸς φίλος νὰ τοὺς δεῖ καὶ νὰ τοὺς γνωρίσει τὸν ἕνα στὸν ἄλλο, νὰ πεῖ στὸν καθένα στὴ γλώσσα του ποιὸς ἦταν ὁ σύντροφός του, καὶ γιατὶ βρίσκονταν ἐκεῖ.

Δὲ χρειάστηκε.

Ἐν τάξει εἶπε ὁ Γιάννης. Τἄμαθα ὅλα. Ὁ Royer — σωστὴ εἶναι ἡ προφορά; — τὄσκασε ἀπὸ τοὺς Γερμανους. Τόνε πιάσανε μιὰ μέρα στὸ Παρίσι καὶ τὸν φορτώσανε σ' ἕνα βαγόνι ἀπὸ κεῖνα ποὺ κουβαλοῦσανε τοὺς ἐργάτες τῆς Ἀναγκαστικῆς Δουλιᾶς.

Στὴ Γερμανία ἔμεινε 6 μῆνες, καὶ κατάφερε ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ μὴ δουλέψει οὔτε μιὰ φορά. Ὅλο ἔχανε τὰ τραῖνα, μπέρδευε τὶς διευθύνσεις, καὶ γύριζε ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἴσαμε τὴν ἡμέρα ποὺ πῆρε διαβατήριο γιὰ τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ δουλέψει ἐδῶ στὴν ὀργάνωση ΙΟΝΤ. Ἀπὸ δῶ ἔλπιζε γλήγορα νὰ βρεῖ μέσο καὶ νὰ πάει στὸ Κάϊρο, καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ τραβήξει γιὰ τὸν Ἐλεύθερο Γαλλικὸ Στρατό. Σὰν εἶδε πὼς τὰ πράγματα δὲν ἤτανε ἔτσι εὔκολα ποὺ τὰ εἶχε φανταστεῖ, ἀποφάσισε ν' ἀνέβει στὰ βουνὰ καὶ νὰ καταταχτεῖ στὸ Ἑλληνικὸ Ἀντάρτικο. Ἔτσι προχτὲς ξεγέλασε τὸ Γερμανὸ ἀξιωματικὸ — δὲν ἤτανε δὰ καὶ δύσκολο, τοῦταξε δυὸ μπουκάλια οὖζο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα — πῆρε κανονικὴ ἄδεια, καὶ νάτον. Τώρα τὰ πράγματα εἶν' εὔκολα, θὰ τὸν βοηθήσω ἐγώ, καὶ θὰ πάει νὰ βρεῖ τοὺς δικούς μας στὸ βουνό.

Ὅση ὥρα μιλοῦσε ὁ Γιάννης, ὁ Royer γελοῦσε κι' ἐπιβεβαίωνε μὲ τὸ κεφάλι, ἐνῶ ὁ φίλος τους παραξενεμένος καὶ κάπως ἀνήσυχος ἄνοιξε τὸ στόμα κάτι νὰ πεῖ.

Τούτη ὅμως τὴ φορὰ δὲν τὸν ἄφησε ὁ ξένος.

Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ μοῦ ἐξηγήσεις, μοῦ τἄπε ὁ Γιάννης. Εἶναι λέει ἀνάπηρος ἀπὸ τ' Ἀλβανικὸ καὶ τόνε πιάσανε μιὰ μέρα οἱ Ἰταλοὶ γιατὶ εἶχε πιστόλι ἀπάνω του, μὰ τοὺς ξέφυγε. Τώρα πάλι τόνε κυνηγᾶνε οἱ Γερμανοὶ ὅπως ὅλους τοὺς ἀνάπηρους. Τοῦτες τὶς μέρες μάλιστα κλεῖσανε τὰ νοσοκομεῖα καὶ πιάσανε ὅλα τὰ σακατεμένα παλληκάρια.

Ὁ σύντροφος — κι' ἔδειξε τὸ Γιάννη — ἔτυχε νᾶναι ἀπόξω καὶ γλύτωσε, ἔτσι μάλιστα μπορεῖ καὶ συνεχίζει τὴ δουλιά του, εἶναι βλέπεις σύνδεσμος μὲ τοὺς ἀντάρτες. Σοῦχω ὅμως μιὰ τύχη! Αὐτὸς θὰ μὲ πάει ἐκεῖ! Τὰ φωτεινά του μάτια γελούσανε, κι' ὁ φιλοξενητής τους, μιὰ κοίταζε τὸν ἕνα καὶ μιὰ τὸν ἄλλο, κι' εἶχε γίνει ὁλόκληρος ἕνα ἐρωτηματικό, κι' ἤθελε μιὰ ἐξήγηση νὰ γυρέψει, καὶ δὲν ἤξερε σὲ ποιὰ γλώσσα νὰ μιλήσει ἔτσι ποὺ νὰ τὸν καταλάβουνε κι' οἱ δυό.

Μὰ δὲ χρειάστηκε οὔτε καὶ τούτη τὴ φορὰ νὰ μιλήσει. Τόνε πρόλαβε ὁ Γιάννης.

Μὴ σοῦ φαίνεται ἀξήγητο καλέ μας φίλε — εἶπε — ποὺ συνεννοηθήκαμε. Τὴ νύχτα δὲν κλείσαμε μάτι, μόνο κουβεντιάζαμε.

— Ναὶ μὰ πῶς, σὲ ποιὰ γλώσσα, τί διάβολο, ἐσεῖς δὲν ξέρετε οὔτε μιὰ λέξη ὁ ἕνας στὴ γλώσσα τ' ἀλουνοῦ.

Σοβάρεψε τὸ πρόσωπο τοῦ Γιάννη, γιομίσανε φῶς τὰ μάτια του.

— Τί νὰ τὴν κάνεις τὴ γλώσσα φίλε μου; Ὅταν οἱ καρδιὲς χτυπᾶνε τοὺς ἴδιους χτύπους, ὅταν ὁ ἀγώνας εἶναι κοινὸς κι' ἡ λεφτεριὰ γιὰ ὅλους τὸ ἴδιο ἀγαπημένη, αὐτὴ ἀχρηστεύεται. Εἶναι τὰ μάτια τότες ποὺ μιλοῦνε, κι' εἶναι τὰ χέρια ποὺ ξηγᾶνε, κι' εἶναι οἱ ψυχὲς ποὺ δίνονται συναμεταξύ τους, καὶ καμμιὰ γλώσσα δὲν ξαίρει νὰ μιλάει πιὸ καθαρὰ κι' ἀλάθευτα ἀπ' αὐτές...

Λίγες μέρες ἀργότερα ἔφυγε ὁ Royer μ' ἕνα σημείωμα τοῦ Γιάννη. Πῆγε στὸ βουνό. Ἔντεκα μῆνες ἔμεινε κεῖ πάνω. Πολέμησε, πείνασε, κρύωσε — 4 μῆνες δίχως παπούτσια — κι' ἀκόμα ἀρρώστησε βαρειά.

Μὰ ἔμεινε μαζὺ μὲ τοὺς συντρόφους του. Ἔζησε τὴ σκληρὴ ζωή τους, καὶ τοὺς ἀγάπησε. Ἀγάπησε βαθειὰ τὴν Ἑλληνικὴ πατρίδα καὶ τὰ γιομάτα καρδιὰ παλληκάρια.

Κι' ὅταν βαρέσανε χαρούμενα οἱ καμπάνες, ὅταν ἡ Ἀθήνα ρίγησε ἀπ' τὴ μεθυσμένη χαρὰ τῶν Ἀπολεφτερωμένων παιδιῶν της, τότες μᾶς γύρισε κι' ὁ Royer. Ἤτανε χλωμός, κι' ἀδυνατισμένος, μὰ τὰ ματια του γελοῦσανε, γελοῦσαν... Ἡ πρώτη του ἐρώτηση ἦταν γιὰ τὸ Γιάννη. Κι' ὅταν τοῦ εἴπαμε πὼς ἔπεσε σὲ κάποιο δρομάκι τῆς Καλλιθέας παλεύοντας γιὰ τὴ Λεφτεριά, ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ δυὸ βαρειὰ δάκρυα κυλησανε πάνω στὰ σκαμένα μάγουλά του...

Μήτε καὶ τούτη τὴ φορὰ χρησίμεψε σὲ τίποτα ἡ γλώσσα...

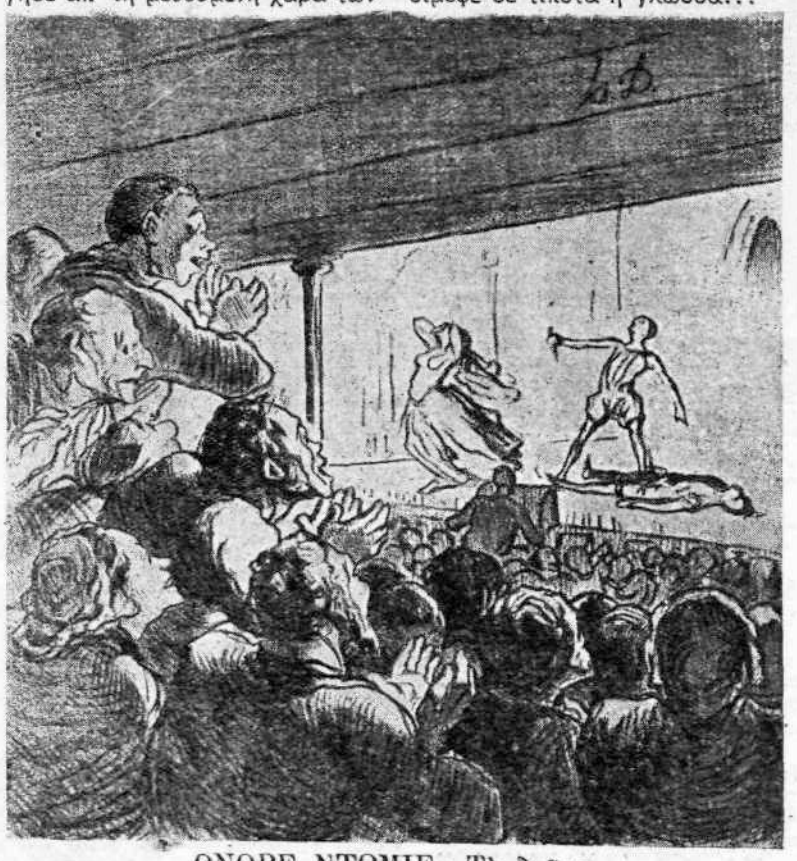

ΟΝΟΡΕ ΝΤΩΜΙΕ: Τὸ δρᾶμα.

ΔΥΟ ΑΛΗΤΑΚΙΑ

Τοῦ Νίκου Δ. ΠΑΠΠΑ

Εἴμαστε ἀκόμα στὸ φοβερὸ χειμώνα τοῦ 1941. Ἡ ἀντίσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γινότανε μονοχή της, ἀνοργάνωτη, κινημένη ἀπ' τὴν ἔμφυτη περηφάνεια, μὰ καὶ τὴν ἀγανάχτηση ποὺ προκαλοῦσε ἡ συμπεριφορὰ τοῦ καταχτητή. Κάθε μέρα βλέπαμε τοὺς ἀθηναϊίκους δρόμους, γιομάτους φαντάσματα, γιομάτους στιγμιότυπα δραματάκια, μὰ συναντούσαμε καὶ συχνὰ μερικὲς περίφημες ἐκδηλώσεις, ἀπ' τὴν ἀδούλωτη καρδιὰ τοῦ λαοῦ μας.

Εἴτανε ἀπόγιομα δεκεμβριανό. Τέλειωνε ἡ τραγικὴ χρονιὰ τοῦ 1941. Τὸ βραδάκι ἔπεφτε σὰν κρύο μολύβι. Κατέβαινα τὴ λεωφόρο Πανεπιστημίου, βιαστικος καὶ καχύποπτος γιὰ ὅλα, τοέχοντας σχεδὸν μαζὶ μ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀραιοὺς διαβάτες, νὰ προλάβουμε γιὰ νὰ βρεθοῦμε στὸ καλύβι μας, λίγο προτοῦ νυχτώσει.

Ὄξω ἀπ' τὰ μεγάλα ζαχαροπλαστεῖα τῆς λεωφόρου, μαξευότανε κοσμάκης γυμνός, ξυπόλητος, πεθαμένος στὴν πεῖνα. Ὅλα τοῦτα τὰ μαγαζιά, τάχανε κάμει οἱ ξένοι στρατιῶτες σπίτια δικά τους, στρογγυλοκαθότανε κάθε ἀπόγιομα καὶ μπροσιὰ σὲ κατάμεστα τραπέζια, χόντραιναν τοὺς σβέρκους τους καὶ γαργαλοῦσαν μὲ πιοτὰ τὰ αἰσθήματά τους.

Δίπλα τους, στὰ λιθόστρωτα τῶν πεζοδρομίων, ξεψυχοῦσαν κάθε μέρα δεκάδες Ἑλλήνων. Πλάϊ τους, περνοῦσαν λιγνὲς σκιές, ἄγριες φασματικὲς ὄψεις, γιοματες ἀπόγνωση. Ἔρριχναν μέσα ἀπ' τὰ πάμφωτα κρούσταλλα τῶν «Soldatenheim» ματιὲς γιομάτες μῖσος καὶ ἀπελπισία καὶ πήγαιναν στὴν κρύα μοῖρα τους ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀτομικὴ ἢ οἰκογενειακή τους τραγωδία.

Παιδάκια, φτωχὰ παιδάκια, ποὺ εἶχαν μείνει μοναχὰ στὴ ζωή, ποὺ εἶχαν χάσει τὶς τελευταῖες βδομάδες τοὺς γονιούς, τ' ἀδέρφια τους κι' εἶχαν καταντήσει τρυφερές, δραματικὲς μονάδες, στεκότανε ἀπ' ὄξω ἀπ' τὶς πόρτες τῶν μεγάλων ἐκείνων κέντρων, καρτερώντας ἀκόμα κι' ἀπ' τὰ χτήνη ἐκεῖνα συμπόνια.

Τὸ ἀπόγιομα κεῖνο ἦταν δυὸ παιδάκια, δυὸ ἀλητάκια, μισόγυμνα καὶ χλωμὰ καὶ καρτεροῦσαν. Ὁ ἕνας ἦταν πιὸ μεγάλος καὶ φαινότανε πὼς δὲν περίμενε ἀπ' τοὺς Γερμανούς, μὰ ἀπ' τοὺς δικούς μας περαστικοὺς βοήθεια. Γ' ἄλλο παιδί, τὸ μικρότερο, ἦταν κολλημένο στὸ τζάμι τῆς ὀξώπορτας. Τουρτούριζε ἀπ' τὸ κρύο καὶ τὴν ἀναφαγια. Δυὸ λεπτὰ ποδαράκια σὰν κλωνάρια τρυφερά, μόλις συγκρατοῦσαν τὴν ἀλαφριὰ ὕπαρξή του. Γιομάτο μέθη καὶ παιδικὴ βουλιμία γιὰ τ' ἀγαθὰ ποὺ εἶχαν στὴ διάθεσή τους οἱ ξένοι ἄνθρωποι λίγα μέτρα πιὸ μέσα ἀπὸ κεῖνο, καρτεροῦσε κανέναν ἀξιωματικὸ γιὰ νὰ τοῦ ζητιανέψει. Σὲ λίγο πραγματικά, ἕνας νεαρὸς Πρῶσσος γιομάτος ὑπεροψία καὶ σατανικὴ κακότητα, βγῆκε ἀπ' τὸ μαγαζὶ κρατώντας ἕνα πιάτο, γιομάτο ἀπὸ τεραστια γλυκίσματα. Χαμογελώντας σὰν τὸ Σατανᾶ, φώναξε πρὸς τὸν κόσμο ποὺ καρτεροῦσε ὄξω ἀπ' τὴν πόρτα τους κάτι φράσεις σκληρὲς καὶ χλευαστικὲς μαζύ, γιὰ νὰ διασκεδάσει μὲ τὸ καραβάνι τῶν πεινασμένων, ποὺ ὁρμοῦσαν νὰ δεχτοῦν τὴν προσφορά του. Σὲ λίγες στιγμὲς τὸ πλῆθος εἶχε ἁρπάξει τὰ περίφημα ἐδέσματα καὶ τὰ κατάπινε μὲ ἀφάνταστη ταχύτητα. Ἕνα τέτοιο γλύκισμα εἶχε δεχτεῖ κι' ὁ μικρὸς ἀλητᾶκος. Σὰν παιδάκι γευότανε τὸ θησαυρό του ἀργὰ-ἀργά, γιὰ νὰ μὴν τελειώσει. Σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ μεγαλύτερος συνάδερφός του, τὸ ἀντελήφτηκε καὶ σβέλτα βρέθηκε κοντά του. Τὸν πῆρε παράμερα, κύτταξε ζερβάδεξά του, κι' ὕστερα μὲ ὕφος μεγάλου ὁδηγητὴ τοῦ εἶπε σιγανὰ καὶ αὐστηρά:

— Ρὲ σύ; Γλυκὸ ἀπὸ Γερμανὸ τρῶς;

Ὁ μικρὸς ἀποσβολώθηκε σὰ νάφαγε κεραυνὸ κατακέφαλα. Δὲν εἶχε δαγκώσει παρὰ μιὰ φορὰ τὸ γλυκό του. Κύτταξε ἔκπληχτος τὸ μεγαλύτερο ἀγόρι κι' ἀφοῦ σταμάτησε λίγα δευτερόλεπτα, χωρὶς δισταγμό, σὰ νάπερνε μιὰ μεγάλη ἀπόφαση, ἔφτυσε κατοῦγῆς τὴ μπουκιά του καὶ μὲ κάποια ὀργὴ πέταξε στὸ δρόμο τὸ κομμάτι ποὺ κράταγε ἄθιχτο καὶ τὸ ποδοπάτησε μὲ ὀργή...

Τὰ δυὸ ἀλητάκια ἔκαμαν τὴν ἀντίστασή τους. Μικρή, ἀνώνυμη, ἄκαρδη, μὰ τόσο μεγάλη...